

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

MERKILLINEN LUPAUS TUO SOTILASVALA!

– Varusmiesten arvot sotilasvalan ja -vakuutuksen merkityksen selittäjinä

Pro Gradu -tutkimus

Yliluutnantti
Maija Tomperi

Maisterikurssi 6
Maasotalinja

Huhtikuu 2017

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 6	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Maija Tomperi	
Tutkielman nimi MERKILLINEN LUPAUS TUO SOTILASVALA! – Varusmiesten arvot sotilasvalan ja -vakuutuksen merkityksen selittäjinä	
Oppiaine, johon työ liittyy Sotilaspedagogiikka	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Huhtikuu 2017	Tekstisivuja 72 Liitesivuja 12
TIIVISTELMÄ <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella varusmiesten sotilasvalalle ja -vakuutukselle antamia merkityksiä heidän arvojensa kautta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, selittävätkö varusmiesten keskenään erilaiset arvojärjestelmät heidän suhtautumistaan valaan ja vakuutukseen sekä niiden merkitykseen. Puolustusvoimien näkökulmasta sotilasvala- ja sotilasvakuutustilaisuus on hetki, jolloin varusmiehet sitoutuvat tilanteen niin vaatiessa puolustamaan isänmaataan ja palvelemaan puolustusvoimia sen täyttäessä sille annettuja tehtäviä. Varusmiehet pyritään sitouttamaan vala- ja vakuutuspäivänä paitsi antamaansa lupaukseen myös entistä tiiviimmin osaksi sotilasorganisaatiota. Puolustusvoimille vala- ja vakuutustilaisuudet ovat myös tärkeä perinne ja tapa kasvattaa yleistä maanpuolustustahtoa. Yksittäinen varusmies antaa valalle tai vakuutukselle kuitenkin oman merkityksensä, jonka hän luo, tämän tutkimuksen oletusten mukaisesti, osin oman henkilökohtaisen arvojärjestelmänsä kautta.</p> <p>Tutkimus toteutettiin määrällisenä survey-tutkimuksena Karjalan prikaatin Salpausselän ilmatorjuntapatteriston saapumiserän 2/2016 varusmiehille pian heidän sotilasvala- ja -vakuutustilaisuutensa jälkeen. Kyselyyn vastasi 201 varusmiestä. Kyselyssä varusmiesten arvoja kartoitettiin Shalom Schwartzin PVQ-21 -arvomittarilla ja sotilasvalan ja -vakuutuksen merkitystä selvitettiin kirjallisuuskatsauksen perusteella luotujen oletettujen merkitysulottuvuuksien avulla. Varusmiehistä muodostettiin tutkimuksessa mitattujen arvojen perusteella kolme ryhmää: yhdenmukaiset suoriutujat, impulsiiviset hedonistit sekä turvallisuushakuiset askeetit. Valan ja vakuutuksen merkityksen osalta aineistosta nousi esiin neljä ulottuvuutta: velvollisuuden täyttäminen, läheisten läsnäolo, isänmaallisuus-maanpuolustustahto ja vapaaehtoisuus. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että arvoryhmien suhtautuminen valaan ja vakuutukseen eroaa toisistaan. Voidaan siis todeta, että arvoilla on yhteys sotilasvalasta ja -vakuutuksesta muodostettuun merkitykseen.</p> <p>Yhdenmukaiset suoriutujat, eli varusmiehet, jotka arvostavat yhdenmukaisuus ja suoriutuminen arvoja muita enemmän, kokevat valan tai vakuutuksen kaikista merkityksellisimmäksi. He arvottavat valan ja vakuutuksen merkityksen muita arvoryhmiä korkeammalle velvollisuuden täyttäminen -, läheisten läsnäolo- ja isänmaallisuus ja maanpuolustustahto - ulottuvuuksien osalta. Kun tarkastellaan kaikkia vastaajia, suurimman merkityksen vala- ja vakuutustilaisuudelle tuo läheisten läsnäolo.</p> <p>Johtopäätöksinä voidaan todeta, etteivät puolustusvoimien valalle ja vakuutukselle antamat merkitykset vastaa täysin varusmiesten niille antamia merkityksiä. Esimerkiksi varusmiesten läheisten läsnäololle antama suuri merkitys sekä isänmaallisuuden ja maanpuolustustahtoon verrattain vähäiseksi koettu merkitys antavat puolustusvoimille aihetta pohtia, voisiko vala- ja vakuutustilaisuuksia kehittää joillakin tavoilla sellaiseen suuntaan, että ne vastaisivat paremmin varusmiesten arvostuksiin ja olisivat näin ollen nykyistä merkityksellisempiä.</p>	
AVAINSANAT arvot, sotilasvala, sotilasvakuutus, merkitys	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	ARVOT.....	4
2.1	ARVOTUTKIMUKSEN HISTORIAA	4
2.2	ARVON MÄÄRITELMÄ	6
2.3	ARVOJÄRJESTELMÄN MUODOSTUMINEN JA MUUTTUMINEN	7
2.4	KULTTUURI ARVOJEN SELITTÄJÄNÄ	9
2.4.1	<i>Kulttuurin määritelmä.....</i>	9
2.4.2	<i>Kulttuurin ilmenemismuodot</i>	11
2.4.3	<i>Arvot ja organisaatiokulttuuri</i>	15
2.5	SOSIALISAATIO ARVOJEN SELITTÄJÄNÄ	16
2.5.1	<i>Varusmiespalvelus ja sosialisaatio.....</i>	19
2.6	ARVOJEN TUTKIMINEN.....	21
2.7	SCHWARTZIN ARVOTEORIA.....	22
2.8	SUOMALAISTEN ARVOT.....	26
2.9	NUORTEN ARVOT.....	28
2.10	PUOLUSTUSVOIMIEN ARVOT.....	29
3	SOTILASVALA JA -VAKUUTUS	31
3.1	SOTILASVALAN JA -VAKUUTUKSEN HISTORIA.....	31
3.2	SOTILASVALA JA -VAKUUTUS TÄNÄÄN.....	32
3.3	SOTILASVALAN JA -VAKUUTUKSEN MERKITYS	34
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMA.....	37
5	TUTKIMUKSEN METODOLOGIA.....	38
5.1	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA KOHDEJOUKKO	38
5.2	KYSELYLOMAKE JA KÄYTETYT MITTARIT	38
5.2.1	<i>Valan ja vakuutuksen merkitys -mittarin ulottuvuudet</i>	40
5.3	TILASTOLLISET ANALYYSIT.....	45
5.3.1	<i>Tutkimuksen faktorit</i>	46
5.4	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	51
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	54
6.1	VALAN JA VAKUUTUKSEN MERKITYS.....	54
6.2	VARUSMIESTEN ARVOT.....	58
6.2.1	<i>Varusmiesten ryhmittely arvojen perusteella.....</i>	58
6.3	ARVOJEN YHTEYS VALAN JA VAKUUTUKSEN MERKITYKSEEN	60
7	POHDINTA.....	64
7.1	ARVOT SOTILASVALAN JA -VAKUUTUKSEN MERKITYKSEN SELITTÄJÄNÄ.....	64
7.2	HUOMIOITA VARUSMIESTEN ARVOISTA.....	66
7.3	MITÄ VALA JA VAKUUTUS MERKITSEVÄT?	67
7.4	AJATUKSIA TUTKIMUKSEN ONNISTUMISESTA JA TARPEELLISUUDESTA	70
7.5	JATKOTUTKIMUS.....	71
7.6	LOPUKSI.....	72

LÄHTEET

LIITTEET

MERKILLINEN LUPAUS TUO SOTILASVALA!

– Varusmiesten arvot sotilasvalan ja -vakuutuksen merkityksen selittäjinä

1 JOHDANTO

”Merkillinen lupaus tuo sotilasvala! Sitä ei ole koskaan vannottu kenellekään henkilölle eikä sen mahdollisesta rikkomisesta löydy sanktioita rikos- tai muistakaan laeista. Miksi sen puolesta ollaan valmiit tekemään inhimillisesti katsoen äärettömiä ponnistuksia? Sotilasvalassaan suomalainen sotilas tekee tavallaan sopimuksen itsensä kanssa ja lupaa asettaa kaiken peliin, mikäli niin tarvitaan. Tuossa sopimuksessa itsensä ja oman sydämensä kanssa kai piilee sotilasvalan voima. Harvapa meistä haluaa pettää itseään, kun on kysymys perimmäisistä arvoista. Toisaalta valan ja juhallisen vakuutuksen äärimmäisiä vaatimuksia kysytään vasta tilanteissa, joissa inhimillisen arvomaailman rakenne on saanut uuden järjestyksen. Tilanteissa, jolloin yksilön ja kansallisen olemassaolon perimmäiset arvot ovat puntarissa.”

Kenraaliluutnantti Hannu Herranen 15.2.1996

Herranen pohtii kahdenkymmenen vuoden takaisessa juhlapuheessaan (Aurén 2011, 127) sitä, kenelle sotilasvala vannotaan ja vakuutus annetaan. Hän mainitsee perimmäiset arvot ja muistuttaa tilanteesta, jossa ne punnitaan ja annetut lupaukset lunastetaan. Suomalaiset asevelvolliset ovat vannoneet sotilasvalan tai antaneet vakuutuksen maamme itsenäistymisestä lähtien, ja suomalaisen sotilasvalan juuret ulottuvat aina Ruotsin vallan ajalle, 1600-luvulle asti (Aurén 2011, 120–121). Nykypäivän sotilasvala- ja vakuutustilaisuudet ovat maanpuolustusjuhlia, joita järjestetään jokaisessa joukko-osastossa kaksi kertaa vuodessa (Aurén 2011, 125; Lehtonen 2015, 28). Puolustusvoimille nämä tilaisuudet ovat ilmiselvästi tärkeitä, sillä niiden järjestämiseen käytetään paljon aikaa sekä taloudellisia ja henkilöstöresursseja. Sotilasvalaa ja -vakuutusta on pidetty jopa itseisarvona. Todellisen merkityksen, ainakin kotimaan puolustamisen näkökulmasta, sotilasvalalle ja vakuutukselle antavat kuitenkin tilaisuuden päähenkilöt, nuoret varusmiehet. Mitä he mahtavat tilaisuudesta ajatella? Mitä valan vannominen tai vakuutuksen antaminen tämän päivän nuorille merkitsee?

Herranen yhdistää puheessaan valan, vakuutuksen ja perimmäiset arvot. Arvot ovat uskomuksiamme siitä, miten on toivottavaa toimia ja ajatella. Ne kertovat, mikä meille on tärkeää, samalla kun toimivat ohjenuorana käyttäytymisellemme. (Schwartz 1996, 122.) Yksilöllinen arvojärjestelmämme alkaa muotoutua heti syntymästämme lähtien, ja siihen antavat vaikutteita läheistemme, kuten perheen arvot, elämän aikana koettu sekä sosialisatio, jonka tarkoituksena on opettaa meille yhteisön normit ja sosiaaliset roolit (Hofstede, Hofstede & Minkov 2010, 4–5; Mikkola 2003, 61–62). Tällaista sosialisatiota tapahtuu osaltamme paitsi suomalaiseen yhteiskuntaan myös kaikkiin niihin organisaatioihin ja ihmisryhmittymiin, joihin elämän aikana kuulumme. Aivan kuten yksilöllillä myös yhteisöllillä on omat arvojärjestelmänsä, ja ne vaikuttavat osaltaan yhteisön jäsenten toimintaan ja tapaan ajatella (Rokeach 1979, 15). Tämän tutkimuksen lähtökohtaolettamuksena onkin, että ainakin yksilön arvoilla ja todennäköisesti myös hänen olettamuksillaan sotilasyhteisön arvoista on yhteys siihen, millaisen merkityksen hän valalle tai vakuutukselle antaa.

Varusmiespalvelukseen astuva nuori tuo mukanaan oman ainutlaatuisen arvojärjestelmänsä, joka on parhaillaan kypsyvässä ja yksilöllistymässä nuoren itsenäistymisen myötä (Mikkola 2003, 61–62). Hän peilaa omia arvojaan sotilasorganisaation arvojärjestelmään ja pyrkii sopeutumaan uuteen ympäristöönsä. Sotilasorganisaation tavoitteena on sosiaalista nuori mahdollisimman tehokkaasti osaksi uutta toimintaympäristöään ja jopa muokata hänen persoonallisuuttaan ja sen myötä myös arvoja (Salo 2009, 33). Sotilasvalan ja -vakuutuksen aikaan, eli muutaman kuukauden palveluksen jälkeen, varusmiehet ovat jo omaksuneet paljon sotilasyhteisön toimintatapoja ja käytäntöjä ja osaavat toimia odotetulla ja toivotulla tavalla. Sotilasorganisaation arvot luovat osaltaan merkityksen myös sotilasvalalle ja -vakuutukselle. Tämä merkitys ei kuitenkaan sellaisenaan siirry yksittäisen varusmiehen mieleen, aivan kuten eivät yhteisön arvotkaan. Varusmiehen valalle tai vakuutukselle antaman merkityksen muodostumiseen vaikuttavat paitsi hänen henkilökohtainen arvojärjestelmänsä myös kaikkien niiden kulttuurien edustamat arvot, joiden piirissä hän on elänyt tai elää.

Tässä tutkimuksessa varusmiesten sotilasvalalle ja -vakuutukselle antamia merkityksiä tarkastellaan siis heidän arvojensa kautta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, selittävätkö varusmiesten keskenään erilaiset arvojärjestelmät heidän suhtautumistaan valaan ja vakuutukseen. Suomalaista sotilasvalaa ja -vakuutusta on tutkittu hyvin vähän, ja suurin osa tehdystä tutkimuksesta keskittyy ilmiön historiaan. Valalle ja vakuutukselle annettujen merkitysten osalta tämä tutkimus on siis varsin tuntematonta aluetta kartoittavaa perustutkimusta. Tästä syystä

merkitystä tarkastellaan ennalta rajatusta arvojen näkökulmasta ja hyväksytään se, ettei kaikkia merkityksen ulottuvuuksia todennäköisesti pystytä selvittämään. Valan ja vakuutuksen merkitystä pyritään kartoittamaan mahdollisimman laajan kirjallisuuskatsauksen perusteella luotujen oletettujen merkitysulottuvuuksien kautta. Saatuja tuloksia tulkitaan kuitenkin lähtökohtaisista ajattelumalleista ja odotuksista riippumattomina, juuri sellaisina, kuin ne aineiston perusteella näyttäytyvät. Näin saadaan mahdollisimman todenmukainen katsaus siihen, mitä vala tai vakuutus, nimenomaan arvojen näkökulmasta, tämän päivän varusmiehille merkitsee. Tutkimus toteutettiin määrällisenä survey-tutkimuksena Karjalan prikaatin Salpausselän ilmaparjuntapatteriston saapumiserän 2/2016 varusmiehille pian heidän sotilasvala- ja vakuutusstilaisuutensa jälkeen.

Tutkimuksen tarkoituksena on siis kartoittaa nuorten arvoja ja selvittää sitä, miten nuoret suhtautuvat vala- ja vakuutusstilaisuuteen sekä sen aikana antamaansa lupaukseen. Tutkimuksen tulokset ja erityisesti niiden pohtiminen laajemmissa yhteyksissä avaavat kuitenkin samalla näkökulmia myös siihen, miten nykynuoret suhtautuvat isänmaallisuuteen ja kuinka vahvasti he kokevat sitoutuvansa kotimaansa puolustamiseen. Sotilasvalassa ja -vakuutuksessa maanpuolustustahto muuttuu aikaisempaa konkreettisemmaksi: julkisesti annetuksi lupaukseksi. Yleinen asevelvollisuus puolustusratkaisuna nojaa vahvasti korkeaan maanpuolustustahtoon ja luottamukseen siitä, että sotilasvalan vannoneet ja vakuutuksen antaneet ovat valmiita tarvittaessa lunastamaan lupauksensa. Onkin siis tärkeää pysyä ajan tasalla siitä, miten nuoret velvollisuutensa kokevat ja mitä he asepalveluksesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä ajattelevat.

2 ARVOT

Arvot kertovat, mikä meille on tärkeää. Ne ovat käsityksiämme tai uskomuksiamme siitä, mikä on toivottavaa, ja ne säätelevät inhimillisiä pyrkimyksiämme ja päämääriämme. Arvot ilmenevät viime kädessä siinä, miten toimimme, käytämme aikaamme ja voimavarojamme. (Poutiainen 2007, 57; Rescher 1976, 212–214.) Yksilön arvot ja arvojärjestelmät rakentuvat kulttuurin, sosiaalisen kanssakäymisen, oppimisen ja elämän aikana hankittujen kokemusten kautta. Arvot ovat suhteellisen pysyviä, mutta kuitenkin jatkuvasti alttiina muutoksille. (Rocheach 1973, 11.)

Julkisessa keskustelussa arvot ovat suosittu aihe, ja teemana se on monella tapaa latautunut. Arvoista keskusteleminen nostaa tunteet pintaan, erimielisyydet arvoista tuntuvat usein perustavanlaatuisilta ja toisten ihmisten arvomaailma vieraalta (Helkama 2015, 10). Arvoihin viitataan monesti hyvin yleisellä tasolla sen tarkemmin käsitettä määrittelemättä.

Seuraavissa luvuissa käsitellään lyhyesti arvojen tutkimuksen ja arvon käsitteen historiaa ja määritellään, mitä arvoilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan. Tämän jälkeen pohditaan perusteellisemmin sitä, miten arvot muodostuvat ja mitkä tekijät niihin vaikuttavat. Luvun päätteeksi esitellään Shalom Schwartzin arvoteorian, jonka pohjalta varusmiesten arvoja tässä tutkimuksessa kartoitetaan.

2.1 Arvotutkimuksen historiaa

Empiirisen arvotutkimuksen historia voidaan jakaa kolmeen päävaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa keskityttiin yksilöiden arvojen tutkimiseen, toisessa vaiheessa selvitettiin arvojen ja yhteiskunnallisten ilmiöiden suhteita, ja kolmannessa, parhaillaan meneillään olevassa vaiheessa, arvoja tutkitaan kulttuureja vertailevasta näkökulmasta. Kaikki edellä mainitut tutkimustraditiot elävät edelleen vahvoina. (Puohiniemi 2016, 1993, 15–16.)

Saksalainen filosofi Eduard Sprangen julkaisi vuonna 1921 kirjan *Lebensformen* (englanniksi julkaistu nimellä *Types of Men*), jossa hän jakaa yksilöt kuuteen arvosuuntaukseen perustuvaan ihmisyyden ideaalityyppiin: teoreettiseen, taloudelliseen, esteettiseen, sosiaaliseen, poliittiseen ja uskonnolliseen. Empiirisen arvotutkimuksen ensimmäisen vaiheen voidaan katsoa käynnistyneen 1930-luvulla, jolloin amerikkalaiset psykologit Allport ja Vernon operationali-

soivat nämä Sprangenin tyypit maailman ensimmäiseksi arvotutkimukseksi, ”A Study of Values”. Mittarista tuli vuosikymmeniksi arvotutkimuksen standardi, ja sitä käytettiin yksilön arvoja tutkittaessa esimerkiksi ammatinvalinnan ohjauksessa ja avioliittoneuvonnassa. Tyypillistä arvotutkimuksen ensimmäisille vuosikymmenille oli se, että suurin osa arvomittareista kehitettiin USA:ssa ja arvojen tutkiminen keskittyi lähes yksinomaan opiskelijoihin. Tämä luonnollisesti aiheutti sisällöllisen painotuksen amerikkalaisen kulttuurin suuntaan. (Kluckhohn 1954, 412; Mikkola 2003, 30; Puohiniemi 1993, 15.)

Yhteiskunnallisen arvotutkimuksen aikakausi alkoi 1960-luvulla, jolloin Yhdysvaltain kansalaisoikeusliike, opiskelijoiden aktivoituminen ja Vietnamin sodan vastustaminen nostivat arvot pintaan (Puohiniemi 2016). Amerikkalainen professori, Milton Rokeach, julkaisi nimeään kantavan mittarin, Rokeach Value Survey’n (RVS) vuonna 1968 ja ulotti samalla arvotutkimukset laajempiin väestökerroksiin. Rokeachin mittarin toteutustapa perustuu yksilön arvojen tärkeysjärjestyksen tutkimiseen. (Rokeach 1973, 27.) Rokeachin testiä on kritisoitu sen kattavuudesta ja tietyistä amerikkalaiseen elämäntyyliin kuuluvista kaksoismerkityksistä; mukava elämä määriteltiin vauraaksi elämäksi. RVS-mittaria käytettiin kuitenkin eri puolilla maailmaa erilaisissa kulttuureissa ahkerasti aina 1980-luvulle asti. Sen avulla, ensimmäistä kertaa historiassa, tutkijat pääsivät keräämään laajoja väestöaineistoja. (Puohiniemi 2016.)

Kulttuurien välisten empiiristen arvotutkimusten aikakausi käynnistyi pian Rokeachin testin julkaisemisen jälkeen. Sen käynnisti Ronald Inglehart, joka kirjassaan *Silent Revolution* (1977) tutki materiaalisia ja post-materiaalisia arvoja ja niiden suhdetta yhteiskunnan kehityksessä. Inglehartin ohella tämän aikakauden pioneereina voidaan pitää Geert Hofstedeä ja Shalom Schwartzia, joiden teoriat ja mallit luovat pohjan myös tälle tutkimukselle.

Alankomaalainen kulttuurintutkija, professori Geert Hofstede tutki 1960- ja 1970-luvuilla IBM:n maailmanlaajuisessa organisaatiossa sitä, miten kansalliset kulttuurit vaikuttavat ihmisten ajatteluun, käyttäytymiseen ja työpaikoilla vallitseviin arvoihin. Hän julkaisi tutkimuksensa tulokset pääteoksessaan *Cultures Consequences* vuonna 1980. Yli 50 maahan ulottuvissa tutkimuksissaan hän päätyi lopulta viiteen eri yhteiskunnissa vallitsevaan piirteeseen, eli kulttuuriseen ulottuvuuteen, jotka vaikuttavat voimakkaasti kulttuuriseen ilmapiiriin ja käyttäytymiseen. Nämä ulottuvuudet ovat individualismi, valtaetäisyys, epävarmuuden välttäminen, maskuliinisuus ja aikaorientaatio. Hofstede julkaisi tutkimustuloksensa aikana, jolloin kiinnostus sekä maiden että organisaatioiden välisiin kulttuurieroihin oli nopeassa kasvussa ja aiheesta oli vasta vähän kokemusperäistä tietoa (Hofstede 2010, xi).

Israelilainen arvotutkija, professori Shalom Schwartz pyrki todentamaan arvojen yleismaailmallista rakennetta ja kehitti Rokeachin arvomittarin (RVS) pohjalta oman mittarinsa, Schwartz Value Survey:n (SVS), joka julkaistiin vuonna 1992 (Schwartz 1992). Schwartzin teoriaa ja mittareita on tutkittu kymmenissä kulttuureissa, ja ne ovat vakiintuneet maailmanlaajuisesti eräänlaisiksi arvotutkimuksen standardeiksi. Teorioiden avulla voidaan tutkia niin yksilöitä kuin yhteiskunnallisia ilmiöitäkin sekä vertailla kulttuureita keskenään. (Puohiniemi 2016; 1993, 16.) Schwartzin arvoteoriaa käsitellään tarkemmin luvussa 2.7.

2.2 Arvon määritelmä

Yhteiskuntatieteellisen arvotutkimuksen käsitteellisen perustan merkittävimpiä kehittäjiä ovat Clyde Kluckhohn ja Milton Rokeach sekä viime vuosikymmeninä heidän työtään jatkanut Shalom Schwartz. He ovat kukin arvon käsitettä määritellessään tukeutuneet toistensa näkemyksiin, ja näin ollen heidän määritelmänsä ovat melko yhteneväisiä. (Mikkola 2003, 31.)

Kluckhohnin työ muodostaa arvotutkimuksen määritelmien kivijalan. Hänen klassisen määritelmänsä mukaan arvo on ”eksplisiittinen tai implisiittinen, yksilölle tunnusomainen tai ryhmälle luonteenomainen käsitys toivottavasta, mikä vaikuttaa käytettävissä olevien toiminnan keinojen ja päämäärien valintaan” (van Deth & Scarbrough 1995, 27; Kluckhohn 1954, 395; Mikkola 2003, 32). Huomionarvoista Kluckhohnin määritelmässä on se, että hän pitää arvoja osin tiedostettuina ja osin tiedostamattomina. Kluckhohnin mukaan arvot ovat käsityksiä toivottavasta. Ne eivät siis ole yksilön omia toiveita tai haluja vaan hänen käsityksensä siitä, mitä hänen pitäisi toivoa ja mikä on oikeutettua. (Kluckhohn 1954, 395; 398–400; Mikkola 2003, 32.)

Rokeach pohjaa oman arvon määritelmänsä Kluckhohnin näkemyksiin, mutta suhtautuu kriittisesti siihen, että arvot olisivat käsityksiä toivottavasta. Rokeachin mukaan arvo on pysyvä uskomus siitä, että jokin tietty toimintatapa tai elämän päämäärä on henkilökohtaisesti tai sosiaalisesti parempi johonkin toiseen verrattuna. Arvojen kokonaismäärä on Rokeachin mukaan suhteellisen pieni. Kaikilla ihmisillä on samat arvot mutta eriasteisina ja ne ovat järjestyneet arvojärjestelmiin. (Mikkola 2003, 32; Poutiainen 2007, 59; Rokeach 1973, 3.)

Shalom Schwartz määrittelee arvot Kluckhohnia ja Rokeachia mukaillen toivottaviksi päämääriksi, jotka eroavat toisistaan tärkeydeltään ja toimivat ohjaavina periaatteina yksilön elä-

mässä. Yksilön arvojärjestys määrittelee sen, mikä on hänelle tärkeää, samalla kun se toimii ohjenuorana käyttäytymiselle. Schwartzin mukaan arvot aktivoituvat, tulevat tietoisiksi ja vaikuttavat käyttäytymiseen ohjaavina periaatteina erityisesti silloin, kun ne ovat ristiriidassa keskenään. Arvot eivät ole tilannesidonnaisia vaan ne pysyvät samanlaisina tilanteesta riippumatta. (Schwartz 1992, 3–4; Schwartz 1996, 122.) Tässä tutkimuksessa arvot ymmärretään Shalom Schwartzin määritelmän mukaisesti.

2.3 Arvojärjestelmän muodostuminen ja muuttuminen

Jokaisella ihmisellä on omanlaisensa yksilöllinen arvojärjestelmä, joka on muovautunut hänen elämänsä ja kokemustensa kautta (Hofstede 2010, 4–5). Yksilön arvot alkavat muotoutua heti syntymästä lähtien. Niihin vaikuttavat muun muassa läheisten arvot, elämäkokemukset ja sosialisatio, jonka tavoitteena on opettaa yksilöille yhteisön normit ja sosiaaliset roolit. Aina noin 18-vuotiaaksi asti yksilön arvot ovat pitkälti tulosta vanhempien, sukulaisten ja muiden läheisten arvojen sisäistämisestä. Arvojen yksilöllistyminen ja kypsyminen lähtee liikkeelle vasta nuoren irtauduttua kotoa, lähdettyä opiskelemaan, aloitettua työnteon tai vaikkapa varusmiespalveluksen. (Mikkola 2003, 61–62.) Arvot saavat alkunsa siis jo lapsuudessa ja sen tähden ne muuttuvat hitaasti. Hofsteden (2010, 11) mukaan yksilön arvot ovat luonteeltaan ei-rationaalisia juuri siitä syystä, että ne on ohjelmoitu jo ihmiselämän alkuvaiheissa.

Arvot eivät ole vain yksilön ominaisuus vaan myös kulttuureilla, kansoilla, organisaatioilla ja erilaisilla yhteisöillä on omat arvonsa ja arvojärjestelmänsä. Kaikki jatkuvat ihmisryhmittymät kehittävät niin sanottuja normatiivisia suuntia eli toivottuja toimintatapoja ja tavoitteita. (Rokeach 1979, 15.) Ryhmän arvojärjestelmän muodostumista on selitetty monin eri tavoin, eikä yksimielisyyttä siitä ole vielä saavutettu. Ryhmän arvot voidaan ymmärtää keskiarvona sen jäsenten omista yksilöllisistä arvoista tai, toisesta näkökulmasta, ryhmän johtajien käsityksinä siitä, millaisia ryhmän arvojen pitäisi olla. (Rohan 2000, 265.) Rokeachin (1979, 50) mukaan institutionaaliset arvot ovat sosiaalisesti jaettuja kognitiivisia esityksiä instituution vaatimuksista ja tavoitteista. Malbašic, Rey ja Potocan (2015, 438) ovat taas sitä mieltä, ettei ryhmällä itsellään ole arvoja lainkaan, vaan sen jäsenten henkilökohtaiset arvot muotoilevat ne arvot, jotka ryhmässä toteutuvat. Aivan kuten yksilönkin arvot, myös erilaisten ryhmien arvot ovat varsin vakaita ja kestäviä. Ne ovat riittävän joustavia mahdollistaakseen muutoksen, mutta samalla riittävän kiinteitä taatakseen jatkuvuuden. (Blomberg 2016, 30; Bourne & Jenkins 2013, 497.)

Arvojen suhteellisen merkittävä pysyvyys ei tarkoita sitä, etteivät arvot voisi muuttua (Poutainen 2007, 66). Nicolas Rescher'n mukaan (Baier & Rescher 1969, 68–75) arvot, niin yksilön kuin yhteisönkin, voivat muuttua useista eri syistä ja useilla eri tavoilla. Eräs arvomuutoksen muoto on arvon omaksuminen tai hylkääminen. Tällöin yksilö tai yhteisö omaksuu jonkin arvon, jota se ei ole aiemmin kannattanut tai hylkää aiemmin kannattamansa arvon. Myös arvojen tärkeysjärjestyksessä voi tapahtua muutoksia. Arvo joko nousee tai laskee arvohierarkiasa, ja samalla sitoutuminen siihen ja sen suhde muihin arvoihin muuttuu. (Mikkola 2003 59–60.) Yhteiskunnan arvojen muutos yhteisöllisyydestä kohti yksilön vapautta ja yksilöllisyyden arvostamista on hyvä esimerkki arvojen tärkeysjärjestyksen muuttumisesta.

Yhteisötasolla muutosta voi tapahtua myös arvojen levinneisyydessä. Tällöin jotakin asiaa tärkeänä pitävien ihmisten määrä muuttuu. Uudet arvot voivat olla aluksi vain pienen joukon kannattamia ja vähitellen niiden kannatus laajenee. Rescher (Baier & Rescher 1969, 69) mainitsee esimerkkinä tällaisesta arvosta suvaitsevaisuuden. Muutoksia voi tapahtua myös arvon tärkeydessä. Silloin jotakin arvoa aletaan korostaa aiempaa enemmän tai vähemmän. Tämä ei kuitenkaan tarkoita muutosta arvon kannattajamäärässä tai sen asemassa arvohierarkiassa. Yksilö voi esimerkiksi alkaa arvostaa terveyttään sen ollessa uhattuna. (Baier & Rescher 1969, 68–75; Mikkola 2003, 59–60.) Kuvaava esimerkki tästä muutostavasta on turvallisuuden korostuminen suomalaisten arvomaailmassa samalla, kun turvallisuusympäristö muuttuu vaikeammin ennakoitavaksi ja uhat konkreettisemmiksi.

Edellä mainitut muutostavat ovat määrällisiä, mutta arvoissa voi tapahtua myös laadullisia muutoksia (Mikkola 2003, 60). Esimerkiksi arvolle asetetut vaatimukset voivat muuttua. Mikkola havainnollistaa tätä muutosta termin hyvinvointi avulla. Ennen hyvinvointi saatettiin määritellä pelkästään taloudelliseksi, kun taas nykyään sillä tarkoitetaan myös sosiaalista ja henkistä hyvinvointia - elämänlaatua. Muutos arvojen alassa taas tarkoittaa sitä, miten laajan kokonaisuuden arvo käsittää. Tasa-arvo voidaan esimerkiksi ulottaa koskemaan miehiä ja naisia, eri kansallisuuksia, seksuaalivähemmistöjä tai vaikkapa myös eläimiä. (Baier & Rescher 1969, 68–75; Mikkola 2003, 59–60.)

Myös sosiaaliset arvojärjestelmät voivat vaikuttaa yksilön arvovalintoihin. Sosiaaliset arvojärjestelmät muodostuvat niistä arvoista, joita yksilö havaitsee tai olettaa muiden arvostavan. Se vaikuttaa yhdessä yksilön oman arvojärjestelmä kanssa tilanteiden tulkintaan, toimintaan ja valintoihin. (Rohan 2000, 265.) Sosiaalisia arvojärjestelmiä voi olla useita: perhe, ystävät, työyhteisö, suomalaiset ja vaikka eurooppalaiset. Näin ollen esimerkiksi poliittisten ja talou-

dellisten päättäjien tai erilaisten ryhmittymien johtajien toiminnassaan ilmentävät arvot vaikuttavat myös yksilötasolla. (Myry 2009, 62.) Varusmiespalvelukseen astuvalle nuorelle sotilasorganisaatiosta muodostuu uusi sosiaalinen arvojärjestelmä. Hän havainnoi ja oppii, mitä uudessa ympäristössä ja organisaatiokulttuurissa arvostetaan ja luo oletuksia siitä, mitä esimerkiksi ammattisotilaat tai palvelustoverit pitävät tärkeänä.

2.4 Kulttuuri arvojen selittäjänä

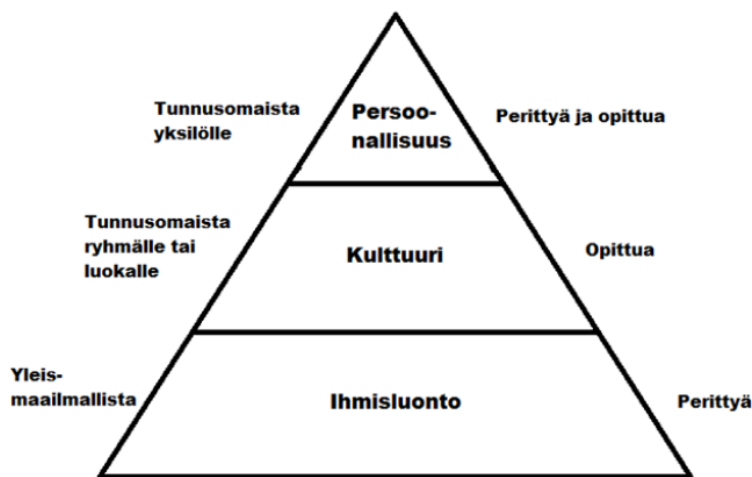
Tämän tutkimuksen kohteena olevat varusmiehet ovat sotilasvalaansa tai -vakuutukseensa mennessä eläneet osana monia erilaisia kulttuureja. He ovat lähes kaikki syntyneet suomalaisiksi, ja jokainen heistä on toiminut suomalaisen kulttuurin vaikutuspiirissä. Syntymästä lähtien perhe ja läheiset ovat tietoisesti ja tiedostamatta opettaneet heille erilaisia ajattelun ja toiminnan malleja ja tätä työtä ovat jatkaneet niin varhaiskasvatus kuin koululaitoskin. Ystäväpiiri, harrastukset ja työpaikat ovat kukin osaltaan muovanneet nuoria arvomaailmoineen sellaisiksi, kuin he palvelukseen astuessaan ovat.

2.4.1 Kulttuurin määritelmä

Useimmissa länsimaisissa kielissä kulttuuri tarkoittaa sivilisaatiota, mielen sivistämistä ja sen tuloksia kuten kasvatusta, taidetta tai kirjallisuutta. Hofstede (2010, 5) painottaa kuitenkin, että kulttuuri pitää ymmärtää paljon laajemmassa merkityksessä. Siihen kuuluvat paitsi mielen sivistämiseen tähtäävät toiminnot, myös kaikki elämän tavalliset ja yksinkertaiset asiat, kuten vaikkapa tervehtiminen, syöminen ja peseytyminen. Petri Ylikoski ja Tomi Kokkonen (2009, 229) määrittelevät kulttuurin sosiaalisen oppimisen avulla välittyviksi asioiksi ja materiaaliksi tuotoksiksi. Esimerkkejä ensin mainituista ovat uskomukset, käytännöt, merkitykset ja taidot, jälkimmäisistä puolestaan työkalut, kirjat ja rakennukset. Kulttuurin lähteenä on sosiaalinen ympäristö, jossa henkilö on kasvanut ja hankkinut kokemuksensa. Sen omaksuminen alkaa perheestä ja jatkuu asuinyhteisöissä, kouluissa, armeijassa, työpaikoissa ja muissa sosiaalisissa ryhmissä. Kulttuuri on aina kollektiivista ja se erottaa ryhmiä tai eri ihmisluokkia toisistaan. Kulttuurit ovat yhtä moninaisia kuin ne sosiaaliset ympäristöt, joista ne on hankittu. (Hofstede 1993, 19–21.)

Ihminen siis oppii elämänsä aikana erilaisia ajattelun, tuntemisen ja toiminnan malleja ja hänen käyttäytymisensä määräytyy osittain niiden pohjalta. Ennalta opitut mallit eivät toki selitä käyttäytymistämme täysin, mutta ilmaisevat, millaiset reaktiot ovat yksilöllisten taustojemme

valossa todennäköisiä ja ymmärrettäviä. (Berger & Luckmann 1995, 60–63; Hofstede ym. 2010, 4.) Hofstede (2010, 4–5) käyttää näistä malleista nimitystä yksilön henkinen ohjelmointi, jonka hän jakaa kolmeen tasoon: ihmisluontoon, kulttuuriin ja yksilön persoonallisuuteen. Raja näiden käsitteiden välillä on häilyvä, mutta Hofsteden mukaan ne tulee kuitenkin erottaa toisistaan. Arvojen tarkasteleminen näiden tasojen kautta antaa kattavan kuvan yksilön arvojen muodostumisesta ja muuttumisesta.

Kuvio 1. Ihmisen henkisen ohjelmoinnin kolme tasoa (Hofstede 1993, 22)

Ihmisluento Hofstede (2010, 6) kuvailee geeneissä perityksi ohjelmoinnin yleismaailmalliseksi tasoksi, joka on meille kaikille ihmisille yhteinen. Myös Ylikosken ja Kokkosen (2009, 395) mukaan ihmisluonnolla viitataan ihmisen lajityypillisiin piirteisiin, jotka ovat yhteisiä kaikille ihmisille, yhteiskunnasta tai kulttuurista riippumatta. Se on ikään kuin käyttöjärjestelmä, joka määrää toimintamme perustan. Ihmisluontoon kuuluu esimerkiksi kyky tuntea erilaisia tunteita: pelkoa, rakkautta, iloa ja surua. Se on kykyä leikkiä, havainnoida ympäristöään ja puhua siitä muiden kanssa. Ihmisluontoon kuuluvat myös niin fyysiset perustarpeet kuin halu jatkaa sukua. Myös tarve arvoille kumpuaa ihmisluonnosta. Schwartzin (2012,4) mukaan arvot perustuvat inhimillisen olemisen perusedellytyksiin, jotka ovat samanlaiset kaikkialla. Ihminen tarvitsee virikkeitä ja vaihtelua ja arvostaa mielihyvää jo pienestä pitäen. Ihmisellä on tarve vuorovaikutukseen muiden kanssa, joten hän pyrkii elämään sovussa ja alistumaan johdettavaksi. Ihmisellä on perustavanlaatuinen halu säilyä lajina, minkä vuoksi hän pyrkii takaamaan oman ja läheistensä turvallisuuden ja selviämään vaikeistakin tilanteista. (Puohiniemi 2002, 27.)

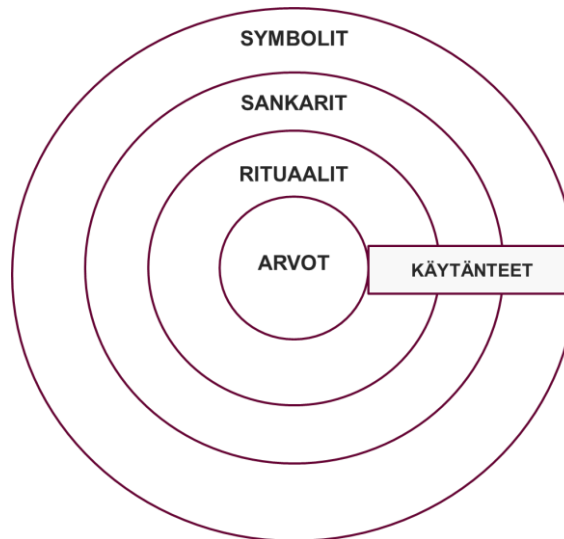
Kaikille meille yhteinen ihmisluonto on ikään kuin sillanpääasema, josta käsin erilaisten kulttuurien vertailu ja ymmärtäminen on mahdollista (Ylikoski & Kokkonen, 395). **Kulttuuri**, eli henkisen ohjelmoinnin seuraava taso, antaa lajityypillisille piirteillemme merkityksen. Se määrittää, mitä ihmisluontoon kuuluvilla tunteilla missäkin kulttuurissa tehdään ja miten ne sen piirissä ilmaistaan. Kulttuuri on aina opittua, ei perittyä, ja se on peräisin sosiaalisesta ympäristöstä. Jos tarve arvoille kumpuaa ihmisluonnosta, kulttuuri on se taso, jossa arvot muuttuvat merkityksellisiksi. Kulttuuri sosiaalisena ympäristönä opettaa arvot ja luo valintatilanteita, joissa niihin pitää turvautua.

Lajityypillisten piirteiden ja sosiaalisesta ympäristöstä omaksutun kulttuurin lisäksi yksilön henkinen ohjelmointi koostuu **yksilön persoonallisuudesta**, henkisen ohjelmoinnin kolmannesta tasosta. Persoonallisuus on jokaisen oma, ainutlaatuinen ohjelmakoostumus. Samanlaisia ei ole kenelläkään muulla. Persoonallisuus perustuu osittain geeniperimän osana saatuihin luonteenpiirteisiin ja osittain opittuihin piirteisiin, jotka muovautuvat kulttuurin ja henkilökohtaisten kokemusten pohjalta. (Hofstede ym. 2010, 7.) Ihmisen yksilöllinen arvojärjestelmäkin on siis osa hänen ainutlaatuista persoonallisuuttaan.

2.4.2 Kulttuurin ilmenemismuodot

Kulttuurin sisältöä on kuvattu lukuisten erilaisten käsitteiden avulla, ja monet tutkijat ovat muodostaneet näistä elementeistä omia havainnollisia mallejaan. Mallit ovat usein pitkälle yksinkertaistettuja, ja niitä tarkasteltaessa on muistettava, ettei yksikään kulttuuri tai sen elementit todellisuudessa noudata minkäänlaisia selkeitä rajoja. Mallit auttavat kuitenkin oikein käytettyinä ymmärtämään kulttuurien ydintä ja niiden monimuotoisuutta. (Brown 1998, 10–11.)

Hofsteden (2010, 7–10) mukaan neljä ilmenemismuotoa, symbolit, sankarit, rituaalit ja arvot, kattavat koko kulttuurin käsitteen sangen hyvin. Hän kuvaa niitä kerroksittain niin sanotussa sipulikuviossa (ks. kuvio 2). Kuvion uloin kuori edustaa kulttuurin näkyvintä ja pinnallisinta ilmenemistä, kun taas ydin kulttuuriin syvintä olemusta.

Kuvio 2. Kulttuurin ilmenemismuodot (Hofstede ym. 2010, 8)

Symbolit edustavat lähinnä pintaa olevaa kulttuurin ilmentymää. Symboleilla on jokin tietty merkitys. Ne ovat sanoja, eleitä, kuvia, esineitä, tapahtumia tai toimintatapoja, joiden merkityksen tunnistavat vain samaan kulttuuriin kuuluvat. Puolustusvoimissa esimerkiksi sotilaiden ammattikieli, liput ja vaikkapa joukko-osastotunnukset kuuluvat tähän luokkaan. Melkein mikä tahansa organisaatiossa ilmenevä asia, tapahtuma tai prosessi voidaan niin haluttaessa tulkita symboliksi. Esimerkiksi tilan käyttö voi olla symbolista, kun organisaation johtohenkilöt työskentelevät muita suuremmissa toimistoissa. Tällöin tila on yksi vallan symboleista. Uusia symboleja on helppo tuottaa ja vanhat voivat kadota. Muut ryhmät saattavat jäljitellä toisten kulttuuriryhmien symboleja. (Hofstede ym. 2010, 8; Matikainen 1999, P.)

Sankarit ovat eläviä tai kuolleita, todellisia tai kuviteltuja henkilöitä, joiden luonteenpiirteitä ja muita ominaisuuksia kulttuurissa arvostetaan. Sankarit toimivat käytösmalleina muille organisaation jäsenille, ja ne voivat valikoitua ja syntyä kuin itsestään kulttuurin sisällä. Sankarin viitta voidaan laskea myös tarkoituksella tietyn henkilön, kuten esimerkiksi yrityksen perustajan harteille. (Brown 1998, 25–26; Hofstede ym. 2010, 8.) Varusmiehille sotilasorganisaatio pyrkii tietoisesti tarjoamaan organisaation arvoja palvelevia sankareita: Mannerheimin ritareita, joita muistetaan ja kunnioitetaan juhlapuheissa, Tuntemattoman sotilaan Vilho Koskelaa, jota käytetään oppitunnilla esimerkkinä hyvästä johtajasta ja vaikkapa yksilön päällikköä tai muita kouluttajia, jotka pyrkivät käyttäytymään esimerkillisen sotilaan tavoin ja antamaan mallia nuoremmilleen. Varusmiesten omat sankarit kumpuavat todennäköisesti siviili-

limailmasta: omasta perheestä, urheilumaailmasta, erilaisista medioista tai vaikkapa videopeleistä.

Rituaalit ovat kollektiivisia toimintoja, toistuvia käyttäytymismalleja, jotka itsessään ovat tarpeettomia organisaation tehtävän toteuttamisen näkökulmasta. Rituaaleja pidetään kuitenkin arvokkaina ja joissakin kulttuureissa sosiaalisesti välttämättöminä, ja siksi niitä noudatetaan niiden itsensä vuoksi. Yleinen rituaali on esimerkiksi yksilön tai ryhmän roolin muutos organisaatiossa. Rituaalit eivät kuitenkaan ole pelkästään tapahtumia tai seremonioita, vaan esimerkiksi tervehtiminen ja tapa puhua ja kirjoittaa voivat Hofsteden mallin mukaan olla rituaaleja. (Brown 1998, 21; Hofstede ym. 2010, 9.) Puolustusvoimissa rituaaleina voidaan pitää esimerkiksi tapaa puhutella korkea-arvoisempaa sotilashenkilöä tai vaikkapa vuoteen sijaamista tietyllä tavalla. Myös tämän tutkimuksen kohde, sotilasvala, on yksi sotilasorganisaation rituaaleista. Se on kollektiivinen tapahtuma, jonka myötä alokkaiden asema yhteisössä muuttuu. Sotilasvalaan osallistuu useita sankareiksi luokiteltavia yhteisön jäseniä, ja juhlapuheissa viitataan jo edesmenneisiin tai joskus jopa fiktiivisiin sankareihin. Ulkopuoliselle valatilaisuus näyttäytyy ennen kaikkea symboleina: joukko-osasto ja -yksikkölippuina, sotilasasuina, sulkeisjärjestyskomentoina ja joukon yhtenäisinä eleinä.

Symbolit, sankarit ja rituaalit ovat **käytäntöjä**. Käytännöt ovat ulkopuolisen havaittavissa, mutta niiden varsinainen kulttuurimerkitys on näkymätön, ja se ilmenee vain asiaan vihkiytyneiden tapoina tulkita näitä käytäntöjä. (Hofstede ym. 2010, 9.) Varuskunta-alueelle saapunut siviilihenkilö saattaa esimerkiksi nähdä tilanteen, jossa kolme henkilöä kulkee peräkanaa tien oikeaa laitaa tismalleen samaan tahtiin. Jonon ensimmäinen nostaa käden ohimolleen heidän ohittaessaan vanhemman herran, jonka maastopuvun rintamuksessa kiiltelee kolme ruusuketta. Kolmikko on pukeutunut keskenään samalla tavalla, vain jalkineet eroavat toisistaan. Ensimmäisen jalassa komeilevat juuri lankatut varsikengät, kun taas perässä tulijat kävelevät kuluneilla lenkkikengillä. Sotilasyhteisön käytäntöihin vihkiytynyt tulkitsee edellä kuvatun tilanteen nopeasti: on peruskoulutuskauden alku ja ryhmänjohtaja on viemässä kahta alokasta johonkin. Matkalle he kohtaavat vanhemman sotilashenkilön, joka on sotilasarvoltaan kapteeni ja tervehtivät häntä. Tervehtiminen on kohteliasta, mutta se myös symboloi toisensa kohtavien henkilöiden asemaa sotilasyhteisön hierarkiassa.

Hofsteden mallissa kulttuurin ytimenä ovat **arvot**, jotka hän määrittelee yleisiksi taipumuksiksi suosia joitakin asiantiloja muiden kustannuksella. Hofstede korostaa sitä, että arvot jäävät usein tiedostamattomiksi, niistä voi olla vaikea keskustella eikä ulkopuolinen pysty niitä suo-

raan havaitsemaan. Arvojen olemassaolo voidaan päätellä vain tavasta, jolla ihmiset käyttäytyvät eri tilanteissa. (Hofstede ym. 2010, 10–11.) Kaikkia kulttuurisia tuotteita sekä toimintatapoja pidetään arvojen heijastumana, joten mikään sosiaalinen toiminta ei voi olla arvoista irrallaan. (Matikainen 1999, O.) Myös Schwartz (2011, 3–4) vahvistaa Hofsteden näkemyksen arvoista kulttuurin ytimenä. Hänen mukaansa ”tiettyjen ärsykkeiden, odotusten ja itsestään selvinä pidettyjen käytäntöjen esiintymistiheys yhteiskunnassa ilmaisee taustalla olevat normatiiviset arvopainotukset, jotka ovat kulttuurin ydin”.

Sotilasvalan voidaan siis katsoa olevan käytäntö, rituaali, joka ulkopuoliselle näyttäytyy ehkä vain juhlavana tilaisuutena. Asiaan vihkiytynyt, esimerkiksi sotilasyhteisön jäsen, ymmärtää sen syvemmän merkityksen. Käytännöt heijastelevat aina osaltaan yhteisön arvoja, joten näin ollen myös sotilasvala ja sen merkitys, ainakin itse yhteisölle, kumpuavat sotilasorganisaation arvoista.

Valan vannovat ja vakuutuksen antavat varusmiehet ovat tilaisuuden aikaan olleet palveluksessa ja sotilasyhteisön kulttuurin vaikutuspiirissä vasta muutaman kuukauden. He ovat jo omaksuneet lukuisia organisaation käytäntöjä ja osaavat toimia sotilasvalan ja -vakuutuksen aikana odotetulla ja toivotulla tavalla. Organisaation arvot luovat sotilasyhteisön näkökulmasta merkityksen vala- ja vakuutus-tilaisuudelle. Tämä sama merkitys ei kuitenkaan sellaisenaan siirry yksittäisen varusmiehen mieleen aivan kuten eivät yhteisön arvotkaan. Varusmies luo valalle ja vakuutukselle oman merkityksensä, johon vaikuttavat osaltaan hänen henkilökohtainen arvojärjestelmänsä ja kaikkien niiden kulttuurien arvojärjestelmät, joiden piirissä hän on elänyt tai elää.

Hofsteden (2010, 9–10) mukaan yksilön arvojen ja käytäntöjen oppimisen suhde muuttuu iän myötä. Syntymästään noin kymmenvuotiaaksi asti ihminen elää vaihetta, jolloin hän kykenee nopeasti ja suurelta osin tiedostamattaan omaksumaan selviytymiseen tarvittavat tiedot ja taidot ympäristöstään: symbolit kuten kielen, sankarit kuten vanhemmat, rituaalit kuten vessassa käymisen ja mikä tärkeintä, perusarvot. Arvojärjestelmän perustan uskotaankin olevan valmiiksi muotoutunut jo useimmilla kymmenvuotiailla. Tämän vaiheen jälkeen ihminen jatkaa tietoisempaa oppimista ja keskittyy pääasiassa uusien käytäntöjen omaksumiseen. Näin ollen myös varusmiehet omaksuvat sotilasyhteisöön ja sen kulttuuriin sopeutuessaan ennen kaikkea organisaation käytäntöjä ja vähemmän sen arvoja.

2.4.3 Arvot ja organisaatiokulttuuri

Pauli Juuti (2003, 72) määrittelee organisaatiokulttuurin sen palveluksessa olevien ihmisten tyypillisiksi ajattelu- ja toimintamalleiksi. Organisaatiokulttuuri näyttäytyy hänen mukaansa toimintana ja tuotteina, joita organisaatio tekee, mutta organisaation ydin on kuitenkin piilossa olevaa kulttuurin syvärakennetta eli yhteisölle tyypillisiä arvoja, normeja ja olettamuksia. Organisaatiokulttuurin määritelmiä on useita muitakin, joista jotkut korostavat symboleja, toiset tiedostamattomia rakenteita ja prosesseja. Organisaatiokulttuuria on myös luonnehdittu ”talon tavoiksi” (Salo 2004, 47), yhteiseksi sosiaalisesti tietämykseksi ja turvallisuuden ja jatkuvuuden tunteen antajaksi (Silén 1995, 26–27). Tiivistettynä voisi sanoa, että organisaatiolla on oma kulttuurinsa silloin, kun sen toimintatavat ja oletukset pysyvät samoina, vaikka ihmiset organisaatiossa vaihtuvat (Matikainen 1999, L). Organisaatiokulttuuri erottaa yhden organisaation jäsenet toisista organisaatioista. (Hofstede 2010, 344.)

Organisaatiokulttuurit eroavat kansallisista kulttuureista Hofsteden (2010, 346–349) mukaan etenkin arvojen ja käytäntöjen roolien osalta. Niiden rooli on näitä kahta kulttuurityyppiä verrattaessa päinvastainen. Kansalliset kulttuurierot ovat pääasiassa arvojen alueella ja vähemmän käytännöissä, kun taas organisaatioiden tasolla kulttuurierot ilmenevät eniten käytännöissä ja vähemmän arvojen alueella. Organisaatiokulttuurin ytimen muodostavat siis sipulimallista poiketen arvojen sijaan yhteiset näkemykset päivittäisistä käytännöistä. Organisaation perustajien ja avainjohtajien arvot toki muovaavat organisaatiokulttuuria, mutta nämä arvot vaikuttavat tavallisiin ihmisiin yhteisten menettelytapojen välityksellä. Organisaation arvoista tulee organisaation jäsenten käytäntöjä, ja juuri näiden käytäntöjen oppimista organisaatioon sosiaalistuminen vaatii.

Hofsteden mallin perusteella voidaan siis olettaa, että kansallinen kulttuuri ja sen piirissä toimivat sosiaaliset ryhmät, kuten vaikkapa perhe, ovat ne tekijät, jotka pääasiassa rakentavat ja muokkaavat yksilön arvojärjestelmän. Organisaatiokulttuurit, kuten työpaikka tai armeija, muuttavat lähinnä yksilön käytäntöjä ja toimintatapoja eivätkä niinkään muovaa itse arvojärjestelmää. Juutin (2003, 72–73) mukaan on kuitenkin muistettava, että jotkut organisaation jäsenet sopeutuvat paremmin niihin uskomusjärjestelmiin, eli esimerkiksi arvoihin, joita kulttuuri edustaa kuin toiset. Sopeutuminen voi olla seurausta siitä, että henkilö työstään itsessään samanlaisia ongelmia kuin mitä organisaatiossa ja sen jäsenten jokapäiväisessä kanssakäymisessä työstetään. Sopeutumattomuus taas voi johtua siitä, ettei henkilö ole vielä saavuttanut sitä persoonallisuuden tasoa, jota kulttuuri edustaa. Useimmiten sopeutumattomuuden syynä on

kuitenkin se, että henkilö on jo työstänyt kulttuurin edustaman tason ongelmat riittävän hyvin itsessään. Tämä konkretisoituu myös varusmiespalveluksessa, jonne nuoret saapuvat keskenään hyvinkin erilaisissa kehitysvaiheissa.

Organisaatiossa vallitsevat arvot ovat siis järjestyneet useaan eritasoiseen arvojärjestelmään, jotka kaikki omalta osaltaan vaikuttavat organisaation jäsenten käyttäytymiseen ja valintoihin erilaisissa tilanteissa. Yksilön henkilökohtaiset arvot luovat perustan hänen toiminnalleen, ja ne aktivoituvat erityisesti silloin, kun ovat ristiriidassa toistensa tai vaikkapa organisaation virallisten arvojen kanssa. Sosiaalinen arvojärjestelmä, eli yksilöiden olettamukset siitä, mitä muut organisaation jäsenet ja itse organisaatio arvostaa, ohjaa voimakkaasti yksilön toimintaa. Organisaation jäsen haluaa käyttäytyä tavalla, jota hän olettaa arvostettavan. Käyttäytyessään kuten muut tai siten, miten organisaatio odottaa, hän sopeutuu yhteisöön ja tulee osaksi sitä. Organisaation viralliset, julki lausutut arvot taas kertovat, millaisen arvomaailma mukaan organisaatio pyrkii toimimaan. Sosiaaliset arvojärjestelmät rakentuvat osin nimenomaan virallisten arvojen pohjalta, mutta muotoutuvat osaltaan myös organisaation jäsenten omien arvojen ja tavoitteiden pohjalta. Sosiaalinen arvojärjestelmä tietyn organisaation sisällä ei näyttäydy jokaiselle yksilölle samanlaisena, vaan jokainen tulkitsee omat olettamuksensa toisten arvoista eri tavoin. Tämän tutkimuksen aihetta, sotilasvalan ja -vakuutuksen merkitystä, selvitettäessä on myös syytä pohtia, mistä arvojärjestelmästä merkityksen muodostumiseen mahdollisesti vaikuttavat arvot kumpuavat. Ovatko ne yksilön henkilökohtaisia arvoja vai hänen olettamuksiaan siitä, mitä valan ja vakuutuksen pitäisi hänelle palvelustovereiden tai puolustusvoimien mielestä merkitä?

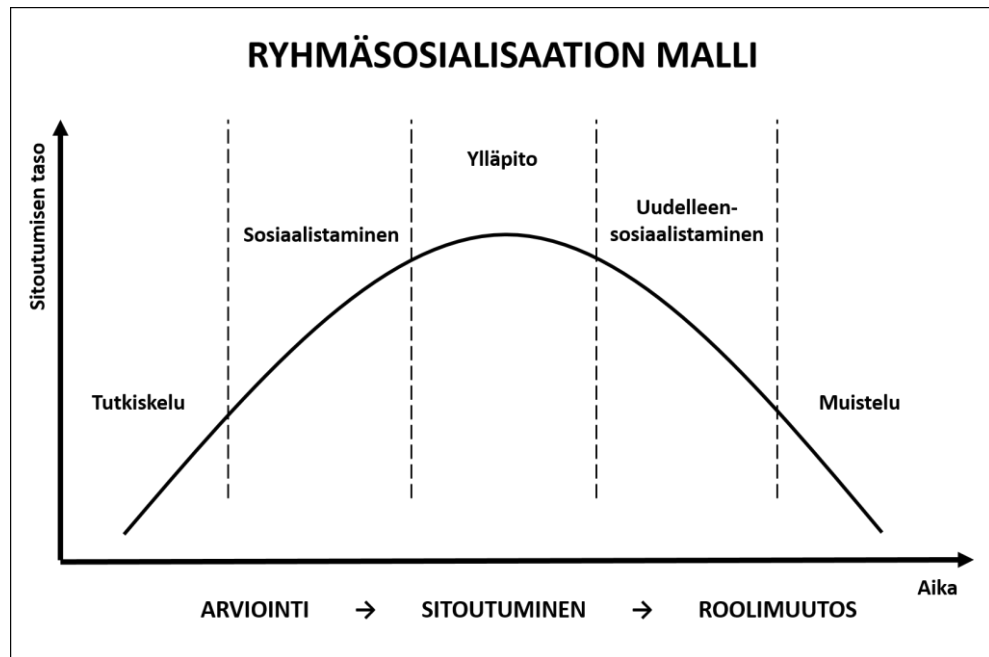
2.5 Sosialisatio arvojen selittäjänä

Sosialisatio-käsitteen määrittely ja sen tarkastelu vaihtelevat hieman tieteellisen lähestymistavan mukaan. Eri sosialisatioteoriat hahmottavat sosialisatian ja sen suhteen vaikkapa kasvatukseen eri tavoin (Salo 2004, 47–48; Peltonen 1997, 14–16; Siljander 1997, 8). Laajassa merkityksessään sosialisatio käsittää kaikki ne prosessit, joiden seurauksena yksilöstä tulee ”yhteiskunnallisesti toimintakykyinen subjekti” (Siljander 1997, 9). Sosialisatio on siis tapahtumasarja, jonka kuluessa ihminen oppii ne tiedot, säännöt, käsitykset ja asenteet, jotka mahdollistavat toimimisen yhteiskunnan jäsenenä (Helkama, Myllyniemi, Liebkind, Ruusuvoori, Lönnqvist, Hankonen, Mähönen, Jasinskaja-Lahti & Lipponen, 2015, 51). Prosessin aikana yksilö kokonaisvaltaisesti ja johdonmukaisesti perehdytetään yhteiskunnan tai sen osa-alueen objektiiviseen maailmaan (Berger & Luckmann 1995, 149). Sosialisatio on kulttuurin

siirtämistä sukupolvelta toiselle. Se on prosessi, jossa yksilöt oppivat yhteisönsä normit ja sosiaaliset roolit. (Takala 1995, 10–12.) Sosialisaatiossa yksilö ei kuitenkaan pelkästään ime passiivisesti vaikutteita vaan pyrkii myös itse muokkaamaan ympäristöään (Salo 2004, 48). Sosialisaatioprosessi voidaankin kuvata ihmisen kehityksen kahdeksi ulottuvuudeksi: ihminen oppii elämään yhdessä toisten kanssa, kulttuurin ajattelu- ja toimintatavat sisäistäänsä ja kykenee samalla myös muokkaamaan niitä aktiivisesti, omasta minuudestaan tietoisena, omia kykyjään ja taipumuksiaan kehittävänä yksilönä (Antikainen, Rinne & Koski 2006, 36; Helkama ym. 2015, 51).

Sosialisaatio on koko elämän jatkuva prosessi, eikä se pääty tiettyssä iässä tai tietyllä tasolla vaan läpäisee kaiken sen, missä ihmiset ovat toimijoita, tietoisesti tai tiedostamattaan (Helkama ym. 2015, 51). Varhaisinta vaihetta sosialisaatioprosessissa kutsutaan primaarisosialisaatioksi. Se ajoittuu lapsuuteen ja tapahtuu varhaisessa kasvu-ympäristössä, jossa opitut ja omaksutut arvot, normit, vuorovaikutuksen mallit ja tavat luovat perustan yksilön sosiaaliselle ja persoonalliselle olemassaololle. Sekundaarisosialisaatiota ovat kaikki sitä seuraavat tapahtumasarjat, joissa jo sosiaalistettu yksilö toimii ja oppii oman yhteiskuntansa objektiivisen maailman toisilla sektoreilla, sekundaariryhmissä. Esimerkiksi murrosiän vertaisryhmien lisäksi sekundaarisosialisaation merkittäviä kulttuuristen ideoiden välittäjiä ovat kodin ulkopuolella tapahtuva varhaiskasvatus, koulut, varusmiespalvelus, media, työelämä sekä edelleen erilaiset uskonnolliset, aatteelliset ja poliittiset ryhmät. Sekundaarisosialisaatio kohdistuu jo primaarisosialisaation kautta muotoutuneeseen minuuteen ja sisäistettyyn maailmaan. Kaikki myöhemmin sisäistettävät uudet sisältökokonaisuudet täytyy siis rakentaa jo vakiintuneen todellisuuden varaan. (Antikainen ym. 2006, 37–38; Berger & Luckmann 1995, 149;159.)

Yksilö siis sosiaalistuu syntymästään lähtien paitsi ympäröivään yhteiskuntaan, myös moniin yhteisöihin ja organisaatioihin sen sisällä. Sosialisaatioprosessi parantaa yksilön sitoutumista organisaatioon, ja sen aikana yksilöt sidotaan osaksi yksikköä ja sen jäseniä. (Antikainen ym. 2006, 36; Salo 2009, 31.) Moreland ja Levine (2001, 93) ovat luoneet viisivaiheisen mallin ryhmäsosialisaatiosta. Malli ja sen vaiheet kuvaavat vasta-alkajan ja vakiintuneiden ryhmän jäsenten keskinäistä arviointi- ja vaikutusprosessia ja sitä, kuinka yksilön sitoutuminen kehittyy ja vaihtelee vaiheittain sosialisaatioprosessin aikana. Mallin mukaan tulokas arvioi ensin ryhmään liittymisen arvoa omalta kannaltaan (evaluation), päättää, kuinka vahvasti hän sitoutuu ryhmään ja sen päämääriin (commitment) ja käy tämän jälkeen läpi roolimutoksen vasta-alkajasta ryhmän hyväksytyksi ja kokeneeksi jäseneksi (role transition). (Pennington 2005, 75–76; Salo 2009, 32–35.)

Kuvio 3. Ryhmäsosialisaation malli (Moreland ym. 2001, 93)

Ryhmäsosialisaation viisi vaihetta ovat tutkiskelu (investigation), sosiaalistaminen (socialization), ylläpito (maintenance), uudelleen sosiaalistaminen (resocialization) ja muistelu (remembrance).

Morelandin ja Levinen mallin mukaan **tutkiskeluvaiheeseen** kuuluvat uusien jäsenten hankinta ja valinta tai pelkkä nimeäminen. Tähän vaiheeseen voidaan kuitenkin katsoa kuuluvan myös tulokkaan valmistautuminen tulevaan, niin sanottu ennakkollinen sosiaalistuminen. Tulokas hankkii ja omaksuu aktiivisesti tietoa tulevasta ryhmästä ja organisaatiosta jo etukäteen. Hän pohtii mahdollisia haasteita, suunnittelee toimintaansa ja muodostaa alustavan motivaation sille, kuinka hyvin hän haluaa tulevasta selviytyä. (Salo 2009, 32; Salo 2004, 49.)

Sosiaalistaminen viittaa vaiheeseen, jossa ryhmä opettaa tulokkaalle toimintansa päämäärät, säännöt ja normit. Samaan aikaan ryhmä itse joutuu sopeutumaan tulokkaaseen ja hänen saapumisensa mahdollisesti mukanaan tuomiin muutoksiin ryhmän toiminnassa ja sen jäsenten keskinäisissä suhteissa. (Pennington 2005, 76.)

Ylläpitovaiheessa tulokas toimii onnistuneesti ryhmän jäsenenä. Hän noudattaa sääntöjä ja normeja, on löytänyt oman paikkansa ryhmässä ja suoriutuu tehtävistään hyvin. Vastavuoroisesti tulokas odottaa, että organisaatio täyttää hänen odotuksensa. (Gal 1986, 111–113; Pennington 2005, 76.)

On tyypillistä, että sitoutumisen taso laskee ajan myötä. Tulokas ei ehkä omaksu organisaation toimintatapoja ja avoimesti haastaa niitä. Tällöin on suoritettava, esimerkiksi ryhmän johtajien toimesta, **uudelleen sosiaalistaminen**. Tämä joko onnistuu tai sitten tulokkaan sitoutumisen taso laskee edelleen, hän syrjäytyy ja lopulta poistuu organisaatiosta.

Ennen ryhmästä poistumista käydään läpi viimeinen vaihe: **muistelu**. Sen aikana yksilöt ja organisaatio yhdessä muistelevat ja pohdiskelevat yhteistä aikaa ja kokemuksiaan ryhmässä. Tämä voi tapahtua epävirallisesti tai sitten sitä varten järjestetyissä virallisissa tilaisuuksissa. (Pennington 2005, 76; Salo 2009, 34.)

2.5.1 Varusmiespalvelus ja sosialisatio

Varusmiespalveluksen perustehtävä on nuorten kouluttaminen aseellisen maanpuolustuksen erilaisiin tehtäviin, mutta tämän ohella palvelusajalla on usein oletettu olevan yhteiskunnan ja yksilön kannalta muitakin merkittäviä vaikutuksia (kts. Laitinen & Nokkala 2005; Leskinen & Sinkko & Virtanen 2012, 6). Varusmiespalveluksen sanotaan usein kasvattavan ”pojista miehiä”, ja sanonta sisältääkin ajatuksen nuoren siirtymävaiheesta aikuisuuteen. Leskisen, Sinkon ja Virtasen (2012, 7) mukaan ”se on monitahoinen prosessi, joka sisältää fyysisen kehittymisen, kognitiivisen laajenemisen, persoonallisuuden kypsymisen ja yhteiskuntasuhteen muotoutumisen lisäksi sosiaaliin perussuhteisiin liittyviä muutoksia”. Tutkimustulokset (Rönkä, Oravala & Pulkkinen 2003) osoittavat, että esimerkiksi nuoren arvojen muutos on yksi niistä tekijöistä, jotka tukevat myönteistä psykologista kehitystä. Muita tällaisia tekijöitä ovat ainakin vastuullisuuden lisääntyminen, itsetunnon koheneminen, itsenäistyminen ja kyky kohdata vaikeuksia.

Varusmiespalvelusta voidaankin tarkastella sosialisatian näkökulmasta ainakin kahdella tavalla: varusmiespalvelus pyrkii sosiaalistamaan nuoren osaksi sotilasorganisaatiota, mutta samalla asepalveluksen tavoitteena on sosiaalistaa nuorta yhä tiiviimmin osaksi koko yhteiskuntaa. Puolustusvoimat on varhaiskasvatuksen ja koululaitoksen ohella yksi yhteiskunnan merkittävistä kasvatusinstituutioista, ja esimerkiksi maanpuolustustahdon ylläpitäminen ja kasvat-

taminen on yksi varusmiespalveluksen tavoitteista. Halun puolustaa omaa maata voidaankin katsoa heijastelevan sopusointua yksilön ja kansallisten arvojen välillä, ja se kumpuaa osin yksilön yhteenkuuluvuuden tunteesta yhteiskunnan kanssa (Salo 2009, 17). Salon (2009, 17) mukaan maanpuolustustahdon muodostuminen on erottamaton osa kansalaisten yksilöllistä kasvua ja kehittymistä kansalaisiksi omaksumalla tietyt historialliset, sosiaaliset, psykologiset ja moraaliset mekanismit. Leskisen, Sinkon ja Virtasen (2012, 41) tutkimustulokset kuitenkin osoittavat, että varusmiespalveluksella itsellään ei ole suurtakaan merkitystä nuoren maanpuolustusasenteisiin, kun taas kohti aikuisuutta vievänä muutosvaiheena sen rooli on merkittävä, ja nuorten minäkuva, itseluottamus, elämänasenne ja sosiaalisuus kehittyvät positiivisesti palveluksen aikana.

Kun tarkastellaan varusmiesten sosiaalistumista itse sotilasorganisaatioon, voidaan puhua epävarmuuden vähentämisen prosessista (Salo 2009, 32), jossa opetetaan ja harjoitetaan tarvittavat tehtävät ja totutetaan varusmiehet organisaation normeihin ja arvoihin. Ryhmäsosialisaation mallia (Moreland, Levine & McMinn 2001, 93) voidaan soveltaa myös varusmiespalvelukseen, ja tarkastella näin sotilasorganisaatioon sopeutumisen vaiheita.

Tutkiskeluvaiheessa tuleva alokas vasta valmistautuu palvelukseen. Hän todennäköisesti tutustuu puolustusvoimien virallisiin julkaisuihin, kuten vaikkapa varusmiesoppaaseen ja puolustusvoimien verkkosivuihin. Hän keskustelee sosiaalisessa mediassa muiden saman saapumiserän tulevien alokkaiden kanssa ja kuulee kertomuksia tuttaviansa ja sukulaistensa armeijakokemuksista. Hän kerää tietoa ja luo mielikuvia tulevasta, suunnittelee ja ennakoii vaihtoehtoja ja ongelmatilanteita ja sitoutuu jo ajatuksen tasolla tulevaan. (Salo 2004, 32).

Sosiaalistaminen-vaiheen voidaan ajatella ajoittuvan aika tarkalleen peruskoulutuskauteen, jonka aikana uusille alokkaille opetetaan sotilasorganisaation tehtävät, vastuut, toimintamallit ja säännöt. Palveluksen alussa alokas on erityisen altis sosialisointiprosessille, sillä hän tuntee olonsa epävarmaksi ja tietää vielä niin vähän (Salo 2004, 33). Samalla kun alokkaan käytännön taidot kehittyvät, sotilasorganisaatio muokkaa myös hänen luonnettaan ja tunteitaan. Armeijan tavoitteena on muokata yksilön persoonallisuutta, asenteita ja näkökulmia siten, että hän lopulta tulee tietoiseksi ja tottuu uusiin tehtäviin, ryhmän jäsenten välisiin suhteisiin ja organisaation odotuksiin. (Salo 2009, 33.) Peruskoulutuskauden loppupuolelle sijoittuva sotilasvala tai -vakuutus olisi näin ollen siirtymä ylläpitovaiheeseen, jossa varusmiehen jo oletetaan kykenevän toimimaan sotilasorganisaation edellyttämällä tavalla.

Ylläpitovaiheessa varusmies noudattaa sotilasorganisaation sääntöjä ja normeja sekä hoitaa oman roolinsa ja tehtävänsä onnistuneesti. Vastavuoroisesti hän myös odottaa, että organisaatio täyttää hänen odotuksensa ja huolehtii hänen tyytyväisyydestään. Salo (2009, 34) toteaa tällaisen molemminpuolisen hyväksynnän konkretisoituvan sotilasvalassa, jossa alokas paitsi antaa lupauksen, myös saa osakseen joitakin symbolisia etuoikeuksia.

Uudelleen sosiaalistamista suoritetaan varusmiespalveluksen aikana aina tarvittaessa. Sen onnistuessa varusmies jatkaa palveluksensa loppuun saakka, kun taas joidenkin kohdalla sosiaalistaminen epäonnistuu ja palvelus lopulta keskeytetään.

Muistelu-vaihe varusmiespalveluksen osalta alkaa kotiutumisen lähestyessä, mutta sen voidaan katsoa jatkuvan vielä kotiutumisen jälkeenkin kaikissa niissä keskusteluissa ja tilanteissa, joissa palvelustoverit kertaavat kokemiaan tapahtumia ja muistelevat yhdessä mennyttä palvelusaikaa.

2.6 Arvojen tutkiminen

Arvot ovat haastava tutkimuskohde, sillä ne ovat luonteeltaan ei-empiirisiä, eli ei suoraan tarkasteltavissa olevia, käsityksiä toivottavasta. Arvot ovat yhteydessä ihmisen käyttäytymiseen ja läsnä hänen ajattelussaan, toiminnassaan, valinnoissaan ja asenteissaan. Arvot voidaan käsitteenä erottaa ihmisen muista toiminnoista, mutta niihin ei kuitenkaan päästä käsiksi ilman, että ne olisivat tekemisissä ihmisen muun toiminnan kanssa. Arvoja ei siis voi tutkia itsessään, koska ne eivät ole olemassa itsessään. Niitä ei voi myöskään tutkia suoraan tarkastelemalla ihmisen käyttäytymistä, sillä käyttäytymiseen liittyy monia muitakin tekijöitä. (van Deth & Scarbrough 1995, 29–30; Poutiainen 2007, 70.)

Arvoja tutkittaessa kyselytutkimus on ylivoimaisesti eniten käytetty tiedonkeruumenetelmä. Arvoja on tutkittu myös haastattelututkimusten avulla sekä ihmisten käyttäytymistä havainnoimalla. Kaikkiin näihin tiedonkeruumenetelmiin liittyy omat haasteensa. Kysely- ja haastattelututkimuksissa voidaan arvojen sijaan päätyä tutkimaan ihmisten ihanteita tai yleisluontoisia arvostuksia, eikä suinkaan sellaisia ydinarvoja, joita ihmiset ovat valmiita puolustamaan tai joiden perusteella he tosiasiaassa toimivat. Myös ihmisten arvojen päättelyminen heidän käyttäytymisensä pohjalta on ongelmallista, sillä itse toiminta saattaa olla kaukana heidän tietoisista tavoitteistaan ja arvoistaan. Ihmiset eivät aina onnistu elämään arvojensa mukaisesti. (Levomäki 1998, 12; Poutiainen 2007, 70.) Myös Hofstede (2010, 28) korostaa, että vastauk-

sia, joita ihmiset antavat erilaisiin arvokyselyihin, ei voi tulkita kirjaimellisesti, sillä ihmiset eivät aina käytännössä toimi kyselylomakkeissa antamiensa vastausten mukaisesti. Kyselyt tuottavat kuitenkin hyödyllistä tietoa siitä, millaisia eroja eri vastaajaryhmien välillä on (Hofstede 1993, 26), ja niiden avulla voidaan hahmottaa ainakin jotakin aikamme arvoista (Levomäki 1998, 13).

2.7 Schwartzin arvoteoria

Shalom Schwartz julkaisi teoriansa arvojen yleismaailmallisesta rakenteesta ja sisällöstä vuonna 1992. Arvomittaria kehittäessään Schwartz ja hänen kollegansa Wolfgang Bilsky (1987) jatkoivat osaltaan yksilöiden arvoja tutkineen Rokeachin työtä ja perintöä ja sovelsivat sitä kulttuurien väliseen vertailututkimukseen (Poutiainen 2007, 74).

Schwartzin tutkimusohjelma on osoittanut, että on mahdollista löytää noin neljäkymmentä arvoa kuvaavaa ilmaisua, joilla on sama merkitys riippumatta siitä, millä kielellä tai missä kulttuurissa niitä käytetään. Tällaisia ilmaisuja ovat esimerkiksi kunnianhimo, elämästä nauttiminen ja tottelevaisuus. Näistä neljästäkymmenestä arvo-osiosta muodostettiin kymmenen yleismaailmallista arvotyyppiä:

Valta. Vallan alueella tavoitellaan arvostusta ja korkeaa yhteiskunnallista asemaa. Myös ihmisten ja resurssien kontrolloiminen ja hallitseminen kuuluvat tähän osa-alueeseen. Alueen arvot ovat yhteiskunnallinen valta, varakkuus, arvovalta, julkisen kuvan säilyttäminen ja yhteiskunnallinen tunnustus.

Suoriutuminen. Suoriutumisen päämääränä on henkilökohtainen menestys, joka saavutetaan osoittamalla pätevyyttä sosiaalisten mittapuiden mukaan. Suoriutumisarvoja ovat kunnianhimo, vaikutusvalta, kyvykkyys, menestys ja älykkyys.

Mielihyvä. Mielihyvään kuuluvat omakohtainen mielihyvä, onni ja aistinautinnot. Alueen arvot ovat mielihyvä ja elämästä nauttiminen.

Virikkeisyys. Tämän alueen päämääriä ovat jännitys, uutuus ja haasteet elämässä. Virikkeisyysarvoja ovat uskaliaisuus, jännittävä elämä ja monipuolinen elämä.

Itseohjautuvuus. Itseohjautuvuuden päämääriä ovat itsenäinen ajattelu ja toiminta, luominen ja tutkiminen. Tämän alueen arvoja ovat luovuus, vapaus, omien tavoitteiden valitseminen, uteliaisuus, riippumattomuus ja itsekunnioitus.

Universalismi. Universalismi pitää sisällään ihmisten ja luonnon hyvinvoinnin ymmärtämisen, arvostamisen, suvaitsemisen ja suojelemisen. Alueen arvot ovat tasa-arvo, maailmanrauha, yhteys luontoon, viisaus, luonnon ja taiteen kauneus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, laajakatseisuus, ympäristön suojeleminen ja sisäinen tasapaino.

Hyväntahtoisuus. Hyväntahtoisuuden päämääränä on sellaisten ihmisten hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen, joiden kanssa ollaan usein tekemisissä. Hyväntahtoisuusarvoja ovat rehellisyys, avuliaisuus, vastuullisuus, uskollisuus, anteeksiantavaisuus, kypsä rakkaus ja tosiystävyyys.

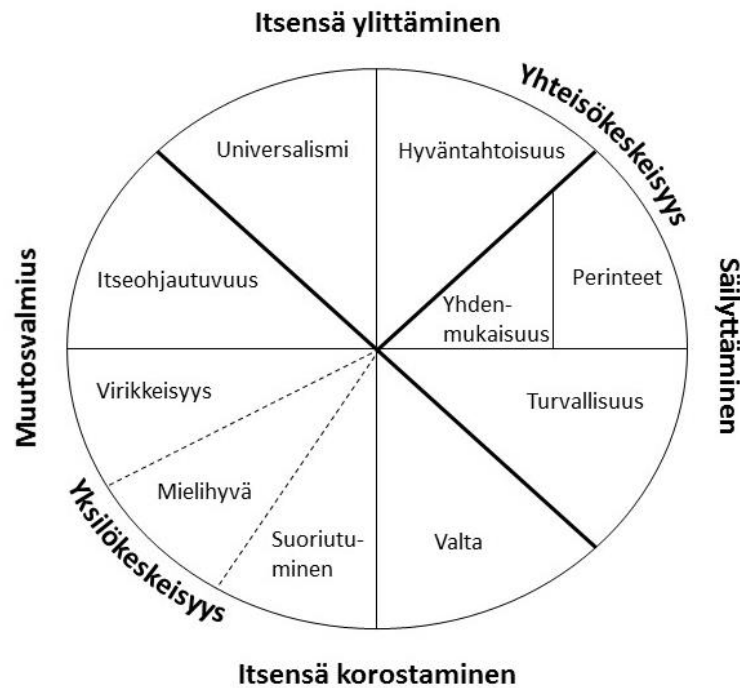
Perinteet. Perinteiden päämääränä on kulttuuriperinteiden ja uskonnon välittämien tapojen ja aatteiden kunnioitus, niihin sitoutuminen ja niiden hyväksyminen. Perinnearvoja ovat perinteiden kunnioitus, nöyryys, oman elämänosan hyväksyminen, kohtuullisuus ja hartaus.

Yhdenmukaisuus. Yhdenmukaisuuden päämääränä on välttää ja hillitä sellaisia tekoja, taipumuksia ja impulsseja, jotka häiritsevät tai vahingoittavat toisia ja rikkova sosiaalisia odotuksia ja normeja. Yhdenmukaisuutta kuvaavia arvoja ovat tottelevaisuus, itsekuri, kohteliaisuus, kuuliaisuus sekä vanhempien ja vanhojen ihmisten kunnioittaminen.

Turvallisuus. Turvallisuuden päämääriä ovat yhteiskunnan, ihmissuhteiden ja yksilön turvallisuus, sopusointu ja vakaus. Turvallisuusarvot voivat palvella sekä yksilön että yhteisön intressejä. Turvallisuusarvoja ovat kansallinen turvallisuus, perheen turvallisuus, palvelusten vastavuoroisuus, puhtaus, yhteiskunnallinen järjestys, terveys ja yhteenkuuluvuuden tunne. (Schwartz 2012, 5–7; Mikkola 2003, 44; Helkama 2015.)

Edellä listatut kymmenen arvotyyppiä järjestyvät yleismaailmallisesti samalla tavalla kaksikulotteiseksi kehämalliksi, Schwartzin arvokehäksi (kuvio 4). Puohiniemen (2002, 28) sanoin, ”arvokehä kiteyttää kaksi inhimillistä tosiasiaa: jos halutaan koko ajan kokea uutta, ei voida säilyttää kaikkea vanhaa, ja jos koko ajan on päällimmäisenä oma minä, jää vähemmän tilaa muiden huomioinnille”. Arvokehässä vierekkäin ovat motivaatioiltaan yhteensopivat arvot ja vastakkaisilla puolilla toistensa kanssa ristiriidassa olevat arvot. Mallissa on siis kaksi kaksi-

suuntaista pääulottuvuutta, joista toinen asettaa vastakkain itsensä ylittämisen ja itsensä korostamisen, ja toinen säilyttämisen ja muutosvalmiuden. (Helkama ym. 2015, 342; Schwartz 2012, 4-8.)

Kuvio 4. Schwartzin arvokehä (Schwartz 2012, 9; Helkama ym. 2015, 343)

Itsensä ylittäminen -ulottuvuudelle sijoittuvat arvot, joiden päämääränä on toisten ihmisten hyvinvoinnista huolehtiminen, kun taas itsensä korostaminen -ulottuvuudelle sijoittuvat valta ja suoriutuminen, joilla tavoitellaan henkilökohtaista menestystä ja hyvää sosiaalista asemaa. Muutosvalmiusarvoja ovat itseohjautuvuus, virikkeisyys ja mielihyvä, jotka tähtäävät itse asetettujen älyllisten ja emotionaalisten tavoitteiden saavuttamiseen. Muutosvalmiuden vastapuoli, säilyttäminen, taas viittaa perinteitä kunnioittavaan ja turvallisuushakuiseen arvomaailmaan. (Helkama ym. 2015, 91; Myyry 2009, 2; Schwartz 2012, 8.)

Schwartzin (1992, 13) mukaan arvot edustavat joko yksilöllisiä tai yhteisöllisiä tavoitteita. Yksilön tavoitteita palvelevia arvoja ovat valta, suoriutuminen, mielihyvä, virikkeisyys ja itseohjautuvuus. Yhteisöllisiä tavoitteita edustavia arvoja taas ovat hyväntahtoisuus, perinteet ja yhdenmukaisuus. Universalismi ja turvallisuus voivat palvella kumpiakin tarkoituspäriä.

Schwartzin malli pyrkii olemaan yleismaailmallinen, joten arvot, joiden merkitykset vaihtelevat kulttuurien välillä, eivät kelvanneet siihen mukaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ne arvot, jotka eri kulttuureissa sijoittuvat kehämallin eri paikoille, jätettiin mallin ulkopuolelle. Esimerkiksi kunnia voi liittyä joko perinteisiin tai suoriutumiseen ja uskonnolliset arvot, kuten vaikkapa armo tai pelastus, ovat puolestaan sidoksissa tiettyihin uskontoihin. Rohkeus taas on epäilemättä tärkeä arvo kaikissa kulttuureissa, mutta sitä voidaan käyttää hyvinkin erilaisten tavoitteiden saavuttamiseen. (Helkama ym. 2015, 342; Helkama 2015, 91.)

Schwartzin mallin avulla voidaan kuitenkin selittää myös joitakin sellaisia arvoja, joiden merkitys ei ole yleismaailmallinen ja jotka on tiukan seulan takia jätetty mallin ulkopuolelle. Yksi tällainen arvotyyppi on työarvot, joihin kuuluvat ahkeruus, täsmällisyys, tunnollisuus, järjestelmällisyys, pitkäjänteisyys ja säästäväisyys. Suomessa elää edelleen varsin vahva työsuuntautuneisuuden perinne (Helkama 2015, 143), ja työ onkin lisätty yhdenneksitoista arvoksi osaksi Schwartzin arvomittaria useissa Suomessa tehdyissä tutkimuksissa (kts. Jaari 2004, Myyry & Helkama 2001). Työarvot eivät kuitenkaan sovi täysin Schwartzin mittariin, sille niiden sijainti kehämallissa ei ole yksiselitteinen. Tutkimukset osoittavat, että työarvoissa on kaksi osatekijää. Niihin yhdistyy toisaalta suoriutuminen, eli eteenpäin pyrkiminen ja kunnianhimon ja vaikuttamishalun kaltaiset arvo-osiot ja toisaalta yhdenmukaisuus-arvon sisältämä itsekuuri ja impulssien hillintä. Suoriutumis- ja yhdenmukaisuusarvot eivät ole Schwartzin mallissa sijoittuneet vierekkäin, vaan niiden välissä ovat valta- ja turvallisuusarvot. (Helkama 2015, 145–146; Myyry & Helkama 2001, 32;37.)

Ensimmäinen Schwartzin teorian pohjalta kehitetty arvomittari tunnetaan nimellä Schwartz Value Survey, SVS (Schwartz 1992, 16–17). Se koostuu 57 osiosta eli kysymyksestä, joilla selvitetään erilaisten arvojen tärkeyttä elämää ohjaavina tekijöinä. Vastaajan tulee arvioida kunkin osion kohdalla omaa suhtautumistaan kyseiseen arvoon yhdeksänportaisella asteikolla. Vastaaja joutuu esimerkiksi pohtimaan, kuinka suuri merkitys hänen elämässään on tasa-arvolla, mielihyvällä, elämän jännittävyydellä ja kypsällä rakkaudella. (Schwartz 2012, 10–11.) Vaihtoehdoksi SVS-mittarille Schwartz kehitti yksinkertaisemman PVQ -mittarin (The Portrait Value Questionnaire), jolla voidaan tutkia luotettavasti myös sellaisten henkilöiden arvoja, jotka eivät kykene riittävällä tasolla SVS:n vaatimaan abstraktiin ajatteluun. PVQ-mittari testaa kymmentä arvotyyppiä mahdollisimman konkreettisella tavalla. Se on kysely, jossa on tietty määrä lyhyitä kuvailuja erilaisista ihmisistä. Kukin kuvailu liittyy johonkin arvoon. Esimerkiksi toteamus ”Hänestä on tärkeää olla uskollinen ystävilleen” kuvailee henkilöä, jolle ”hyväntahtoisuus” arvolla on suuri merkitys. Vastaajan tulee vastata kunkin kuvailun

osalta kysymykseen ”kuinka paljon muistutat tätä ihmistä?” kuusiportaisella asteikolla. (Schwartz 2012, 11–12; Schwartz, Melech, Lehmann, Burgess, Harris, & Owens 2001, 519–524.)

2.8 Suomalaisen arvot

Schwartzin teorian mukaan yksilölliset ja kulttuuriset arvot tulee erottaa toisistaan. Kulttuuriset arvot eivät ole pelkästään yksilöiden arvojen keskiarvoja samalla tavoin kuin ryhmätunteetkaan eivät ole palautettavissa yksilöllisiksi tunteiksi. Helkama (2015, 111) nostaa tästä esimerkiksi suomalaisena tuntemansa ylpeyden urheilijoidemme saavutuksista ja sen, etteivät nämä ylpeyden tunteet ole yhteydessä hänen yksilölliseen taipumukseensa tuntea ylpeyttä. Vastaavasti arvot, jotka yhdistävät esimerkiksi suomalaisia tai vaikkapa sotilaita, eivät välttämättä ole niitä arvoja, jotka ovat heille yksilöinä heidän omassa arkielämässään tärkeitä.

Ennen kuin voi listata tai kuvailla suomalaisia arvoja, on siis pohdittava, voiko sellaisia ylipäänsä olla. Suomen kaltaisissa demokraattisissa maissa asukkailla ei ole yhtenäistä arvomaailmaa, vaan yksilöiden arvot eroavat toisistaan suurestikin (Helkama 2015, 17). Mielikuvien ja stereotyyppien tasolla suomalaisille tyypillisiä arvoja voidaan kuitenkin hahmottaa. Silloin puhutaan suomalaisten käsityksistä heille tyypillisistä arvoista tai siitä, millaisia arvoja suomalaisessa kulttuurissa, sen tarinoissa ja sankareissa, arvostetaan. Klaus Helkama tarkastelee (2015, 12; 17–50) suomalaisten arvoja juuri tällaisella kansallisen omakuvan tasolla ja määrittelee, mitkä arvot ovat tai minkä arvojen uskomme olevan meille yhteisiä. Helkama käyttää lähteinään erilaisia kulttuurin tuotteita kuten kirjallisuutta, musiikkia ja kuvataiteita. Hänen mukaansa kansalliseen omakuvaan liittyy myös käsitys siitä, miten oman kansan arvot eroavat muista ja mitä muut suomalaisten arvoista ajattelevat. Helkama listaa suomalaisten kansalliseen omakuvaan kuuluviksi arvoiksi ainakin ahkeruuden, isänmaallisuuden, rehellisyyden, luontoarvot ja tasa-arvon. Ne määrittelevät osuvasti suomalaisuutta, mutta ovatko samat arvot tärkeitä henkilökohtaisissa arvojärjestelmissämme?

Suomalaiset jakautuvat erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin esimerkiksi iän, sukupuolen, koulutuksen tai sosiaalisen aseman mukaan. Erilaisten kyselyiden perusteella määritelty suomalaisten arvomaailma on siis monessa suhteessa näiden sosiaalisten ryhmien keskiarvo, joka kuvaa, kansallisen omakuvan tavoin, suomalaisuudelle tyypillisiä piirteitä. On muistettava, että erilaisten sosiaalisten ryhmien arvot voivat poiketa huomattavastikin tästä kokonaisuudesta. (Puohiniemi 1993, 24.)

Kun suomalaiset asettavat arvonsa järjestykseen Schwartzin arvotyyppien mukaan (Helkama 2015, 105), tärkeimmiksi nousevat hyväntahtoisuus, turvallisuus, universalismi, joka pitää sisällään luonto-arvot ja tasa-arvon, yhdenmukaisuus ja itseohjautuvuus. Vähiten tärkeimpänä suomalaiset pitävät valtaa. Arvojen tärkeysjärjestys on suomalaisten keskuudessa pysynyt hyvin vakaana vuosikymmenten ajan. Verratessa muuhun Eurooppaan suomalaiset erottuvat siinä, että he ovat Euroopan kärjessä universalismiarvojen kannatuksessa. Suomalaisille siis suvaitsevaisuus ja kaikkien ihmisten hyvinvointi olivat keskimäärin vielä tärkeämpiä kuin muille. Toinen arvotyyppi, jossa suomalaiset erottuivat, oli yhdenmukaisuus, jonka kannatus oli Suomessa, Norjan ohella, kaikkein vahvin.

Jos Suomea luonnehditaan Hofsteden (n.d.) työelämään sijoittuvan tutkimuksen neljällä arvoulottuvuudelle, se on matalan hierarkian, suuren yksilökeskeisyyden ja yhteistyöhakuisuuden maa, jossa epävarmuutta vältellään melko paljon. On kuitenkin muistettava, että kyseinen tutkimus kartoittaa nimenomaan työarvoja ja sen mielenkiinnon kohteena ovat vain työelämään liittyvät tilanteet ja arvostukset. (Helkama 2015, 79.)

T-median vuonna 2015 toteuttaman Kansan arvot -tutkimuksen mukaan lähes kaikille suomalaisille tärkeitä, jopa kansallisarvoiksi kutsuttavia arvoja ovat turvallisuus, tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja vähäosaisista sekä ympäristöstä huolehtiminen. Näitä asioita vähintään 90 prosenttia vastaajista piti erittäin tai melko tärkeinä. Tutkimuksen mukaan suomalaiset ovat hyvin sääntöorientoituneita, mikä näkyy useiden yhteiskunnallisten velvollisuuksien, kuten äänestämisen ja verojen maksamisen, arvostamisena. Suomalaisten arvomaailmassa työ on erittäin tärkeässä roolissa. Suomalaiset arvostavat työn sisältörikkautta ja työsuhteen vakinaisuutta. Vaikka työllä on kiistaton sija suomalaisten elämässä, sen eteen ei olla kuitenkaan valmiita uhraamaan vapaa-aikaa eivätkä raha tai parempi asema houkuttele työelämässä enemmistöä suomalaisista.

Kansan arvot 2015 -tutkimuksesta (T-media) selviää myös, että suomalaisten vaade turvallisesta elinympäristöstä on voimistunut huomattavasti vuodesta 2014 vuoteen 2015. Vuonna 2014 69 prosenttia vastaajista piti erittäin tärkeänä elää turvallisessa ympäristössä kun vastaava luku vuonna 2015 oli 79 prosenttia. Muuttunut turvallisuusympäristö siis näkyy tutkimustenkin mukaan kansan kasvaneena turvallisuuskaipuuna.

2.9 Nuorten arvot

Nuorten arvoja tarkasteltaessa on tärkeää muistaa, että nuoruus on ihmisen kehityksessä vaihe, jossa yksilön identiteetti ja samalla arvomaailma ovat vasta rakentumassa. Osalla nuorista arvot saattavat olla jo hyvinkin pysyviä, kun taas osa vasta muodostaa omaa suhtautumistapaansa erilaisiin asioihin, kohteisiin ja tilanteisiin. (Poutiainen 2007, 79–80.) Nuoret ovat toisaalta myös mielenkiintoinen tutkimuskohde, sillä arvomuutoksen on ajateltu näkyvän ensimmäisenä heidän arvoissaan (Helve 2002, 222).

Schwartzin kymmentä arvotyyppiä tarkasteltaessa voidaan todeta, että nuorten arvot eroavat selkeästi muiden ikäryhmien arvoista. Nuoret arvostavat muihin ikäryhmiin verrattuna enemmän yksilöllisyyttä korostavia arvoja kuten esimerkiksi mielihyvää, jonka tärkeys vähenee iän karttuessa. Nuoret eivät kannata yhteisöllisiä arvoja, kuten universalismia ja yhdenmukaisuutta yhtä paljon kuin vanhemmat ikäluokat. (Poutiainen 2007, 82; Puohiniemi 2002, 71–73.) Mitä enemmän ikää karttuu, sitä tärkeämmiksi nousevat säilyttämiseen liittyvät arvot. Nuorten valmius muutokseen on siis suurempi kuin vanhemmilla ikäluokilla. (Jaari 2004, 116.)

Vuosittain julkaistava nuorisobarometri mittaa suomalaisten nuorten arvoja ja asenteita. Vuonna 2015 nuorisobarometrin (Myllyniemi 2016) teemana oli arjenhallinta, ja tutkimuksesta voikin nostaa esiin havaintoja, jotka osaltaan heijastelevat tämän päivän nuorten arvoja. Kyselyaineiston mukaan suomalaiset nuoret ovat onnellisia, kun he kokevat pärjäävänsä elämässään ja elämän olevan heidän hallinnassaan. Nuoret ovat tyytyväisiä elämäänsä, kun he tuntevat itsensä arvokkaiksi ja päivittäiset tekemisensä merkityksellisiksi. Nuorille on tärkeää, että heidän elämällään on päämäärä ja tarkoitus. Kyselyaineistosta nousee esiin myös suomalaiseen kulttuuriin kuuluva varhaisen itsenäistymisen ja omillaan pärjäämisen korostuminen. Suomalaisnuoret itsenäistyvät ja esimerkiksi muuttavat pois kotoa kansainvälisesti verrattuna varhaisessa vaiheessa, mikä osaltaan liittyy taloudellisen riippumattomuuden ihanteeseen. (Myllyniemi 2016, 28.) Arkiset valinnat ilmentävät arvoja, ja nuorisobarometri nostaa tästä esimerkiksi nuorten ruokavalinnat, joilla voi olla laajojakin yhteiskunnallisia vaikutuksia. Yhä useampi nuori valitsee kasvisruokavalion, minkä taustalla lienee osin huoli ympäristöstä ja eläinten hyvinvoinnista. (Myllyniemi 2016, 47.) Kun nuoria tarkastellaan kuluttajina ja verrataan tuloksia kymmenen vuoden takaisin tutkimuksiin, havaitaan, että ympäristötietoisuus ja säästäväisyys ovat kasvussa (Myllyniemi 2016, 71.) Nuorisobarometri osoittaa myös, että suomalaisten nuorten yhteenkuuluvuuden tunne suomalaisen yhteiskunnan kanssa on heiken-

tynyt. Perhe on yhteenkuuluvuuden tunnetta mitattaessa nuorille tärkein kohde. Yli 90 prosenttia kokee kuuluvansa ainakin melko kiinteästi perheeseensä. (Myllyniemi 2016, 85-87.)

T-median Kansan arvot (2015) -tutkimuksen mukaan ikäluokkien arvoerot näkyvät selkeimmin seksuaalivähemmistöihin suhtautumisessa nuorten kannattaessa vanhempia ikäluokkia enemmän yhtäläisiä oikeuksia esimerkiksi homoseksuaaleille. Nuoret arvostavat menestymistä ja yksilön omaa vastuuta selvästi yli 65-vuotiaita vahvemmin. Yli 65-vuotiaat taas luottavat nuoria enemmän puolustusvoimiin, kirkkoon ja hallitukseen.

Vuonna 2010 nuorisobarometrin (Myllyniemi 2010) teemana oli ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Tuolloin tulokset osoittivat, että nuoret olivat varsin isänmaallisia ja asepalveluksen suorittaminen vaikutti isänmaallisuuteen positiivisesti (Myllyniemi 2010, 29). Kirkkoon kuuluvat nuoret kokivat olevansa isänmaallisempia kuin kirkkoon kuulumattomat (Myllyniemi 2010, 165). Turvallisuuden suhteen suurin osa nuorten huolenaiheista liittyi inhimilliseen turvallisuuteen eikä niinkään perinteiseen valtiolliseen turvallisuuteen. Eniten nuoria huolestivat ympäristöön, omaan elämään ja arkeen liittyvät asiat kuten perheen turvallisuus ja hyvinvointi. Sotilaallinen hyökkäys huolestutti nuorista vain viittä prosenttia. (Myllyniemi 2010, 155). Nuorisobarometrin haastattelussa (Myllyniemi 2010, 111; 113) tiedusteltiin nuorilta avoimella kysymyksellä, minkä he kokevat Suomessa ja suomalaisuudessa arvokkaaksi ja puolustamisen arvoiseksi. Suurin yksittäinen vastaustyyppi liittyi itsenäisyyteen ja isänmaallisuuteen. Suomi koettiin ”yksiselitteisen itsenäisenä maana, jonka veteraanit ovat meille taistelleet - ja saavutetusta asemasta haluttiin pitää kiinni. Menneiden sukupolvien perintä ja kansallinen historia koettiin velvoittavana”. Tutkimuksen tekijät korostavat vastauksista huokuvaa kansallismielisyyttä merkille pantavana seikkana yhteiskunnassa, jossa viime vuosikymmenten megatrendinä on ollut kansainvälisyys, globalisaatio ja monikulttuurisuus.

2.10 Puolustusvoimien arvot

Institutionaaliset arvot ovat yhteisesti jaettuina esityksiä instituution vaatimuksista ja tavoitteista (Rokeach 1979, 50). Näin on varmasti myös puolustusvoimien osalta. Puolustusvoimien arvot lausutaan julki virallisissa julkaisuissa, kuten henkilöstöstrategiassa ja oppaissa, valoissa ja lupauksissa sekä johtohenkilöiden puheissa.

Johtajan käsikirjan (2012, 44) mukaan puolustusvoimien arvot ovat sekoitus perinteitä ja modernia yhteiskuntaa. Puolustushallinnon arvoperusta rakentuu kirjan mukaan oikeudenmukai-

suuden, rehellisyyden ja suvaitsevaisuuden pohjalle, ja puolustusvoimien arvoiksi käsikirja listaa turvallisuuden, luotettavuuden, uskottavuuden ja isänmaallisuuden. Puolustusvoimien henkilöstöstrategian (Pääesikunta 2015a, 13) mukaan vastuu yhteiskunnan turvallisuudesta näkyy puolustusvoimien henkilöstön arvoperustassa, joka koostuu isänmaallisuudesta, ammattitaidosta, oikeudenmukaisuudesta, vastuullisuudesta, luotettavuudesta ja yhteistyöstä. Isänmaallisuus ilmenee puolustusvoimien henkilöstöstrategian (Pääesikunta 2015a, 13) mukaan kunnioituksena aiempien sukupolvien työtä ja uhrauksia kohtaan. Se on ajattelua ja tekoja, joissa yhteiskunnan etu asettuu yksilön oman edun edelle. Ammattitaito taas on tietoa, taitoa, asennetta ja ammatillisia valmiuksia. Se ilmenee työtehtävien hallintana, korkeana työmoraalina, tuloksellisena toimintana sekä oman osaamisen omaehtoisena kehittämisenä. Oikeudenmukaisuus puolustusvoimissa on asevelvollisten ja palkatun henkilöstön tasa-arvoista ja yhdenvertaista kohtelua. Vastuullisuuden pitäisi puolestaan näkyä sitoutumisena ja haluna täyttää annetut tehtävät. Luotettavuus konkretisoituu arjessa oikeanlaisena käyttäytymisenä sekä asioiden tekemisenä käskyjen, määräysten ja ohjeiden mukaisesti. Yhteistyön tulisi ilmetä yhdessä tekemisenä, toisten kannustamisena, tukemisena ja auttamisena sekä oman työyhteisön ja yhteistyökumppaneiden arvostamisena.

Puolustusvoimien arvoja on kirjattu myös erilaisiin valoihin ja vakuutuksiin, ja sotilasvalaa ja -vakuutusta on jopa pidetty puolustusvoimien itseisarvona. Johtajan käsikirja (2012, 45) toteaa kuitenkin, ettei esimerkiksi sotilasvalan arvoja voi käskää omaksuttavaksi. Niillä voidaan kuitenkin vaikuttaa yksilön ajatteluun ja pyrkiä siihen, että nuori alkaa pohtia omia arvojaan ja valintojaan. Johtajan käsikirja (2012, 45) korostaa, ettei yhteisön, eli tässä tapauksessa puolustusvoimien, arvoja pyritä opiskelemaan ulkolukuna, vaan keskitytään niiden pohdintaan ja henkilökohtaiseen sisäistämiseen.

3 SOTILASVALA JA -VAKUUTUS

3.1 Sotilasvalan ja -vakuutuksen historia

Valakäytäntö on ikivanhaa historiallista perinnettä ja valan idea on yleismaailmallinen. Valan vannomisen muodot ovat vaihdelleet ja vaihtelevat edelleen, mutta jo vuosisatojen ajan vala on vahvistanut ihmistä hänen yhteiskunnallisessa kutsumuksessaan sekä luonut uskottavuutta ja luotettavuutta. Länsimaisen vannonnan taustoja voidaan hakea antiikin maailmasta, jossa ainakin Rooman armeija hyödynsi sotilasvalan voimaa. Vala vannottiin tuolloin keisarille ja Rooman valtiolle ja valan vahvistajana oli valan henki, *genius sacramenti*. Keskiajalla ritarit vannoinvat kristillisiä valoja herroilleen. He lupasivat puolustaa kristillistä uskoa ja katolista kirkkoa sekä orpoja, leskiä ja neitsyitä ja olla uskollisia herralleen. Valaa on pidetty lupauksen väkevimpänä muotona juuri siksi, että sen vahvistavat symbolisesti joko henget tai jumalat. Valan rikkojaa eli valapattoa ei uskomusten mukaan tuomitse vain oma yhteisö, vaan rangaistus tulee myös ihmistä korkeammalta taholta. (Aurén 2011, 120–121; Lehtonen 2015, 28–35.)

Suomalaisen sotilasvalan juuret ulottuvat aina Ruotsin vallan ajalle, 1600-luvulle. Silloin alipuseerit ja virkamiehet vannoinvat virkaan astuessaan uskollisuuden- ja kuuliaisuuden valan sekä virkavalan. Miehistö vannoi sotilasvalan. Autonomian aikaan sotilasvalatilaisuus sai selkeästi kirkollisen luonteen, kun papin rooli korostui ja vala vannottiin kirkossa. Ensimmäinen asevelvollisuuslaki (1878) edellytti kaikkien vannovan sotilasvalan. Tiedetään myös, että ainakin vapaussodan asevelvollisilta joukoilta vaadittiin valan vannomista. (Aurén 2011, 120–121.)

16.8.1918 annettiin asetus sotilasvalan vannomisesta ja valan kaavasta. Tämä sama asetus oli käytössä sellaisenaan vielä talvisodan sytyessä. Säädös juhlallisen vakuutuksen antamisesta vahvistettiin 11.3.1919 annetulla asetuksella. Vuonna 1985 lainsäädäntöä muutettiin siten, että kirkkoon kuuluva sai itse valita, vannoiiko valan vai antoiiko vakuutuksen. Vuoden 2003 uskonnonvapauslaki antoi kenelle tahansa mahdollisuuden valita itse valan ja vakuutuksen välillä. (Aurén 2011, 121–124.)

Suomalaisen sotilasvalan kaava on vuosikymmenten ajan pysynyt lähes samanlaisena. Vain muutamia valan kaavan sanoja on ajan mittaan päivitetty kielen muuttumisen myötä vastaamaan paremmin aikaansa. Vuonna 1965 muun muassa ”viimeiseen veripisaraan” muutettiin

muotoon ”niin kauan kuin minussa voimia on”, ja vuonna 1995 ensimmäisten naisten astuttua palvelukseen ”miehekkyyttä” vaihtui ”ryhdikkyudeksi”. (Lehtonen 2015, 38.)

1980- ja 1990-luvuilla valasta ja omaistenpäivästä tuli menestystarina. Aikaisemmin valatilaisuus oli - yleensä ilman yleisöä - palvelut vain miesten sitouttamista sekä vahvistanut heidän oikeudellisen asemansa sotilaana. Valan jalkauttaminen, ei vain varusmiesten ja heidän läheistensä, vaan myös tavallisen kansan pariin otettiin hyvin vastaan. Valatilaisuuksia alettiin pitää varuskuntapaikkakunnan lisäksi myös ympäröivissä maakunnissa. Valasta tuli maanpuolustusjuhla. Juhlapäivään kutsuttiin alokkaiden omaisten ja paikkakunnan asukkaiden lisäksi veteraanien, kuntien, yhdistysten ja eri järjestöjen johtoa ja edustajia. Valan esilukijana ei käytetty enää sotatuomaria, vaan hänen tilalleen pyydettiin joku juhlapaikkakunnan yhteiskunnallinen päättäjä tai vaikuttaja. Valatilaisuudet saivat myös laajaa myönteistä julkisuutta paikallis- ja maakuntalehdissä. (Aurén 2011, 125; Lehtonen 2015, 28.)

3.2 Sotilasvala ja -vakuutus tänään

Nykypäivän vala- ja vakuutustilaisuus on palvelusohjesäännön käskemä ja ohjeistama tilaisuus. Yleinen palvelusohjesääntö (Pääesikunta 2016, 70) velvoittaa, että ”ennen valan vannomista tai vakuutuksen antamista asevelvollisille on selvitettävä sotilaan velvollisuudet ja oikeudet sekä opetettava heidät ymmärtämään valan ja vakuutuksen merkitys ja ero”. Tämä velvoite pyritään täyttämään varusmiesten eettisen toimintakyvyn koulutuksella (Pääesikunta 2015c), jonka tavoitteena peruskoulutuskaudella on muun muassa, että varusmiehet hyväksyvät puolustusvoimien toiminnan eettisen perustan ja maanpuolustuksen arvopohjan, ymmärtävät ja hyväksyvät sotilaallisen maanpuolustuksen merkityksen yhteiskunnalle sekä vannovat sotilasvalan tai antavat vakuutuksen. Varsinaista etiikan opetusta peruskoulutuskaudella järjestetään kahden oppitunnin verran, joista toinen kantaa nimeä ”Maanpuolustuksen arvopohja -omat ja yhteiset arvot” (Pääesikunta 2015b). Oppitunnin tavoitteena on, että varusmiehet ymmärtävät, mitä arvoilla tarkoitetaan. Varusmiehiä kannustetaan pohtimaan omia arvojaan sekä tunnistamaan puolustusvoimien arvot. Oppitunnin tavoitteena on myös auttaa varusmiehiä tunnistamaan sotilasvalan velvoitteet sekä heidän vastuunsa sotilaana ja yhteiskunnan jäsenenä. Oppitunnin yhdeksi tavoitteeksi on kirjattu myös, että varusmiesten tulee sisäistää sotilasvalan ja -vakuutuksen arvot. Tämän, sotilaspapin vastuulla olevan, oppitunnin lisäksi perusyksikön päällikkö pitää toisen vala-aiheisen oppitunnin (Pääesikunta 2015c), jonka aikana varusmiehille selvitetään valan ja vakuutuksen ero sekä niiden perusta lainsäädännössä. Päällikön oppitunnilla vastataan kysymyksiin, mikä vala on ja miksi se vannotaan. Samassa yhtey-

dessä käydään läpi vala- ja vakuutuspäivän ohjelma sekä järjestelyt. Molemmille oppitunneille on laadittu yhteiset, kaikkien perusyksiköiden käyttöön tarkoitetut sisällöt ja rungot, joita oppituntien pitäjät voivat omien tarpeidensa mukaan täydentää esimerkiksi paikallisilla erityishuomioilla.

Yleensä sotilasvala vannotaan noin 5–7 palvelusviikon jälkeen peruskoulutuskauden loppupuolella. Yleisen palvelusohjesäännön (Pääesikunta 2016, 70) mukaan ”sotilasvala vannotaan tai sotilasvakuutus annetaan siinä vaiheessa, kun koulutettavat ovat valmiita omaksumaan valan tai vakuutuksen velvoitteet”. Valatilaisuuden ajankohta osana peruskoulutuskautta päätehtään kuitenkin, jo mittavien järjestelyidenkin takia, hyvissä ajoin ennen kyseisen saapumiserän palvelukseenastumista. Näin ollen koulutettavien valmius tai sen puute ei todellisuudessa vaikuta valan vannomisen tai vakuutuksen antamisen ajankohtaan. On luotettava, että tiettyjen koulutuskokonaisuuksien ja käskettyjen oppituntien jälkeen valmiudet valan ja vakuutuksen velvoitteiden omaksumiseen ovat olemassa.

Sotilasvala vannotaan ja vakuutus annetaan joukon komentajan ja lipun edessä (Pääesikunta 2016, 70.) Valan vannotessaan tai vakuutuksen antaessaan varusmies lupaa kaikissa olosuhteissa puolustaa isänmaataan. Hän sitoutuu suorittamaan saamansa tehtävät loppuun asti ja olemaan reilu sekä auttavainen palvelustovereitaan kohtaan. Esimiesasemaan asetettaessa hän lupaa olla oikeudenmukainen alaisiaan kohtaan, ohjata ja neuvoa heitä sekä olla heille hyvä ja kannustava esimerkki. (Pääesikunta 2016, 91.) Valan ja vakuutuksen kaava on liitteessä 1.

Vala- ja vakuutustilaisuus voidaan järjestää joko varuskunnassa tai jossain lähiympäristön kunnassa. Valaan kutsutaan yleisöksi varusmiesten läheiset ja usein myös esimerkiksi veteraaneja ja alueen silmäätekeviä. Tilaisuuteen kuuluu valaparaati, kenttähartaus ja ohimarssi sekä yleensä myös kalustoesittely ja kenttälounas. Valan vannomisen jälkeen alokkaat nimetään alimpaan sotilasarvoon, aselajin mukaan nimetyiksi sotamiehiksi. Sotilasvakuutus järjestetään yleensä samana päivänä ennen valatilaisuutta, jotta myös vakuutuksen antaneet pääsevät osallistumaan ohimarssiin.

Puolustusvoimat ei ylläpidä koko organisaation laajuudessa tilastoja valan vannotajien, vakuutuksen antajien tai valatilaisuuden yleisön määristä. Yksittäisen joukko-osaston osalta valapäivän osallistujamääriä voidaan kuitenkin kartoittaa esimerkiksi ennalta tehtyjen ruokatilausten ja varusmiehistä ylläpidettävien rekisterien avulla. Tutkimukseen vastanneiden varusmiesten sotilasvala ja -vakuutustilaisuus järjestettiin Vekaranjärvellä Karjalan prikaatissa 5. elo-

kuuta 2016. Sotilasvalan vannoi tuolloin 1782 varusmiestä ja vakuutuksen antoi 120 varusmiestä. Valakaavan esilukijana toimi sotilaskotisisar Lyyli Vento. Tilaisuutta seurasi 7118 varusmiesten läheistä. (Kurttila 2016; Maavoimat 2016.) Kun mukaan lasketaan kutsuvieraat ja alokkaiden lisäksi muut tilaisuuteen osallistuneet sotilaat, todisti juhlapäivää varuskunnan alueella yhteensä 9981 henkilöä. Noin puoli vuotta myöhemmin, 3. helmikuuta 2017, seuraavan saapumiserän vala- ja vakuutustilaisuudessa valan vannoi 1869 varusmiestä ja vakuutuksen antoi 117 varusmiestä. Yhteensä tuolloin paikalla oli 10054 henkeä. Valakaavan esilukijana toimi elokuvaohjaaja Aku Louhimies. (Maavoimat 2017.)

Karjalan prikaatissa läheiset saapuvat vala- ja vakuutustilaisuuteen aamupäivän aikana. Varuskunta-alueelle järjestetään kalustoesittely, johon vieraat voivat koko päivän ajan tutustua. Sotilasvakuutus annetaan ennen puoltapäivää sisätiloissa varuskunnan suurimmassa auditoriossa, jossa tilaisuuteen osallistuvat vakuutuksen antajien ja heidän läheistensä lisäksi myös joukko-osaston ja joukkoyksiköiden komentajat sekä perusyksiköiden päälliköt. Sotilasvala vannotaan ulkona suurella kentällä heti puolenpäivän jälkeen. Valatilaisuuden päätyttyä sekä valan vannotajat että vakuutuksen antajat osallistuvat ohimarssiin. Ohimarssin jälkeen perusyksiköiden päälliköt vastaanottavat yksikön varusmiesten läheiset yksikkönsä pihalla ja pitävät heille palveluspaikan esittelyn. Varusmiehet voivat tämän jälkeen esitellä läheisilleen yksikön ja varuskunnan tiloja sekä nauttia heidän kanssaan kenttäpäivällisen. Kutsuvieraille järjestetään lounas varuskuntaravintolassa. Iltapäivän päätteeksi varusmiehet eli tuoret sotamiehet pääsevät vähintään viikonlopun mittaiselle valalomalle. (Karjalan prikaati 2017.)

3.3 Sotilasvalan ja -vakuutuksen merkitys

Sanaa ”merkitys” käytetään sekä tutkimuksissa että arkikielessä varsin väljästi ja monessa eri merkityksessä. Yksinkertaisimmillaan käsitteen pääpiirteinen määrittely on kuitenkin yllättävän helppoa, ja se tapahtuu lähes vaistomaisesti: asian ”merkitys” on se, mitä jokin asia ”tarkoittaa”. (Alasuutari 2001, 59.)

Elämme keskellä itsemme ja kanssaihmistemme tuottamia merkityksiä. Merkitykset ovat osa inhimillistä maailmaa ja toimintaa, ja ne ylläpitävät ja järjestävät arkipäiväistä elämäämme. Asiat tulevat ihmiselle merkitykselliseksi paitsi niiden käyttötarkoituksen mukaan myös suhteessa hänen kulttuuriinsa ja tapansa selittää asioita. Merkityksenanto ei siis ole puhtaasti subjektiivista vaan se kytkeytyy kulttuurissa vallitseviin toiminta- ja ajattelutapoihin sekä tärkeysiin. (Lehtonen 2004, 16–20; Vilka 2005, 108–109.) Tietyn asian merkitys vaihtelee ihmi-

sen ja kulttuurin mukaan. Merkityksiä tutkiessa onkin hyvä tunnistaa ero henkilökohtaiseen kokemukseen perustuvan merkityksenannon ja yhteisöön kytkeytyvien käsitysten välillä. (Laine 2001, 36–37.)

Metsämuuronen (2008, 109) toteaa, että määrällisellä tutkimuksella tai sitä varten laadituilla mittareilla saadaan selville osa totuudesta, muttei missään nimessä koko totuutta. Tämäkin tutkimus kykenee siis kartoittamaan vain osan siitä merkityksestä, jonka varusmiehet valalle ja vakuutukselle antavat. Kyselytutkimuksella saadaan selville vain se osa totuudesta, jota on ymmärretty kysyä ja jonka vastaajat haluavat kysyjän saavan selville.

Lähestyipä sotilasvalaa ja -vakuutusta ja niiden merkitystä mistä näkökulmasta tahansa, ei arvojen roolia ainakin yhtenä merkittävänä merkityksen selittäjänä voi ohittaa. Valinta valan ja vakuutuksen välillä tai äärimmäisessä tilanteessa jopa molemmista kieltäytyminen on jo itsessään arvovalinta. Valan sekä vakuutuksen kaavat ilmentävät puolustusvoimien arvoperustaa ja pakottavat antajat ja vakuuttajat pohtimaan niiden suhdetta omiin arvoihinsa. Sotilasvalan ja -vakuutuksen merkitystä tarkastellaankin tässä tutkimuksessa ennen kaikkea arvojen kautta. Varusmiesten valalle ja vakuutukselle antaman merkityksen oletetaan, ainakin osittain, muodostuvan seuraavista kokonaisuuksista: puolustusvoimien itsensä valalle ja vakuutukselle antamasta merkityksestä sekä varusmiehen omasta ainutlaatuisesta arvojärjestelmästä.

Puolustusvoimien näkökulmasta vala tai vakuutus on varusmiehen lupaus siitä, että hän sitoutuu tilanteen niin vaatiessa puolustamaan isänmaataan ja näin palvelemaan puolustusvoimia sen täyttäessä sille annettuja tehtäviä. Paitsi antamaansa lupaukseen, vala ja vakuutus pyrkivät sitomaan varusmiehiä entistä tiiviimmin myös itse sotilasyhteisöön tehdessään heistä sen täysivaltaisia jäseniä. Varusmiespalvelus ja sen osana vala ja vakuutus ovat myös osoituksia nuoren yhteisvastuun kantamisesta ja sitä myötä sitoutumisesta osaksi koko yhteiskuntaa. Siinä missä vala ja vakuutus ovat ikään kuin vanhojensa ja vakuuttajiensa maanpuolustustahdon julkilausumia, ne pyrkivät omalta osaltaan kasvattamaan myös koko kansan maanpuolustustahtoa. Yleisömääriltään varsin mittaviksi kasvaneet valatilaisuudet ja niiden myötä saatu medianäkyvyys palvelevat sitä kuvaa, jonka puolustusvoimat haluavat maanpuolustuksen tärkeydestä ja tilasta antaa. Vala- ja vakuutustilaisuudet ovat puolustusvoimille kaiken tämän lisäksi myös tapa jatkaa pitkää perinnettä ja näin kunnioittaa aiempia sukupolvia.

Yksittäinen varusmies antaa sotilasvalalle ja -vakuutukselle oman merkityksensä, ja tämän merkityksen hän luo osaltaan oman arvojärjestelmänsä kautta. Varusmiehen arvot ovat muo-

toutuneet kaikkien niiden kulttuurien, ympäristöjen ja yhteisöjen vaikutuksesta, joiden piirissä hän on elänyt tai elää. Oma perhe, suomalainen yhteiskunta, koulut, harrastukset ja ystäväpiiri ovat kaikki muokanneet varusmiehen arvojärjestelmästä sellaisen, kuin se palvelukseen astuessa on. Palveluksen aikana myös puolustusvoimat pyrkii omalta osaltaan muovaamaan varusmiesten arvomaailmaa kaltaiseksi.

Näiden edellä mainittujen olettamusten perusteella sotilasvalan ja -vakuutuksen merkitystä tutkitaan ja kartoitetaan tässä tutkimuksessa kymmenen ulottuvuuden kautta. Puolustusvoimien valalle ja vakuutukselle antamasta merkityksestä kumpuavat ulottuvuudet **perinne, sitoutuminen lupaukseen, sitoutuminen sotilasyhteisöön, siirtymäriitti, yhteisvastuu ja velvollisuus** sekä **isänmaallisuus ja kansallistunne**. Näistä kaksi jälkimmäistä liittyvät läheisesti myös maanpuolustustahdon käsitteeseen ja sen ulottuvuuksiin (Myyry 2009). Osa edellä mainituista ulottuvuuksista perustuu toki osittain myös varusmiesten omiin arvoihin. Suoraan varusmiesten oletetuista arvoista on johdettu seuraavat ulottuvuudet: **kunnia, läheisten läsnäolo, ryhmäkokemus** ja **pakko**. Merkitysulottuvuuksien taustat on määritelty tarkemmin luvussa 5.2.1.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMA

Tutkimuksen päämääränä on tarkastella varusmiesten valalle ja vakuutukselle antamia merkityksiä heidän arvojensa kautta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, selittävätkö varusmiesten keskenään erilaiset arvojärjestelmät heidän suhtautumistaan sotilasvalaan ja -vakuutuksen sekä niiden merkitykseen.

Päätutkimuskysymys:

Onko varusmiesten arvoilla yhteyttä siihen, mitä sotilasvala / -vakuutus heille merkitsee?

Alatutkimuskysymykset:

Millaisiin ryhmiin varusmiehet voidaan heidän arvojensa perusteella luokitella?

Miten arvoryhmät poikkeavat toisistaan valalle ja vakuutukselle annettujen merkitysten perusteella?

Onko taustatekijöillä, kuten esimerkiksi asuinpaikalla, yhteyttä varusmiesten valalle tai vakuutukselle antamaan merkitykseen?

Onko taustatekijöillä, kuten esimerkiksi asuinpaikalla, yhteyttä varusmiesten arvoihin?

5 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA

5.1 Tutkimuksen toteutus ja kohdejoukko

Tutkimuksen kohdehenkilöiksi valittiin Karjalan prikaatin Salpausselän ilmatorjuntapatteriston saapumiserän 2/2016 alokkaat. Karjalan prikaatin vala- ja vakuutus tilaisuus järjestettiin 5.8.2016, ja itse kysely toteutettiin yksitoista päivää myöhemmin 16.-17.8.2016. Kyselyä ei voitu järjestää heti valaloman jälkeisellä viikolla, sillä varusmiehet osallistuivat tuolloin peruskoulutuskauden taisteluampumarjoitukseen. Kysely järjestettiin patteriston auditoriossa kullekin joukkoyksikön kolmelle perusyksikölle kerrallaan. Tutkija alusti tilaisuuden aluksi kyselyn aiheen, ohjeisti vastaustekniikan sekä kiinnitti huomiota eri osioiden välillä muuttuvaan vastausasteikkoon. Varusmiehille annettiin mahdollisuus olla vastaamatta kyselyyn. Vastaamiseen oli varattu aikaa tunti, mutta valtaosalla varusmiehistä vastauslomakkeen täyttämiseen kului aikaa noin 20 minuuttia.

Kyselyyn vastasi 201 varusmiestä. Vastauksista jouduttiin hylkäämään yhteensä yhdeksän kappaletta vastauslomakkeiden virheellisyyden tai vajavaisuuden vuoksi. Neljä lomaketta oli täytetty vain osittain, neljästä lomakkeesta löytyi useampi vastaus samaan kysymykseen ja yksi lomakkeista oli täytetty siten, että vastauksista syntyi selkeästi havaittavissa oleva kuvio. Lopullinen vastaajamäärä (n) oli siis 192 varusmiestä.

5.2 Kyselylomake ja käytetyt mittarit

Valan ja vakuutuksen merkitystä päädyttiin tässä tutkimuksessa tarkastelemaan arvojen näkökulmasta. Tässä rajauksessa pyrittiin pysymään myös kyselylomakkeen osalta. Väittämiä laadittaessa pidettiin koko ajan mielessä niiden kohderyhmä, ja tavoitteena oli saada aikaan helposti ymmärrettävä, yksiselitteinen ja riittävän suppea kysely. Kyselylomake koostui neljästä osiosta ja siinä oli yhteensä 64 väittämää. Kyselyssä käytetyt mittarit sekä niiden asteikot on esitetty taulukossa 1 ja itse kyselylomake on liitteessä 4.

Taulukko 1

Kyselyssä käytetyt mittarit ja niiden asteikot

<i>Osio</i>	<i>Mittari</i>	<i>Asteikko</i>	<i>Lähde</i>
1	Arvot	Likert 1-6	Schwartz ym. 2001
2	Valan ja vakuutuksen merkitys 1	Likert 1-6	Tutkijan itse laatimat kysymykset
3	Valan ja vakuutuksen merkitys 2	Nominaali	Tutkijan itse laatimat kysymykset

Taulukossa 1 esiteltyjen osioiden lisäksi kyselylomakkeessa selvitettiin myös vastaajien taustatietoja, kuten sukupuolta, ikää, kotipaikkaa, koulutustaustaa sekä perhesuhteita. Samassa yhteydessä selvitettiin myös, oliko vastaaja vannonut sotilasvalan vai antanut juhlallisen vakuutuksen.

Kyselylomakkeen ensimmäinen osio koostui väittämistä 9–31, ja sen tarkoituksena oli selvittää, millaisia varusmiesten arvojärjestelmät ovat. Osio muodostui Schwartzin PVQ-arvomittarin 21 väittämästä sekä kahdesta työ-arvoa mittaavasta väittämästä, jotka lisättiin alkuperäiseen mittariin lukuisten muiden suomalaisten arvotutkimusten (Helkama 2015; Myyry 2009) esimerkin mukaisesti. Schwartzin PVQ-mittari valikoitui tähän tutkimukseen muiden mittareiden sijaan kahdesta syystä: se on suunniteltu mahdollisimman helposti ymmärrettäväksi, ja se pyrkii mittaamaan nimenomaan yksilön henkilökohtaisia, toimintaa ohjaavia ydin-arvoja eikä pelkästään ihmisten ihanteita tai yleisluontoisia arvostuksia. PVQ-mittarin väittämät on pyritty muodostamaan mahdollisimman konkreettisiksi. Ne kuvailevat kukin jonkin arvotyypin mukaista henkilöä, ja vastaajan on kuusiportaisella asteikolla vastattava, kuinka paljon kuvailtu henkilö muistuttaa häntä itseään.

Kyselylomakkeen toisen osion, eli väittämien 32–60, tarkoituksena oli selvittää, miten vastaajat suhtautuvat tätä tutkimusta varten luotuihin valan ja vakuutuksen merkitysulottuvuuksiin, ja tämän avulla kartoittaa ainakin osittain sitä, mitä vala tai vakuutus vastaajille merkitsee. Osio koostui 29 väittämästä, joista, hieman tapauksesta riippuen, kaksi tai kolme mittasivat samaa ulottuvuutta. Myös kyselyn kolmannen osion tarkoituksena oli kartoittaa valan ja vakuutuksen merkitystä. Se poikkesi kolmannesta osiosta vastausvaihtoehtojen ollessa nominaaliasteikollisia. Kolmannessa osiossa selvitettiin neljällä kysymyksellä (61–64), kenelle vastaajan vannomalla valalla tai antamalla vakuutuksella oli hänen mielestään eniten merkitystä,

mikä oli vastaajan mielestä valan vaikuttavin hetki, kenelle vastaaja koki valan tai vakuutuksen antavansa ja kuinka monta läheistä hänellä oli tilaisuutta seuraamassa.

5.2.1 Valan ja vakuutuksen merkitys -mittarin ulottuvuudet

Valan ja vakuutuksen merkitys -mittarilla ja sen kehittämistä varten luoduilla merkitysulottuvuuksilla pyrittiin mahdollisimman laajasti ja monipuolisesti kokoamaan varusmiesten oletettuja, valalle ja vakuutukselle antamia merkityksiä. Jotta pysyttiin tälle tutkimukselle asetetuissa rajauksissa, kaikki oletetut merkitykset kumpusivat arvostuksista, arvoista ja arvomaailmoista. Koska merkityksenanto on sekä subjektiivista että kytköksissä esimerkiksi kulttuureihin, pyrittiin arvoja ja niiden kautta syntyviä merkityksiä etsimään paitsi yksilöistä myös niistä yhteisöistä, joiden jäseniä he olivat.

Ensimmäinen kymmenestä merkitysulottuvuudesta oli **perinne**. Valan ja vakuutuksen merkitys tärkeänä perinteenä kumpuaa kiistatta ainakin puolustusvoimien arvoista, jotka Johtajan käsikirjan (2012, 44) mukaan ovat sekoitus perinteitä ja modernia yhteiskuntaa. Vala ja vakuutustilaisuus on puolustusvoimille yksi näkyvimmistä tavoista osoittaa kunnioitusta aiempien sukupolvien työtä ja uhrauksia kohtaan. Perinteistä ammentavat symbolit, kuten liput ja joukko-osastotunnukset, muistuttavat menneestä ja sankarin asemaan nousseet sotaveteraanit ovat olennainen osa juhlapuheita ja kutsuvieraslistoja. Perinteiden kunnioittaminen kumpuaa siis puolustusvoimien arvoista, mutta valan vannoville tai vakuutuksen antaville varusmiehille ne todennäköisesti näyttäytyvät ennen kaikkea sotilasorganisaation käytäntöinä, jotka on edullista omaksua tai ainakin hyväksyä sopeutuakseen joukkoon. Perinteet voivat toki olla tärkeässä asemassa myös varusmiehen omassa arvojärjestelmässä. Esimerkiksi Nuorisobarometrissa vuonna 2010 (Myllyniemi 2010, 113) nuoret kokivat Suomen ”yksiselitteisen itsenäisenä maana, jonka veteraanit ovat meille taistelleet - ja saavutetusta asemasta haluttiin pitää kiinni. Menneiden sukupolvien perintö ja kansallinen historia koettiin velvoittavana”. Suomalaisten kansallinen omakuva, jonka vaikutuspiirissä nuoret ovat kasvaneet, pohjautuu vahvasti perinteisiin, kerrottuihin tarinoihin, menneen kunnioittamiseen ja siitä ammentamiseen. Perinteet ovat myös tärkeä osa isänmaallisuutta ja kansallistunnetta. Tutkimusten mukaan, mitä enemmän ikää karttuu, sitä tärkeämmiksi yksilölle nousevat Schwartzin mallin mukaiset säilyttämiin liittyvät arvot kuten vaikkapa perinteet (Jaari 2004, 116). Valan ja vakuutuksen merkitystä perinteenä varusmiesten näkökulmasta selvitetiin kyselylomakkeessa kolmella väittämällä: *Sotilasvala / -vakuutus on mielestäni tärkeä perinne / Minusta on tärkeää ja hienoa, että soti-*

lasvala / -vakuutus on vannottu samanlaisena jo vuosikymmenten ajan. / Perinteiset symbolit, kuten liput ja marssilaulut ovat minulle tärkeä osa vala- / vakuutustilaisuutta.

Sotilasvala tai -vakuutus on hetki, jolloin nuori lausuu julki oman maanpuolustustahtonsa. Maanpuolustustahto voidaan jakaa useampiin osatekijöihin, joista yksi on kansallistunne ja toinen yhteisvastuu (Helkama 2015, 175; Myyry 2009, 60). Samankaltaisella jaolla muodostettiin myös kaksi erillistä merkitysulottuvuutta, joilla pyrittiin selvittämään valan ja vakuutuksen merkitystä maanpuolustustahdon ilmentäjänä.

Kansallistunne ja isänmaallisuus -ulottuvuudella haluttiin selvittää, kokivatko nuoret valan tai vakuutuksen isänmaallisena tapahtumana vai yhdistivätkö he siihen kansallistunnetta lainkaan. Varsinkin nuorten kohdalla isänmaallisuuden ja kansallistunteen määrittelemisen yksiselitteisesti voi olla mahdotonta. Niiden taustalla olevat arvot eivät välttämättä aina kumpuakaan perinteisestä koti, uskonto ja isänmaa -tyyppisestä arvomaailmasta. Isänmaallisuus voi ilmetä myös esimerkiksi oman kansan edun tiukkana korostamisena tai toisaalta universalistisena ajatuksena luonnon ja kaikkien ihmisten hyvinvoinnista. (Helkama 2015, 172: 175.) Puolustusvoimille isänmaallisuus on yksi sen tärkeimmistä julkilausutuista arvoista ja sitä korostetaan myös itse vala- ja vakuutustilaisuudessa. Valan ja vakuutuksen merkitystä kansallistunteen ja isänmaallisuuden näkökulmasta kartoitettiin kolmella väittämällä: *Sotilasvalan vannominen / vakuutuksen antaminen on osoitus siitä, että olen tarvittaessa valmis puolustamaan isänmaatani. / Vala- / vakuutustilaisuuden aikana koin ylpeyttä siitä, että olen suomalainen. / Nykyajan globaalissa maailmassa ei enää pitäisi vannoa valaa / antaa vakuutusta yksittäisen valtion puolustamiseksi.*

Yhteisvastuu ja velvollisuus -ulottuvuus korostaa valan ja vakuutuksen merkitystä kansalaisvelvollisuutena. Suomalaiset pitävät yhteiskunnallisia velvollisuuksia tärkeinä ja suuressa arvossa (T-media 2015). Kun heitä vertaa muuhun Eurooppaan, he ovat kärjessä universalismiarvojen eli esimerkiksi kaikkien ihmisten hyvinvoinnin arvostamisessa (Helkama 2015, 103–104). Puolustusvoimien koko arvoperusta pohjautuu vastuuseen yhteiskunnan turvallisuudesta, ja henkilöstöstrategian (Pääesikunta 2015a, 13) mukaan esimerkiksi isänmaallisuuden tulee ilmetä ajatteluna ja tekoina, joissa yhteiskunnan etu asetetaan oman edun edelle. Nuoret eivät kuitenkaan kannata yhteisöllisiä arvoja, kuten universalismia ja yhdenmukaisuutta, yhtä paljon kuin vanhemmat ikäluokat (Poutiainen 2007, 82; Puohiniemi 2002, 71–73). Nuorisobarometri (2016, 85–87) osoittaa myös, että suomalaisten nuorten yhteenkuuluvuuden tunne suomalaisen yhteiskunnan kanssa on heikentynyt. Omaan perheeseensä nuoret kuitenkin

kokevat kuuluvansa kiinteästi, ja se onkin yhteenkuuluvuuden tunnetta mitattaessa nuorille tärkein kohde. Perheen turvallisuus onkin ollut yksi tärkeimpiä arvoja suomalaisissa arvotutkimuksissa (Myyry 2009, 4). Valan ja vakuutuksen merkitystä yhteisvastuun kantamisena ja velvollisuuden täyttämisenä selvitettiin seuraavilla väittämillä: *Sotilasvalan vannoessani / vakuutuksen antaessani kannan vastuuni yhteiskunnan jäsenenä. / Koen, että Suomen kansalaisena velvollisuuteni on vannota sotilasvala / antaa sotilasvakuutus, ja toimia sen velvoittamalla tavalla. / Sotilasvalan vannoessani / vakuutuksen antaessani lupaan suojella läheisiäni kaikissa tilanteissa.*

Valan ja vakuutuksen kaavassa varusmies lupaa olla luotettava ja uskollinen kansalainen, palvelu maataan ja edistää sen parasta. Vala tai vakuutus velvoittaa kaikkialla ja kaikissa tilanteissa puolustamaan isänmaata ja saattamaan saadut tehtävät loppuun. Puolustusvoimille vala tai vakuutus onkin ennen kaikkea hetki, jolloin varusmiehet antavat lupauksensa ja sitoutuvat tarvittaessa puolustamaan maataan osana puolustusvoimia. Vala tai vakuutus ei juridisesti sido vannotajaansa tai vakuuttajaansa mihinkään. Suomalaisessa kulttuurissa rehellisyyttä on kuitenkin perinteisesti pidetty suuressa arvossa (Helkama 2015, 160–161). On nuoren henkilökohtainen arvovalinta, kokeeko hän lupauksensa sitovaksi ja arvokkaaksi vai ei. **Sitoutuminen lupaukseen** -ulottuvuuden tärkeyttä selvitettiin kyselylomakkeessa seuraavilla väittämillä: *Mielestäni vala / vakuutus aidosti velvoittaa minua toimimaan siinä kuvatulla tavalla. / Valan vannoessani / vakuutuksen antaessani sitoudun puolustamaan Suomea tarvittaessa myös aseini. / Sotilasvala / -vakuutus ei todellisuudessa velvoita tai sido minua mihinkään.*

Paitsi lupaukseen, valan ja vakuutuksen voidaan katsoa sitovan varusmiestä myös entistä tiukemmin osaksi puolustusvoimia. Vala- ja vakuutustilaisuuden juhlavuus ja isänmaallinen henki saattavat osaltaan kasvattaa puolustusvoimiin kuulumisen tunnetta sekä palvelusmotiivaatiota. Ne todennäköisesti herättävät nuoret pohtimaan omia arvojaan ja suhtautumistaan puolustusvoimien tärkeinä pitämiin asioihin. Nuorisobarometrin (Myllyniemi 2016, 28) mukaan nuoret haluavat tuntea itsensä arvokkaiksi ja päivittäiset tekemisensä merkityksellisiksi. Myös tähän tarpeeseen vala, vakuutus ja koko asepalvelus saattavat joidenkin nuorten kohdalla vastata. **Sitoutuminen puolustusvoimiin** -ulottuvuutta pyrittiin selvittämään kolmella väittämällä: *Valan vannominen / vakuutuksen antaminen paransi palvelusmotiivaatiotani. / Halu puolustaa omaa kotimaatani kasvoi valan vannomisen / vakuutuksen antamisen myötä. / Valan vannomisen / vakuutuksen antamisen jälkeen koen sitoutuneeni entistä enemmän puolustusvoimiin.*

Vala ja vakuutus tekevät varusmiehistä sotilasyhteisön täysivaltaisia jäseniä. Konkreettisia muutoksia kasarmielämään tämä jäsenyyden vahvistaminen tuo vain vähän, mutta joillekin nuorille sotamieheksi nimittäminen ja alokaskauden päätyminen saattaa merkitä **siirtymäriittinä** paljonkin. Esimerkiksi valtaa arvostavat saattavat pitää valaa ja vakuutusta tärkeänä merkkipaaluna matkalla vaikkapa varusmiesjohtajan tehtävään ja sitä kautta oman aseman korottamiseen sotilasyhteisön sisällä. Vala ja vakuutus voidaan nähdä myös tilaisuutena, jossa puolustusvoimat ikään kuin hyväksyy uudet tulokkaat osaksi yhteisöään eli viestii, että yhteisön arvot tai ainakin käytännöt on tulokkaiden osalta omaksuttu riittävällä tasolla. Sitä, kokevatko varusmiehet valan ja vakuutuksen siirtymäriittinä, selvitettiin kyselylomakkeessa seuraavilla väittämillä: *Minulle sotilasvala / -vakuutus on ennen kaikkea tilaisuus, jossa sotilasarvoni muuttuu ja alokkaasta tulee sotamies. / Valan vannottuani / vakuutuksen annettuani koin saavuttaneeni tärkeän merkkipaalun sotilasurallani. / Valan vannomisen / vakuutuksen antamisen jälkeen minusta tuli sotilasyhteisön täysivaltainen jäsen.*

Kunniaa on pidetty erityisesti sotilaiden arvona (Helkama 2015, 154), ja näin ollen se on luontevaa liittää osaksi valan ja vakuutuksen merkitystä. Muilla kuin sotilailla kunnia on, tutkimusten mukaan, useimmiten arvohierarkian häntäpäässä. Schwartzin mittareilla suoritetuissa arvotutkimuksissa kunnia yhdistyy lähes poikkeuksetta yksilöllisiin suoriutumisarvoihin, eli henkilökohtaiseen menestykseen, kunnianhimoon ja vaikutusvaltaan. Kunnialla katsotaan kuitenkin olevan myös yhteisöllinen perinnearvoihin liittyvä puolensa. (Helkama 2015, 154–155.) Valan vannominen tai vakuutuksen antaminen voi varusmiehen mielestä olla kunniakas, yhteisön puolesta annettu lupaus tai toisaalta, hän saattaa kokea kunniana nimenomaan sen, että saa osallistua tilaisuuteen läheistensä läsnä ollessa. Kunnian merkitystä osana valaa ja vakuutusta selvitettiin kolmella väittämällä: *Sotilasvalan vannominen / vakuutuksen antaminen on minulle kunnia-asia. / Olin ylpeä saadessani vannoa sotilasvalan / antaa vakuutuksen. / Minulle on tärkeää, että sain vannoa valan läheisteni edessä*

Vala- ja vakuutustilaisuus voi olla myös yhteisöllinen **ryhmäkokemus**. Nuoret antavat lupauksensa palvelustovereidensa rinnalla osana omaa joukkuetta, yksikköä ja koko joukko-osastoa. Vala- ja vakuutustekstikin korostaa joukkoon kuulumista, sen tärkeyttä ja velvoittavuutta. Sotilasyhteisö pyrkii tietoisesti kasvattamaan joukkojen sisäistä kiinteyttä kaikissa tilanteissa, niin myös valan ja vakuutuksen yhteydessä, sillä sen on katsottu parantavan motivaatiota ja toiminnan tehokkuutta sekä koulutuksessa että itse taistelussa (Gal 2012, 37). Tutkimusten mukaan nuoret eivät kuitenkaan kannata yhteisöllisiä arvoja, kuten universalismia ja yhdenmukaisuutta yhtä paljon kuin vanhemmat ikäluokat (Poutiainen 2007, 71–73). Sitä, ko-

kiatko varusmiehet vala- ja vakuutustilaisuuden ryhmäkokemuksena, selvitettiin kyselyssä seuraavilla väittämillä: *Minulle on tärkeää, että sain vanna valan / antaa vakuutuksen yhdessä palvelustovereitteni kanssa. / Koin vala- / vakuutustilaisuuden aikana voimakasta yhteiskuuluvuuden tunnetta oman joukkoni kanssa. / Vala / vakuutus oli ennen kaikkea yhteisöllinen kokemus.*

Sen jälkeen kun vala- ja vakuutustilaisuudesta 1980-luvulla tuli maanpuolustusjuhla, varusmiesten **läheiset** ovat olleet olennainen osa sitä. Vanhemmat, isovanhemmat, tyttö- ja poikaystävät sekä muut läheiset pääsevät vala- ja vakuutuspäivänä tutustumaan ympäristöön, jossa nuori sillä hetkellä elää sekä näkemään, onko hän omaksunut sotilasyhteisön käyttäytymistapoja tai jopa muuttanut siitä, mitä hän oli ennen palvelukseen astumista. (Salo 2004, 63.) Perhe ja ystäväpiiri ovat nuorille arvokkaita asioita (Myllyniemi 2016, 85–86) ja monelle heistä läheisten läsnäolo saattaa luoda valalle ja vakuutukselle oman erityisen merkityksensä. Tätä selvitettiin seuraavilla väittämillä: *Minulle on tärkeää, että läheiseni olivat mukana vala- / vakuutuspäivänä. / Halusin suoriutua vala- / vakuutuspäivästä hyvin, koska läheiseni olivat paikalla. / Minulle on tärkeää, että läheiseni pääsivät vala- / vakuutuspäivänä tutustumaan siihen ympäristöön ja sotilasyhteisöön, jossa palvelustani suoritan.*

Asevelvollisuuslaki (1438/2007 § 54) velvoittaa, että asepalvelustaan suorittavan asevelvollisen on valintansa mukaan joko vannottava sotilasvala tai annettava sotilasvakuutus. Joidenkin varusmiesten näkökulmasta valalle ja vakuutukselle merkityksen saattaa siis antaa vain sen **pakollisuus**. He eivät ehkä vanna tai vakuuttaisi lainkaan, jos heille annettaisiin mahdollisuus kieltäytyä. Kyselylomakkeessa pakon merkitystä selvitettiin kahdella väittämällä: *Jos sotilasvala / -vakuutus olisi ollut vapaaehtoinen, olisin kieltäytynyt siitä. / Vannoin sotilasvalan / annoin vakuutuksen vain, koska se oli pakollista.*

Näiden kymmenen edellä esitellyn merkitysulottuvuuden avulla pyrittiin saamaan rajattu mutta kuitenkin riittävän laaja käsitys siitä, mitä vala tai vakuutus varusmiehille merkitsee. Ulottuvuudet ovat syntyneet kirjallisuuskatsauksen ja tutkijan oletusten pohjalta, ja ne luonnollisesti jalostuivat ja muotoutuivat uusiksi kokonaisuuksiksi aineistoa analysoitaessa. Myös tämä toi uutta näkökulmaa valan ja vakuutuksen merkitykseen.

5.3 Tilastolliset analyysit

Aineisto analysoitiin SPSS 24.0 (Statistical Package for Social Sciences) ohjelmalla. Ensimmäisessä vaiheessa tarkasteltiin oletettujen summamuuttujien muodostamisen perustetta eksploratiivisella faktorianalyysillä. Näin muodostettiin valan ja vakuutuksen merkitysulottuvuudet sekä testattiin Schwartzin arvomittarin soveltuvuus tutkimuksen aineistoon. Summamuuttujien normaalijakautumaoletus testattiin Kolmogorov-Smirnov -testillä, jonka mukaan yksikään käytetyistä summamuuttujista ei ollut normaalisti jakautunut. Nummenmaan (2010, 154–155) mukaan kyseinen testi on kuitenkin melko herkkä arvioimaan jakauman ei-normaaliksi, vaikka poikkeama normaalijakaumasta olisi hyvin pieni. Jakaumien muotojen visuaalisen tarkastelun ja summamuuttujien vinous- ja huipukkuuskertoimien perusteella päädyttiin Kolmogorov-Smirnov -testin tuloksesta poiketen siihen, että kaikkien summamuuttujien jakaumia voidaan pitää ja käsitellä normaalisti jakautuneina.

Alokkaiden arvojen erilaisia korostumisprofiileja selvitettiin klusterianalyysillä, jonka avulla vastaajista muodostettiin arvoryhmiä. Klusterianalyysi on analyysimenetelmä, jossa havaintoja tai muuttujia pyritään ryhmittelemään joukkoihin, joissa havainnot tai muuttujat ovat mahdollisimman samankaltaisia (Metsämuuronen 2007, 802). Tavoitteena on siis jaotella havainnot ryhmiin, jotka ovat enemmän tai vähemmän homogeenisiä (Nummenmaa 2010, 421). Klusterianalyysi on luonteeltaan eksploratiivista eli aineistoa tutkivaa, ja se sopiikin tilanteisiin, joissa tutkija on kiinnostunut ryhmittelemään muuttujia tai havaintoja joukkoihin ilman, että tietää välttämättä etukäteen, mikä on luokitteluperuste (Metsämuuronen 2007, 802).

Yksisuuntaisilla varianssianalyyseilla tarkasteltiin, onko arvojen perusteella muodostettujen ryhmien välillä eroja siinä, mitä vala tai vakuutus heille merkitsee. Osa analyyseissa käytetyistä kategorisista muuttujista luokiteltiin uudelleen siten, että vertailtavista ryhmistä saatiin mahdollisimman suuria. Uudelleen luokiteltiin taustamuuttujat koulutustausta ja asuinpaikka. Taustakysymyksiä sekä nominaaliasteikollisia merkitysväittämiä tarkasteltiin tunnusluvuin ja ristiin taulukoinnin avulla. Tällä pyrittiin selvittämään sitä, onko vastaajien taustoilla, kuten vaikkapa perhesuhteilla, yhteyksiä heidän valasta ja vakuutuksesta muodostamiinsa merkityksiin tai heidän arvoihinsa.

5.3.1 Tutkimuksen faktorit

Valan ja vakuutuksen merkitys

Sotilasvalan ja -vakuutuksen merkitystä pyrittiin selvittämään kyselylomakkeessa tutkijan muodostamien merkitysulottuvuuksien ja niiden pohjalta luotujen väittämien avulla. Tavoitteena oli, faktorianalyysin avulla, löytää tutkittavasta ilmiöstä oleellinen ja muodostaa väittämistä jatkoanalyysia varten luotettavia summamuuttujia.

Ensimmäisessä vaiheessa analyysiin valittiin mukaan kaikki likert-asteikolliset valan ja vakuutuksen merkitystä selittävät osiot 32–60. Osiot 41, 51, 54 ja 55 käännettiin, jotta niiden vastausskala saatiin samansuuntaiseksi kyselyn muiden osioiden kanssa (Metsämuuronen 2007, 490). Analyysi suoritettiin eksploratiivisella faktorianalyysillä (Explorative Factor Analysis, EFA) käyttäen ”Maximum Likelihood” menetelmää ja ”Varimax” rotaatiota. Parhaan ratkaisun löytämiseksi aineistolle tehtiin myös pääkomponenttianalyysi, faktorianalyysi ”Principal components” menetelmällä sekä molemmille menetelmille suora- ja vinokulmaiset rotaatiot (Varimax ja Direct Oblimin). Valitun menetelmän (Maximum Likelihood, Varimax) Kaiserin testi (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy, KMO = .94) sekä Bartlettin sfäärisyystesti ($p < .001$) osoittivat, että aineisto on soveltuva faktorianalyysiin (Metsämuuronen 2007, 607). Muuttujien kommunaliteettien alarajana pidettiin arvoa .40. Tämän perusteella poistettiin osio 39. Monet osiot olivat latautuneet useammalle faktorille. Jos osiot latautuivat kolmelle tai useammalle faktorille, eivätkä yhdellekään niistä arvolla $> .50$, ne karsittiin vaiheittain pois. Tämän perusteella poistettiin osiot 34, 38, 43, 46, 53 ja 57. Alkuperäisistä 29 merkitysulottuvuuksien osiosta jäljelle jäi siis 22.

Faktorien ominaisarvojen alarajaksi määritettiin 1.0 (Metsämuuronen 2007, 601), ja näin lopulliseen ratkaisuun saatiin neljä faktoria. Valittuihin faktoreihin otettiin mukaan osiot, joiden faktorilataukset olivat .57–.85. Summamuuttujien luotettavuuden alarajana pidettiin Cronbachin alfan arvoa .60 (Metsämuuronen 2007, 497).

Ensimmäisen faktorin muodostivat kolme ”sitoutuminen lupaukseen”-ulottuvuuden, kaksi ”yhteisvastuu ja velvollisuus”-ulottuvuuden ja yksi ”kansallistunne ja isänmaallisuus”-ulottuvuuden osiota. Osiot käsittelivät vastuun kantamista, velvollisuutta ja Suomen puolustamiseen sitoutumista. Faktorille annettiin nimi ”velvollisuuden täyttäminen”. Faktorin selitysaste varianssista oli 9,29 prosenttia ja osioiden kommunaliteetit olivat .54–.86.

Toinen faktori nimettiin ”isänmaallisuus-maanpuolustustahto” -faktoriksi, ja se muodostui kahdeksasta osiosta: kolmesta ”kunnia”-ulottuvuuden osiosta, kolmesta ”sitoutuminen puolustusvoimiin”-ulottuvuuden osiosta sekä yhdestä ”perinne”- ja yhdestä ”siirtymäriitti”-ulottuvuuden osiosta. Osiot käsittelivät ylpeyden tunnetta, kunniaa, maanpuolustustahtoa sekä sitoutumista puolustusvoimiin ja asepalvelukseen. Faktorin selitysaste varianssista oli 59,76 prosenttia. Osioiden kommunaliteetit olivat -51–.81.

Kolmas, ”läheisten läsnäolo” -faktori, joka selitti 5.47 prosenttia varianssista, muodostettiin kolmesta ”läheiset”-ulottuvuuden osiosta, yhdestä ”kunnia”-ulottuvuuden osiosta ja yhdestä ”ryhmätunne”-ulottuvuuden osiosta. Kaikki osiot käsittelivät läheisten ja yhteisön merkitystä osana vala- ja vakuutustilaisuutta. Osioiden kommunaliteetit olivat .41–.80.

Viimeinen eli neljäs faktori, ”vapaaehtoisuus”, muodostui kahdesta ”pakko”-ulottuvuuden sekä yhdestä ”kansallistunne”-ulottuvuuden osiosta. Ne käsittelivät valan ja vakuutuksen pakollisuutta ja tarpeellisuutta. Kaikki tämän faktorin osiot olivat käännettyjä, ja ne mittasivat nimenomaan sitä, olisiko vastaaja vannonut valan tai antanut vakuutuksen, vaikkei se olisi ollut pakollista. Faktorin selitysaste varianssista oli 4,89 prosenttia ja osioiden kommunaliteetit olivat .50–.80. Valan ja vakuutuksen merkityksen neljän faktorin ratkaisu ja osioanalyysin tulokset löytyvät taulukosta 2.

Taulukko 2

Valan ja vakuutuksen merkityksen neljän faktorin ratkaisu ja osioanalyysin tulokset

<i>Faktori Muuttuja</i>	<i>α</i>	<i>Faktori- lataus</i>	<i>Korj. ominais- korrelaatio</i>	<i>Selitys- aste</i>
VELVOLLISUUDEN TÄYTTÄMINEN	.94			
35. Sotilasvalan / vakuutuksen antaessani kannan vastuuni yhteiskunnan jäsenenä.	.72	.84	.76	
36. Sotilasvalan vannominen / vakuutuksen antaminen on osoitus siitä, että olen tarvittaessa valmis puolustamaan isänmaatani.	.80	.89	.83	
37. Mielestäni sotilasvala / -vakuutus aidosti velvoittaa minua toimimaan siinä kuvatulla tavalla	.85	.89	.82	
48. Koen, että Suomen kansalaisena velvollisuuteni on vanhoa sotilasvala / antaa sotilasvakuutus, ja toimia sen velvoittamalla tavalla.	.59	.83	.72	
49. Valan vannoessani / vakuutuksen antaessani sitoudun puolustamaan Suomea tarvittaessa myös asein.	.69	.85	.75	
55. Sotilasvala / -vakuutus ei todellisuudessa velvoita tai sido minua mihinkään.	.66	.69	.53	
ISÄNMAALLISUUS-MAANPUOLUSTUSTAHTO	.95			
33. Valan vannominen / vakuutuksen antaminen paransi palvelusmotivaatiani.	.63	.79	.63	
40. Sotilasvalan vannominen / vakuutuksen antaminen on minulle kunnia-asia.	.63	.86	.77	
42. Vala- / vakuutustilaisuuden aikana koin ylpeyttä siitä, että olen suomalainen.	.73	.83	.72	
44. Olin ylpeä saadessani vanhoa sotilasvalan / antaa vakuutuksen.	.70	.89	.82	
45. Halu puolustaa omaa kotimaatani kasvoi valan vannomisen / vakuutuksen antamisen myötä.	.71	.82	.71	
50. Valan vannottuani / vakuutuksen annettuani koin saavuttaneeni tärkeän merkkipaalun sotilasurallani.	.61	.76	.62	
52. Perinteiset symbolit, kuten liput ja marssilaulut ovat minulle tärkeä osa vala- / vakuutustilaisuutta.	.58	.70	.52	
59. Valan vannomisen / vakuutuksen antamisen jälkeen koen sitoutuneeni entistä enemmän puolustusvoimiin.	.72	.85	.74	
LÄHEISTEN LÄSNÄOLO	.90			
32. Minulle on tärkeää, että läheiseni olivat paikalla vala- / vakuutuspäivänä.	.75	.74	.59	
47. Halusin suoriutua vala- / vakuutuspäivästä hyvin, koska läheiseni olivat paikalla.	.82	.81	.67	
56. Sotilasvala / -vakuutus oli ennen kaikkea yhteisöllinen kokemus.	.57	.60	.39	
58. Minulle on tärkeää, että sain vanhoa valan läheisteneni edessä.	.80	.83	.71	
60. Minulle on tärkeää, että läheiseni pääsivät vala- / vakuutuspäivänä tutustumaan siihen ympäristöön ja sotilasyhteisöön, jossa palvelustani suoritan.	.72	.75	.56	
PAKKO	.82			
41. Jos sotilasvala / -vakuutus olisi ollut vapaaehtoinen, olisin kieltäytynyt siitä.	.68	.58	.34	
51. Vannoin sotilasvalan / annoin vakuutuksen vain, koska se oli pakollista.	.70	.73	.56	
54. Nykyajan globaalissa maailmassa ei enää pitäisi vanhoa valaa / antaa vakuutusta yksittäisen valtion puolustamiseksi.	.60	.73	.57	

Arvot

Nuorten asevelvollisten, kadettien ja upseereiden arvoja on tutkittu Schwartzin mittarien avulla aikaisemminkin (Lemström 2015; Pulkka & Anttonen 2013), ja näissä tutkimuksissa on havaittu, ettei kerätty aineisto aina täysin vastaa itse teoriaa. Tässä tutkimuksessa arvoja kartoitettiin Schwartzin PVQ-kyselyn 23 osiolla, ja niiden luotettavuutta sekä soveltuvuutta kerättyyn aineistoon testattiin eksploratiivisen faktorianalyysin avulla. Valitun menetelmän (Maximum Likelihood, Varimax) Kaiserin testi (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy, $KMO = .76$) sekä Bartlettin sfäärisyystesti ($p < .001$) osoittivat, että aineisto on soveltuva faktorianalyysiin (Metsämuuronen 2007, 607).

Ensimmäisessä vaiheessa yksittäisten osioiden latautumisen alarajana pidettiin arvoa .30 (Nummenmaa 2010, 403), jonka perusteella karsittiin pois osiot 18 ja 21. Seuraavassa vaiheessa poistettiin yksitellen sellaiset arvot ja kaikki niitä edustavat osiot, jotka olivat latautuneet poikkeuksellisesti Schwartzin teorian näkökulmasta. Tarkastelusta poistettiin näin arvot itseohjautuvuus, perinteet, turvallisuus, valta ja työ. Jäljelle jääneistä arvoista universalismi, hyväntahtoisuus ja yhdenmukaisuus pyrkivät sulautumaan yhdeksi faktoriksi. Myös Schwartzin teorian mukaan nämä arvot ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa. Kun kaikki jäljelle jääneet osiot pakotettiin kuuteen faktoriin, ne noudattelivat täysin taustallansa olevaa teoriaa, ja niiden faktorilataukset olivat välillä .42 – .97.

Kun tarkasteltiin faktorianalyysin avulla luotujen summamuuttujien luotettavuuksia, ne tukivat tehtyä ratkaisua. Pois jätettyjen arvojen, eli turvallisuuden, vallan, perinteiden ja itseohjautuvuuden osalta cronbachin alfan arvot jäivät alle .43. Myös työ-arvo poistettiin faktorianalyysin aikana, sillä se ei latautunut selvästi omaksi faktorikseen. Työ-summamuuttujan cronbachin alfa oli kuitenkin .61. Näin ollen sitä voidaan tarkastella erillisenä arvona jatkoanalyysien aikana. Universalismi- ja hyväntahtoisuus -arvojen cronbachin alfat jäivät molempien osalta hieman alle suositellen minimitason $< .60$ (Metsämuuronen 2007, 497) ollen .59. Yksittäisen muuttujan eli väittämän poistaminen ei kummankaan arvon osalta olisi parantanut sen reliabiliteettia. Arvot haluttiin kuitenkin ottaa mukaan jatkotarkasteluihin ja -analyysihin, jotta Schwartzin malli toteutuisi tutkimuksessa mahdollisimman kattavasti. Eksploratiivisen faktorianalyysin sekä osioanalyysin tulosten perusteella varusmiesten arvoja siis tarkastellaan tulevissa analyyseissa kuuden Schwartzin teorian mukaisen arvon, universalismin, hyväntahtoisuuden, yhdenmukaisuuden, suoriutumisen, mielihyvän sekä virikkeisyyden, avulla sekä

joissain tapauksissa myös työ-arvon näkökulmasta. Arvojen seitsemän faktorin ratkaisu ja osioanalyysin tulokset löytyvät taulukosta 3.

Taulukko 3

Arvojen seitsemän faktorin ratkaisu ja osioanalyysin tulokset

<i>Faktori Muuttuja</i>	<i>α</i>	<i>Faktori- lataus</i>	<i>Korj. ominais- korrelaatio</i>	<i>Selitys- aste</i>
YHDENMUKAISUUS	.67			
16. Mielestäni ihmisten pitäisi tehdä, kuten käsketään. Sääntöjä pitää noudattaa, vaikka kukaan ei ole näkemässä.	.93	.51		.26
26. Minusta on tärkeää käyttäytyä moitteettomasti. Haluan välttää tekemästä mitään, mikä toisten mielestä on väärin.	.37	.51		.26
UNIVERSALISMI	.59			
11. Minulle on tärkeää, että kaikkia maailman ihmisiä kohdellaan tasa-arvoisesti. Kaikilla pitäisi olla samat mahdollisuudet elämässä.	.62	.42		.18
17. Minusta on tärkeää kuunnella ihmisiä, jotka ovat erilaisia kuin itse olen. Vaikka olisin heidän kanssaan eri mieltä, haluan silti ymmärtää heitä.	.59	.39		.16
29. Olen voimakkaasti sitä mieltä, että ihmisten pitäisi välittää luonnosta. Ympäristöstä huolehtiminen on minulle tärkeää.	.47	.38		.14
SUORIUTUMINEN	.67			
12. Minusta on tärkeää saada näyttää muille taitojani. Haluan saada tekemisistäni kiitosta ja ihailua.	.74	.51		.26
23. Menestyminen on minulle tärkeää. Haluan, että saavutukseni huomataan.	.58	.51		.26
HYVÄNTAHTOISUUS	.59			
22. Minusta on tärkeää auttaa ympärilläni olevia ihmisiä. Haluan huolehtia heidän hyvinvoinnistaan.	.51	.43		.18
28. Minusta on tärkeää olla ystäville uskollinen. Haluan omistautua läheisilleni.	.67	.43		.18
VIRIKKEISYYS	.80			
14. Pidän yllätyksistä ja etsin uusia asioita, joihin voisin tarttua. Minusta on tärkeää tehdä elämässä paljon erilaisia asioita.	.92	.66		.44
25. Etsin mielelläni seikkailuja ja haluan ottaa riskejä. Haluan elämäni jännitystä.	.68	.66		.44
MIELIHYVÄ	.67			
19. Minusta on tärkeää pitää hauskaa. Pidän itseni hemmottelemisesta.	.96	.51		.26
31. Etsin mahdollisuuksia pitää hauskaa. Minulle tärkeitä ovat asiat, jotka tuottavat nautintoa.	.50	.51		.26
TYÖ	.61			
15. Ahkeruus, tunnollisuus ja täsmällisyys ovat minulle tärkeitä.	.63	.44		.19
20. Minusta on tärkeää, että ihmiset ovat järjestelmällisiä, pitkäjänteisiä ja säästäväisiä.	.46	.44		.19

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Määrällisen tutkimuksen luotettavuus on suoraan verrannollinen siinä käytettyjen mittarien luotettavuuteen. Luotettavuutta kuvataan perinteisesti kahdella termillä: validiteetilla ja reliabiliteetilla. Validiteetin kautta tarkastellaan, ollaanko todella tutkimassa sitä, mitä on tarkoitus tutkia. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen yleistettävyyttä ja sisäisellä validiteetilla tutkimuksen omaa luotettavuutta. Reliabiliteetin avulla tarkastellaan mittauksen toistettavuutta eli sitä, saataisiinko samaa ilmiötä samalla mittarilla uudestaan mitattaessa samanlaisia vai toisistaan poikkeavia vastauksia. (Metsämuuronen 2007, 64.) Tutkimuksen validiteettia voidaan parantaa onnistuneella tutkimusasetelmalla, oikealla käsitteiden muodostuksella ja teorian johtamisella sekä tarkoituksenmukaisella otannalla (Metsämuuronen 2007, 55).

Validiteetti

Kyselytutkimuksiin liitetään usein erilaisia heikkouksia. Esimerkiksi se, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen, voidaan kyseenalaistaa. Kyselylomakkeessa saattaa myös olla puutteita, kuten vaikkapa kysymyksiä tai vastausvaihtoehtoja, joita vastaajat eivät ymmärrä. Kyselytutkimuksissa kato saattaa nousta joissakin tapauksissa suureksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2016, 195) Näitä tyypillisiä haittapuolia pyrittiin tässä tutkimuksessa ehkäisemään tutkijan johtamalla kyselytilaisuuksilla sekä kyselylomakkeen laatimisella mahdollisimman helposti ymmärrettävään ja kohdeyleisö huomioivaan muotoon. Kun kyselylomake täytettiin ja palautettiin tutkijan valvonnassa, saatiin käyttökelvottoman aineiston osuus pysymään varsin pienenä, 4,5 prosenttina. Tutkijan läsnäolo mahdollisti myös sen, että vastaajille pystyttiin perustelemaan tutkimuksen tarkoitus sekä hyöty, ja näin motivoimaan heitä vastaamaan huolellisesti ja rehellisesti. Vastaajilla oli myös mahdollisuus kysyä, jos jokin kyselylomakkeessa oli heille epäselvää.

Valan ja vakuutuksen merkitys -mittarissa ilmiöt ja ulottuvuudet pyrittiin operationalisoimaan mahdollisimman yksiselitteisesti ja kielellisesti nuorille tutulla tavalla. Esimerkiksi sanavalintoihin kiinnitettiin paljon huomiota. Koska luodut merkitysulottuvuudet ja niihin liittyvät väittämät olivat vain tutkijan oletuksia, ymmärrettiin jo niitä laadittaessa, että vastaajat todennäköisesti käsittävät osan kysymyksistä eri tavalla kuin niiden laatija. Alkuperäisten ulottuvuuksien tehtävänä oli siis vain kartoittaa ilmiötä mahdollisimman laajasti. Saatua tuloksia tulkittiin lähtökohtaisista ajattelumalleista ja odotuksista riippumattomina.

Validiteetin kannalta olennaista on se, kuinka hyvin tutkimuksessa muodostettujen faktorien sisältämä informaatio vastasi mitattavaa ilmiötä. Valan ja vakuutuksen merkitystä mittaavien väittämien välillä oli havaittavissa voimakasta ristiinlatautumista ja monet väittämät latautuivat melko voimakkaasti useammalle faktorille. Tämä tuki alkuperäistä oletetusta siitä, etteivät tutkijan laatimat ulottuvuudet enää päde tuloksia analysoitaessa. Valan ja vakuutuksen merkitys -mittaria ei esitettävä tai pilotoitu ennen varsinaista kyselyä, mikä on selkeästi tämän tutkimuksen heikkous. Esitestaus olisi varmasti parantanut mittarin laatua, laajuutta sekä validiteettia. Saatujen faktoriratkaisujen selityksistä voidaan kuitenkin pitää hyvänä, ja ne olivat varsin mielekkäästi tulkittavissa tutkimuksen teoriapohjan mukaisesti. Faktori- ja osioanalyysien perusteella poistetut väittämät paransivat siis ennen kaikkea tutkimuksen tulosten luotettavuutta ja validiteettia.

Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa ja niitä mahdollisesti muihin vertailtaessa on ainakin arvojen suhteen otettava huomioon se, etteivät kaikki Schwartzin PVQ-mittarin väittämät mitanneet täysin niitä arvotyyppisiä, joita teorian perusteella oli tarkoitus. Kymmenestä arvosta neljän cronbachin alpha latautui huomattavasti alle suositellun minimitason $<.60$ (Metsämuuronen 2007, 497), ja ryhmiteltäessä varusmiehiä arvojen perusteella jätettiin tarkastelun ulkopuolelle vielä jäljelle jääneistä kuudesta arvosta yksi, universalismi. Varusmiesten arvoryhmien muodostamiseen käytettiin siis lopulta vain viittä alkuperäisestä kymmenestä Schwartzin arvotyypistä. Näin ollen tutkimuksen tulokset eivät ole täysin vertailtavissa muihin samalla mittarilla tehtyihin tutkimuksiin. Arvotyyppien karsimisella pyrittiin kuitenkin ennen kaikkea parantamaan tämän tutkimuksen validiteettia. Jäljelle jääneet arvot sijoittuvat Schwartzin arvokehälle varsin tasaisesti ja kattoivat näin kaikki teorian mukaiset arvoulottuvuudet.

Tässä tutkimuksessa kohdejoukoksi valittiin yhden joukkoyksikön (Salpausselän ilmatorjuntapatteristo) kaikki alokkaat, eli tehtiin kokonaistutkimus yhdelle perusjoukolle. Tutkimus kertoo siis, miten asiat ovat yhdessä perusjoukossa. Sen laajempia yleistyksiä ei tämän tutkimuksen perusteella ole syytä tehdä. Jatkotutkimusten osalta olisi toki mielenkiintoista nähdä, millaisia tulokset olisivat laajemmalla otannalla. Perusjoukot, eli tässä tapauksessa joukkoyksiköt eroavat kuitenkin toisistaan esimerkiksi varusmiesten kotipaikkakuntien, etnisyyden ja joissain tapauksissa myös valaan ja vakuutukseen liittyvän opetuksen suhteen. Kun pohditaan tai arvioidaan ihmistieteiden yleistettävyyttä, on aina muistettava, että ihmisten käsitysten tutkiminen on aina tilannesidonnaista. Kun tutkimuskohteena ovat ihmiset, heidän pyrkimyksen-

sä ja motiivinsa, päämääränsä ja tavoitteensa sekä mielikuvansa ja asenteensa vaikuttavat tutkimustuloksiin (Metsämuuronen 2007, 24).

Reliabiliteetti

Tutkimuksen ja erityisesti siinä käytettyjen mittarien reliabiliteettia saattavat heikentää esimerkiksi kyselylomakkeen osioiden suuri määrä, joka väsyttää vastaajat tai kyselylomakkeessa havaitut epäselvyydet, jotka johtavat tahattomiin virheisiin. Tässä tutkimuksessa tutkija oli kyselytilaisuudessa läsnä ja kykeni vastaamaan kaikkiin lomaketta ja sen täyttöä koskeviin kysymyksiin. Kyselylomakkeessa oli yhteensä 64 osiota ja valtaosa vastaajista täytti sen 20 minuutissa, jota pidetään sopivana vastaamiseen kuluvana aikana (Hirsjärvi ym. 2016, 203). Voidaan siis olettaa, että näiden tekijöiden osalta tutkimuksen reliabiliteetti on hyvällä tasolla.

Käytettyjen summamuuttujien reliabiliteettia lisäsi faktorianalyysin käyttö, jonka perusteella summamuuttujat muodostettiin. Muodostettujen faktorien reliabelius tarkastettiin, ja kaikkien pääanalyseissa käytettyjen faktorien arvot joko ylittivät tai olivat hyvin lähellä yleisesti rajana pidettyä .60 arvoa (Metsämuuronen 2007, 497). Nummenmaa (2010, 406–407) tosin toteaa, että kovin pienille aineistoille ei faktorianalyysia kannata toteuttaa, tai jos näin tehdään, se edellyttää erityisen huolellisesti kerättyä aineistoa ja tutkimuskysymysten muotoilua sellaisiksi, että faktorianalyysin avulla niihin voidaan saada järkevä vastaus. Tämän tutkimuksen otoskoko, 192 vastaajaa, saattaa osaltaan laskea mittarin reliabiliteettia.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Valan ja vakuutuksen merkitys

Kun tarkasteltiin kaikkia vastaajia, varusmiesten läheisten läsnäolo koettiin kaikista merkityksellisimmäksi vala- ja vakuutustilaisuuden ulottuvuudeksi. Vähiten vala ja vakuutus koettiin isänmaallisuuden ja maanpuolustustahdon osoituksena tai niiden ilmentäjänä. Vapaaehtoisuus-merkitysulottuvuus sijoittui toiseksi tärkeimmäksi. Taulukossa 4 on merkitysulottuvuuksien keskiarvot ja keskihajonnat.

Taulukko 4

Valan ja vakuutuksen merkitysulottuvuudet

<i>Summamuuttuja</i>	<i>ka</i>	<i>s</i>
Läheisten läsnäolo	4.40	1.22
Vapaaehtoisuus	4.31	1.45
Velvollisuuden täyttäminen	3.83	1.45
Isänmaallisuus-maanpuolustustahto	3.25	1.33

Asteikko 1-6

Tarkasteltaessa valan ja vakuutuksen merkitystä taustamuuttujien näkökulmasta eroja löytyi asuinpaikan sekä kodin sijainnin suhteen. Myös valan vanhojat ja vakuutuksen antajat kokivat valan ja vakuutuksen merkityksen keskenään eri tavalla, kun heitä tarkasteltiin erillisinä ryhminä.

Etelä-suomalaisten ja muualta (Länsi-Suomi, Itä-Suomi) tulleiden välillä oli tilastollisesti merkitseviä eroja siinä, kuinka he kokivat valan ja vakuutuksen merkityksen velvollisuuden täyttämisen ($t=-2,272$, $df=189$, $p<0.05$, $\eta^2=0.036$), isänmaallisuuden-maanpuolustustahdon ($t=-2,767$, $df=189$, $p<0.05$, $\eta^2=0.052$) ja vapaaehtoisuuden ($t=-2,582$, $df=189$, $p<0.05$, $\eta^2=0.046$) näkökulmasta. Kaikkien edellä mainittujen merkitysulottuvuuksien osalta muualta Suomesta tulleet ($n=26$) kokivat ne valan ja vakuutuksen merkityksen kannalta etelä-suomalaisia ($n=165$) tärkeämmiksi.

Maaseudun haja-asutusalueella asuvat varusmiehet kokivat velvollisuuden täyttämisen, läheisten läsnäolon ja vapaaehtoisuuden tilastollisesti merkitsevästi muita vastaajia tärkeämpinä valan ja vakuutuksen merkityksinä. Taulukossa 5 ovat yksisuuntaisen varianssianalyysin tulokset.

Taulukko 5

Asuinpaikan mukaiset erot valan ja vakuutuksen merkitysulottuvuuksissa

	Kaupungin keskusta <i>n</i> =58		Esikaupunki-alue / kaupunkilähiö <i>n</i> =96		Kuntakeskus / muu taajama <i>n</i> =25		Maaseudun haja-asutusalue <i>n</i> =12				
<i>Muuttuja</i>	<i>ka</i>	<i>s</i>	<i>ka</i>	<i>s</i>	<i>ka</i>	<i>s</i>	<i>ka</i>	<i>s</i>	<i>F</i> (3,187)	<i>p</i>	η^2
Velvollisuuden täyttäminen	3.79 ^a	1.40	3.69 ^b	1.38	3.75 ^c	1.72	5.31 ^{abc}	0.87	4.747	.003	0.076
Läheisten läsnäolo	4.13 ^d	1.36	4.57 ^e	1.06	4.00 ^f	1.39	5.17 ^{def}	0.52	4.273	.006	0.064
Vapaaehtoisuus	4.06 ^g	1.40	4.34 ^h	1.42	4.24 ⁱ	1.74	5.47 ^{ghi}	0.58	3.270	.022	0.050

Samalla yläindeksillä merkityt keskiarvot poikkeavat toisistaan merkitsevyystasolla $p < 0.05$.

T-testin perusteella valan vannojien ($n=172$) ja vakuutuksen antajien ($n=18$) välillä oli merkitseviä eroja läheisten läsnäolo - ($t=-3,867$, $df=188$, $p < 0.001$) ulottuvuuden osalta. Koska vakuutuksen antoi vain 18 varusmiestä, *t*-testin tuloksia testattiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä, jossa läheisten läsnäolon merkitystä vertailtiin vakuutuksen antajien ja neljän samankokoisen valan vannojien joukosta satunnaisesti valitun ryhmän välillä. Varianssianalyysin tulokset tukivat *t*-testin tulosta, sillä kolmella satunnaisesti valitulla valan vannojien ryhmällä oli tilastollisesti merkitseviä ($p < 0.05$) eroja vakuutuksen antajiin. Valan vannot siis kokivat läheisten läsnäolon vakuutuksen antajia merkityksellisemmäksi. Taulukossa 6 ovat yksisuuntaisen varianssianalyysin tulokset.

Taulukko 6

Valan vannottien ja vakuutuksen antajien erot läheisten läsnäolo -ulottuvuudessa

Muuttuja	Vakuutuksen antajat n=18		Valan vannottajat 1 n=18		Valan vannottajat 2 n=18		Valan vannottajat 3 n=18		Valan vannottajat 4 n=18		F(3,187)	p	η^2
	ka	s	ka	s	ka	s	ka	s	ka	s			
Läheisten läsnäolo	3.41 ^a	1.48	4.76	1.15	4.54	1.12	4.44 ^a	1.34	4.91	.97	3.108	.006	.09

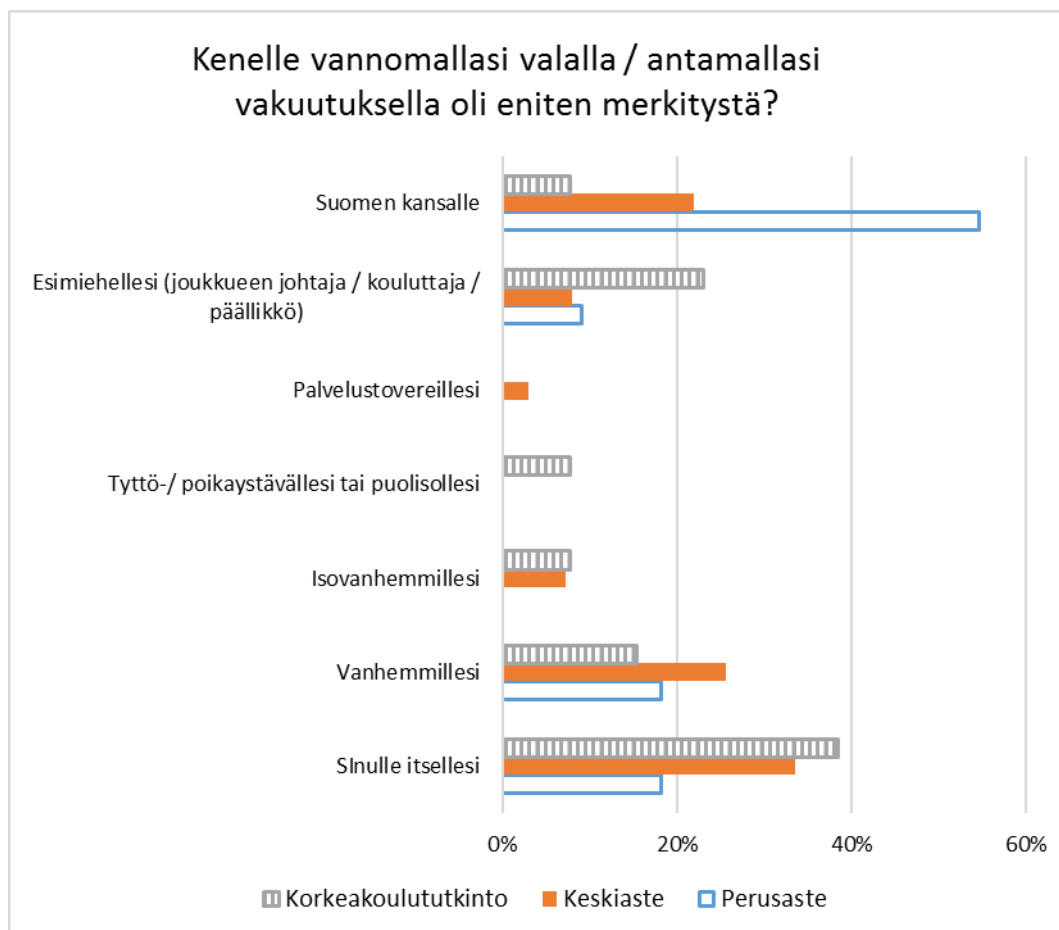
Samalla yläindeksillä merkityt keskiarvot eivät poikkea toisistaan

Valan vannottajat -ryhmät on poimittu kaikista valan vannottajista satunnaisotannalla

Valan ja vakuutuksen merkitystä kartoitettiin myös kolmella luokitteluasteikollisella muuttujalla, joilla selvitettiin vala- ja vakuutustilaisuuden vaikuttavinta hetkeä sekä sitä, kenelle vala tai vakuutus koettiin vannottavan tai annettavan ja sitä, kenellä vala tai vakuutus koettiin kaikkein merkityksellisimmäksi. Lähes puolet (45,5%) vastaajista oli sitä mieltä, että vala- ja vakuutustilaisuuden vaikuttavin hetki oli ohimarssi. 23 prosenttia vastaajista vaikutti eniten läheisten kohtaamisesta vala- ja vakuutustilaisuuden jälkeen ja 17,8 prosenttia piti itse valan vannomista ja vakuutuksen antamista tilaisuuden vaikuttavimpana hetkenä. Kun varusmiehiltä kysyttiin, kenelle he kokivat valan vannovansa tai vakuutuksen antavansa, 32,5 prosenttia vastasi Suomen kansalle. 20,4 prosenttia vannoi valan tai antoi vakuutuksen itselleen ja 11 prosenttia läheisilleen. Suurin osa (32,5%) varusmiehistä koki, että heidän vannomallaan valalla ja antamallaan vakuutuksella oli eniten merkitystä heille itselleen. 24,6 prosenttia katsoi valan ja vakuutuksen merkitsevän eniten heidän vanhemmilleen ja 22,5 prosenttia Suomen kansalle. Kaikki vastausvaihtoehdot ja vastausten jakautuminen merkityksen luokitteluasteikollisissa muuttujissa ovat liitteessä 2.

Valan ja vakuutuksen merkityksen luokitteluasteikollisten muuttujien ja taustamuuttujien välisiä yhteyksiä tarkasteltiin ristiintaulukoinnin avulla. Vastaajien koulutustaustalla havaittiin olevan tilastollisesti merkitsevä yhteys siihen, kenelle he kokivat vannomallaan valalla tai antamallaan vakuutuksella olevan eniten merkitystä. Perusasteen eli peruskoulun suorittaneet kokivat selvästi muita voimakkaammin, että heidän vannomallaan valalla tai antamallaan vakuutuksella oli merkitystä koko Suomen kansalle. Mitä korkeammin koulutettuja vastaajat olivat, sitä harvempi heistä koki valalla tai vakuutuksella olevan merkitystä Suomen kansalle.

Koulutustason noustessa kohosi myös käsitys siitä, että vala ja vakuutus merkitsevät ennen kaikkea varusmiehelle itselleen. Korkeimmin koulutetuissa vastaajissa eli korkeakoulututkinnon suorittaneissa taas oli prosentuaalisesti muita koulutustasoja enemmän esimiesvaihtoehdon valinnoita. Nämä vastaajat siis kokivat, että valalla tai vakuutuksella on ennen kaikkea merkitystä heidän esimiehelleen, eli esimerkiksi joukkueen johtajalle tai perusyksikön päällikölle. Kuvio 5 löytyvät kaikkien vastausvaihtojen prosenttiosuudet koulutustasoittain ryhmiteltynä. Tuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon, että perusasteen suorittaneiden ($n=11$) sekä korkeakoulututkinnon suorittaneiden ($n=14$) joukot olivat huomattavasti keskiasteen koulutuksen käyneitä ($n=166$) pienempiä ja näin ollen tulokset vain varovaista suuntaa antavia.

Kuvio 5. Koulutustaustan yhteys siihen, kenelle vala / vakuutus koettiin merkityksellisimmäksi.

6.2 Varusmiesten arvot

Varusmiehet pitivät tarkastelluista arvotyypeistä kaikkein tärkeimpänä hyvántahtoisuutta. Toiseksi tärkeimmäksi nousi mielihyvä-arvo ja kolmanneksi universalismi. Vähiten varusmiehet arvostivat yhdenmukaisuutta ja toiseksi vähiten virikkeisyyttä. Taulukossa 7 ovat kaikkien mitattujen arvojen keskiarvot ja keskihajonnat.

Taulukko 7

Arvojen tärkeysjärjestys varusmiehillä

<i>Summamuuttuja</i>	<i>ka</i>	<i>s</i>
Hyvántahtoisuus	5.00	.81
Mielihyvä	4.79	.87
Universalismi	4.69	.84
Suoriutuminen	4.34	1.01
Työ	4.29	.94
Virikkeisyys	4.16	1.15
Yhdenmukaisuus	3.92	1.06

Asteikko 1-6

6.2.1 Varusmiesten ryhmittely arvojen perusteella

Tässä tutkimuksessa varusmiehet ryhmiteltiin askeltavan klusterianalyysin (TwoStep Cluster BIC-arvolla, ks. taulukko 8) avulla heidän arvojensa perusteella. Ensimmäisessä vaiheessa ryhmittely pyrittiin tekemään Schwartzin arvoteorian kuuden arvotyypin, universalismin, hyvántahtoisuuden, yhdenmukaisuuden, suoriutumisen, virikkeisyyden ja mielihyvän, perusteella. Saatua ratkaisua pyrittiin parantamaan poistamalla tarkastelusta selitysvoimaltaan merkityksetön arvo, eli universalismi, ja näin saatiinkin jatkovertailujen kannalta mielekäs kolmen klusterin ratkaisu.

Taulukko 8

Bayeslainen informaatiokriteeri eri klusteriratkaisuille

<i>Ratkaisu</i>	<i>BIC</i>
1 Klusteri	711.975
2 Klusteria	655.793
3 Klusteria	641.382
4 Klusteria	653.730
5 Klusteria	674.247

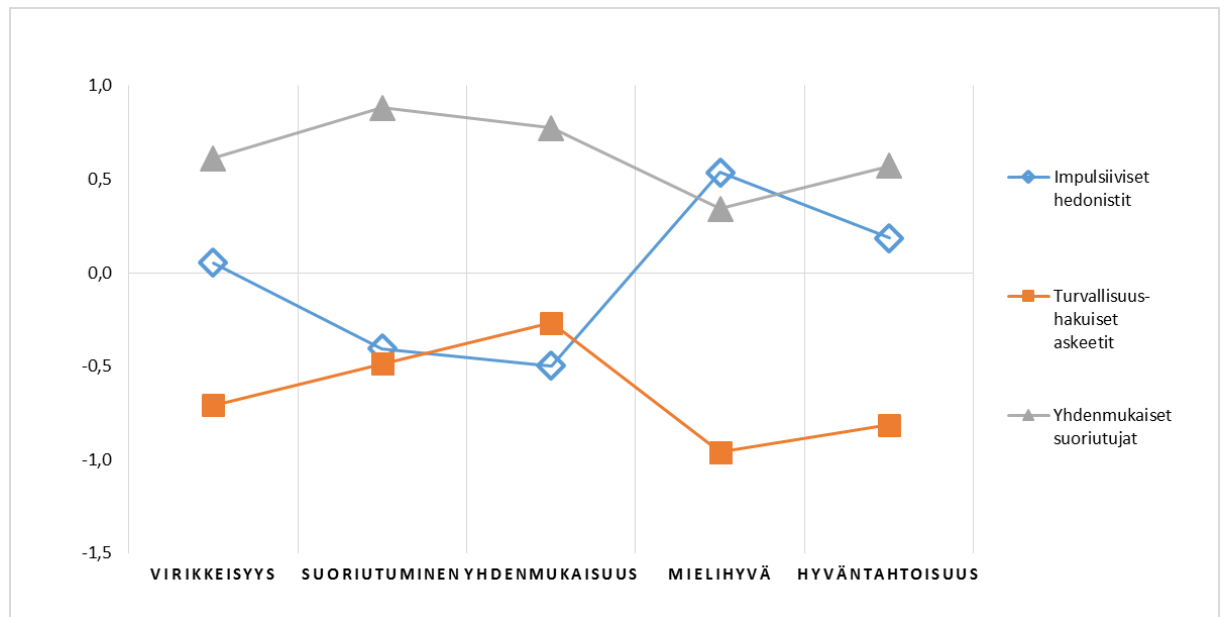
Parhaiten aineistoon sopinut ja valittu ratkaisu on lihavoitu

Valitussa kolmen ryhmän ratkaisussa erotettiin seuraavat profiilit: *impulsiiviset hedonistit*, *turvallisuushakuiset askeetit* ja *yhdenmukaiset suoriutujat*.

Impulsiiviset hedonistit arvostavat mielihyvää muita enemmän, kun taas yhdenmukaisuutta he arvostavat muita vähemmän. Omakohtainen onni, mielihyvä ja aistinautinnot ovat heille tärkeitä. He haluavat nauttia elämästään. He ovat impulsiivisia, eivätkä aina halua toimia normien tai odotusten mukaisesti.

Turvallisuushakuiset askeetit taas arvostavat mielihyvää, hyväntahtoisuutta ja virikkeisyyttä muita vastaajia vähemmän. He pitävät tutusta ja turvallisesta eivätkä kaipaa elämäänsä jännitystä tai vaihtelua. He välittävät selvästi muita vähemmän läheistensä hyvinvoinnista sekä omasta onnestaan. He arvostavat muita arvoja korkeammalle yhdenmukaisuuden, ja pyrkivät näin ollen sääntöjen noudattamiseen ja itsekuriin.

Yhdenmukaiset suoriutujat arvostavat suoriutumista ja yhdenmukaisuutta muita enemmän. He arvostavat ja tavoittelevat henkilökohtaista menestystä, ovat tottelevaisia ja pyrkivät toimimaan sääntöjen ja sosiaalisten odotusten mukaisesti. Kuvio 6 havainnollistaa kunkin ryhmän suhtautumista mitattuihin arvotyyppihin. Muodostetut arvoryhmät olivat (taulukko liitteessä 3) vastaajien taustatietojen perusteella keskenään hyvin homogeenisia. Ainoana huomionarvoisena eroavaisuutena voidaan nostaa esiin se, että yhdestätoista naispuolisesta vastaajasta yli puolet, eli seitsemän, kuuluivat yhdenmukaisiin suoriutujiin.

Kuvio 6. Arvoryhmien standardoidut keskiarvot.

6.3 Arvojen yhteys valan ja vakuutuksen merkitykseen

Päätutkimuskysymykseen, ” Onko varusmiesten arvoilla yhteyttä siihen, mitä sotilasvala / -vakuutus heille merkitsee? ”, etsittiin vastausta yksisuuntaisella varianssianalyysillä, jossa selvitettiin arvoryhmien välisiä eroja valan ja vakuutuksen merkitysulottuvuuksien suhteen. Yhdenmukaiset suoriutajat -arvoryhmä erosi tilastollisesti merkitsevästi kahdesta muusta arvoryhmästä velvollisuuden täyttäminen -, isänmaallisuus-maanpuolustustahto- ja läheisten läsnäolo -ulottuvuuksien suhteen. Yhdenmukaiset suoriutajat kokivat kaikki edellä mainitut ulottuvuudet muita arvoryhmiä merkittävämmiksi. Yhdenmukaiset suoriutajat erosivat tilastollisesti merkitsevästi impulsiivisista hedonisteista vapaaehtoisuus-ulottuvuuden suhteen. Yhdenmukaiset suoriutajat olisivat siis impulsiivisia hedonisteja todennäköisemmin vannoneet valan tai antaneet vakuutuksen, vaikkei se olisi ollut pakollista. Varianssianalyysin keskeisimmät tunnusluvut on esitetty taulukossa 9.

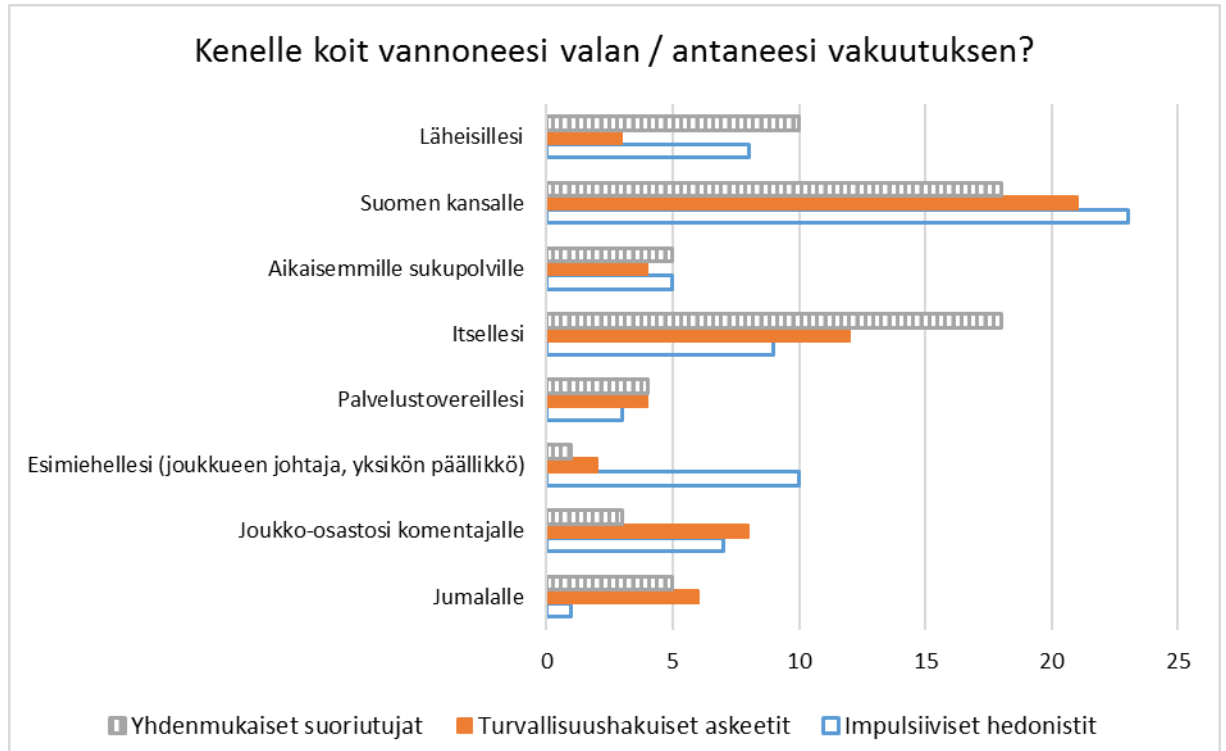
Taulukko 9

Valan ja vakuutuksen merkitysulottuvuudet arvoryhmien mukaan

<i>Muuttuja</i>	<i>Impulsiiviset hedonistit n=67</i>		<i>Turvallisuus- hakuiset askeetit n=60</i>		<i>Yhdenmukaiset suoriutajat n=64</i>		<i>F(2,188)</i>	<i>p</i>	<i>η²</i>
	<i>ka</i>	<i>s</i>	<i>ka</i>	<i>s</i>	<i>ka</i>	<i>s</i>			
Velvollisuuden täyttäminen	3.26 ^a	1.44	3.45 ^a	1.26	4.78	1.14	26.403	<.001	.22
Isänmaallisuus- maanpuolustustahto	2.81 ^b	1.28	2.95 ^b	1.01	4.00	1.33	18.238	<.001	.16
Läheisten läsnäolo	4.11 ^c	1.32	4.13 ^c	1.04	4.95	1.07	11.127	<.001	.11
Vapaaehtoisuus	3.81 ^d	1.64	4.39 ^{de}	1.28	4.77 ^e	1.23	7.794	.001	.08

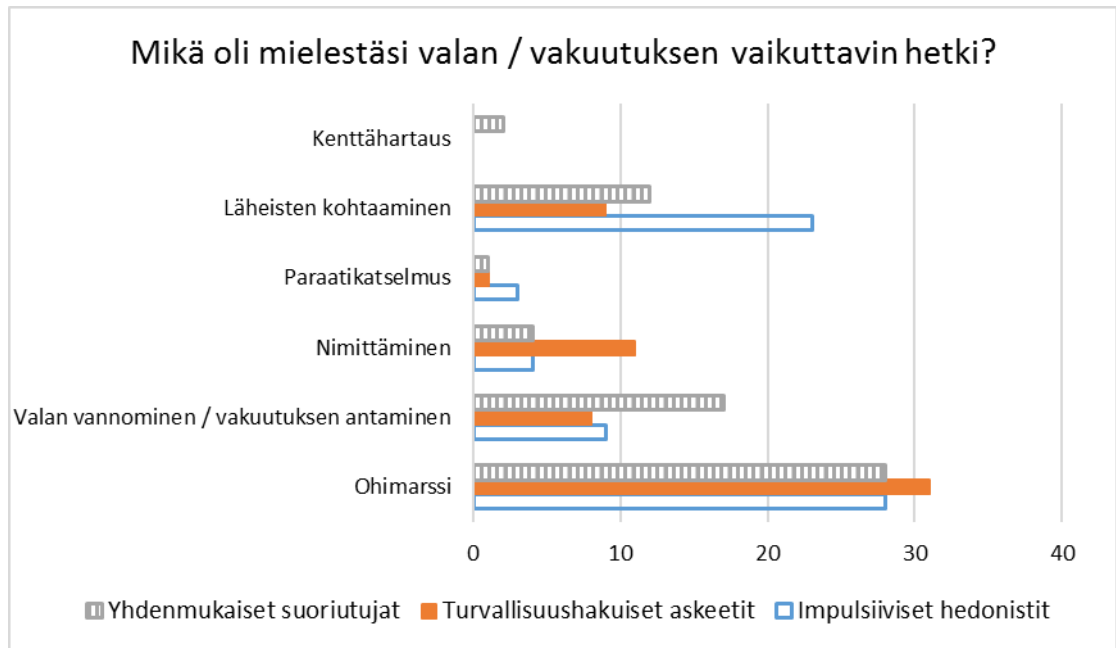
Samalla yläindeksillä merkityt keskiarvot eivät poikkea toisistaan

Ristiintaulukoinnin mukaan arvoryhmien kokemukset siitä, kenelle he vannoivat valan tai antoivat vakuutuksen, poikkesivat satunnaisesta ($\chi^2=26.2$, $p=0.05$). Kaikissa ryhmissä suosituimpien vastausten joukossa olivat ”Suomen kansalle” ja ”itselle”. Impulsiiviset hedonistit poikkesivat kuitenkin muista arvoryhmistä tilastollisesti merkittävästi ($NR=2.5$) siinä, että he valitsivat vastausvaihtoehdon ”esimiehellesi” muita arvoryhmiä selvästi useammin, ja se nousi impulsiivisten hedonistien joukossa toiseksi suosituimmaksi vastausvaihtoehdoksi. Verrattessa muihin ryhmiin turvallisuushakuisista askeeteista muita harvemmat kokivat vannovansa valan tai antavansa vakuutuksen läheisilleen. Impulsiivisten hedonistien ryhmässä taas vastattiin ”Jumalalle” selvästi muita ryhmiä harvemmin. Kuviossa 7 on arvoryhmien vastausjakaumat kaikkiin vastausvaihtoehtoihin.

Kuvio 7. Vastaukset arvoryhmittäin kysymykseen ”Kenelle koit vannoneesi valan / antaneesi vakuutuksen?”

Myös kokemukset valan ja vakuutuksen vaikuttavimmasta hetkestä poikkesivat arvoryhmien välillä ($\chi^2=22.3$, $p<0.05$). Kaikkien ryhmien sisällä suosituimmaksi vastaukseksi nousi ”ohimarssi”. Impulsiivisten hedonistien vastauksista toiseksi suosituin oli ”läheisten kohtaaminen” ($NR=2.0$), kun taas turvallisuushakuisten askeettien joukossa toiseksi eniten vastattiin ”nimitäminen” ($NR=2.1$). Nämä poikkesivat tilastollisesti merkittävästi muiden ryhmien vastauksista. Vastausjakaumat arvoryhmittäin ovat kuviossa 8.

Kuvio 8. Valan ja vakuutuksen vaikuttavin hetki arvoryhmittäin

7 POHDINTA

7.1 Arvot sotilasvalan ja -vakuutuksen merkityksen selittäjinä

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, selittävätkö varusmiesten arvot sitä, millaisen merkityksen he sotilasvalalle ja -vakuutukselle antavat. Varusmiehistä muodostettiin tutkimuksessa mitattujen arvojen erilaisen korostumisen perusteella kolme ryhmää: yhdenmukaiset suoriutujat, impulsiiviset hedonistit sekä turvallisuushakuiset askeetit. Tutkimustulokset osoittivat, että näiden ryhmien suhtautuminen valaan ja vakuutukseen eroaa osin toisistaan. Näin ollen voitiin todeta, että arvoilla on yhteys sotilasvalasta ja -vakuutuksesta muodostettuun merkitykseen.

Yhdenmukaiset suoriutujat, eli varusmiehet, jotka arvostivat yhdenmukaisuus ja suoriutumisen arvoja muita enemmän, kokivat valan tai vakuutuksen kaikista merkityksellisimmäksi. He arvottivat valan ja vakuutuksen merkityksen muita arvoryhmiä korkeammalle velvollisuuden täyttäminen -, läheisten läsnäolo- ja isänmaallisuus ja maanpuolustustahto -ulottuvuuksien osalta.

Yhdenmukaisia suoriutujia voidaan, Schwartzin arvotyyppien määritelmiä mukaillen, kuvata auktoriteetteja kunnioittaviksi, kohteliaiksi ja tottelevaisiksi, sosiaalisten normien mukaan toimiviksi menestyksen tavoittelijoiksi. He pyrkivät osoittamaan pätevyyttään nimenomaan sosiaalisten mittapuiden mukaan. Sotilasorganisaatiossa yhdenmukaisten suoriutujien voisi olettaa olevan varusmiehistä kuuliaisimpia. He pyrkivät todennäköisesti parhaansa mukaan omaksumaan uuden ympäristön tavat ja normit ja toimimaan niiden mukaan. He ovat myös kunnianhimoisia ja asettavat itselleen asepalvelukseen liittyviä tavoitteita. Osa tavoittelee varusmiesjohtajan asemaa, osa ehkä hyviä koe- ja testituloksia tai jotain tiettyä tehtävää. Yhtä kaikki, he etenevät määrätietoisesti kohti tavoitettaan ja pyrkivät saavuttamaan sen ennen kaikkea sotilasorganisaation käytäntöihin mahdollisimman hyvin sopeutumalla.

Kun yksilö arvostaa yhdenmukaisuutta, sosiaaliset arvojärjestelmät, eli olettamukset siitä, mitä esimerkiksi sotilasorganisaatio tai sen muut jäsenet pitävät tärkeänä, saattavat vaikuttaa hänen toimintaansa ja tapaansa ajatella tavallista enemmän. Yhdenmukaisten suoriutujien voidaan siis olettaa olevan muita alokkaita alttiimpia sotilasorganisaation sosiaaliselle arvojärjestelmälle. Tämä saattaa vaikuttaa siihen, miksi yhdenmukaiset suoriutujat kokevat valan tai va-

kuutuksen muita merkityksellisemmäksi. He haluavat vastata sotilasorganisaation odotuksiin, varsinkin, kun se on omiaan auttamaan heitä kohti heidän omia tavoitteitaan.

Yhdenmukaiset suoriutujat saattoivat toki pyrkiä ”suoriutumaan” myös tätä tutkimusta varten teetetystä kyselystä, eli vastaamaan kysymyksiin sotilasorganisaation ja tutkijan oletettujen odotusten mukaisesti. On aiheellista pohtia, vastasivatko he esimerkiksi kyselyn arvo-osioon omien todellisten arvostustensa mukaisesti vai siten, että yleisesti arvokkaina pidetyt asiat korostuivat.

Impulsiiviset hedonistit kokivat sotilasvalan ja -vakuutuksen merkityksen kaikista vähäisimmäksi. He arvostivat mielihyvää muita enemmän ja yhdenmukaisuutta taas muita vähemmän. Tämä arvoryhmä ei pitänyt myöskään suoriutumista kovin tärkeänä arvona. Vala ja vakuutus sosiaalisena normina ja yhdenmukaisuutta korostavana rituaalina ei ehkä näyttäydy heille kovin merkittävänä. Heillä ei ole tarvetta sen avulla osoittaa omaa onnistumistaan asepalveluksen alkutaipaleilla tai mukautua kuuliaisesti massaan. Sotilasvala- ja vakuutustilaisuus vaatii fyysisiä ponnisteluja ja pitkäjänteisyyttä. Varusmiesten odotetaan seisovan paikallaan koko paraatikatselmuksen ajan, suorittavan vaadittavat aseotteet yhdenaikaisesti käsketyllä tavalla ja marssivan ryhdikkäästi suuren yleisön edessä. Impulsiiviset hedonistit eivät välttämättä koe näitä ponnisteluja yhtä tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina kuin sellaiset varusmiehet, jotka kokevat yhdenmukaisuuden ja suoriutumisen erityisen tärkeinä arvoina.

Turvallisuushakuisten askeettien ryhmä ei eronnut valalle ja vakuutukselle antamiensa merkitysten osalta impulsiivisista hedonisteista. Yhdenmukaisiin suoriutujiin verrattuna he kuitenkin kokivat valan tai vakuutuksen vähemmän merkityksellisenä. Turvallisuushakuisten askeettien ja yhdenmukaisten suoriutujien arvojärjestykset olivat lähes identtiset. Molemmat ryhmät esimerkiksi kokivat yhdenmukaisuuden ja suoriutumisen tärkeimmiksi arvoksi. Turvallisuushakuiset askeetit arvottivat kuitenkin kaikki arvot niiden saamien keskiarvojen perusteella yhdenmukaisia suoriutujia vähemmän tärkeiksi. Näyttäisikin siltä, että turvallisuushakuisten askeettien ryhmä ei kovin herkästi anna suurta merkitystä millekään. He arvottavat ja arvioivat asioita ja ilmiöitä muita varovaisemmin.

Yhteenvetona voidaankin siis todeta, että tässä tutkimuksessa mitatuista arvoista erityisesti yhdenmukaisuudella ja suoriutumisella voidaan katsoa olevan yhteyttä valan ja vakuutuksen merkitykseen. Kun nämä edellä mainitut arvot sijoittuvat yksilön arvojärjestyksessä korkealle, hän todennäköisesti kokee valan tai vakuutuksen muita merkityksellisempänä. Hän ajattelee,

että on oikein kuulua joukkoon ja toimia sääntöjen mukaan. Hän näkee valan tai vakuutuksen suorituksena, välietappina kohti parempaa asemaa.

7.2 Huomioita varusmiesten arvoista

Kun varusmiesten arvojen suhteellista tärkeysjärjestystä verrattiin suomalaisten vastaavaan (Helkama 2015, 243), löydettiin sekä samankaltaisuuksia että eroavaisuuksia. Sekä varusmiehet että suomalaiset keskimäärin kokivat tässä tutkimuksessa mitatuista arvoista hyväntahtoisuuden hyvin tärkeäksi. Varusmiehet asettivat sen kaikista tärkeimmäksi ja suomalaiset toiseksi tärkeimmäksi arvoksi. Virikkeisyyden sekä varusmiehet että suomalaiset keskimäärin asettivat tärkeysjärjestyksissään toiseksi viimeiseksi. Yhdenmukaisuuden, jonka suomalaiset asettavat arvojärjestyksessään kolmanneksi, varusmiehet arvottivat vähiten tärkeäksi. Suoriutumisen-arvon taas suomalaiset kokevat vähiten tärkeänä, mutta varusmiehet nostavat sen tärkeysjärjestyksessään neljännelle sijalle. Eroja löytyi myös universalismi-arvon kannatuksessa, jota suomalaiset pitivät tärkeimpänä, mutta varusmiehet vasta kolmanneksi tärkeimpänä.

Yhdenmukaisuuden vähäinen arvostus nuorella vastaajajoukolla oli odotettua, sillä nuoret eivät kannata yhteisöllisiä arvoja yhtä paljon kuin vanhemmat ikäluokat. Myös universalismi-arvon kannatus yleensä nousee iän myötä (Poutiainen 2007, 82; Puohiniemi 2002 71–73). Tämän tutkimuksen kyselyn vastauksissa korostui monissa kohdin se, että varusmiehet arvostavat ennen kaikkea läheisiään, niitä ihmisiä, joiden kanssa he ovat usein vuorovaikutuksessa. Heidän mielipiteillään on merkitystä, heidän silmissään halutaan onnistua ja nähdä heidän tuntevan ylpeyttä. Nuoret haluavat ennen kaikkea puolustaa läheisiään ja pitää heidän puoliansa. Vasta tämän tarpeen tyydyttämisen jälkeen ajatus välittämisestä laajenee esimerkiksi ympäristön suojeluun, maailmanrauhaan ja muihin universaaleihin arvoihin.

Varusmiehet pitivät suoriutumista tärkeämpänä kuin suomalaiset keskimäärin. He siis arvostavat henkilökohtaista menestymistä, ovat kunnianhimoisia ja haluavat kokea tekemisensä merkityksellisiksi. Tulos tukee esimerkiksi vuoden 2015 nuorisobarometrin (Myllyniemi 2016, 28) havaintoja, joiden mukaan nuoret ovat onnellisia, kun he kokevat pärjäävänsä elämässään, tuntevat itsensä arvokkaiksi ja päivittäiset tekemisensä merkityksellisiksi. Nuorille on tärkeää, että elämällä on päämäärä ja tarkoitus.

Varusmiehet kokivat tärkeimmiksi arvoikseen hyväntahtoisuuden, mielihyvän, universalismin ja suoriutumisen. He siis arvostivat läheisistä välittämistä ja huolehtimista, omaa onneaan ja menestystään yhteiskunnassa sekä tasa-arvoa, erilaisuutta ja ympäristöstä huolehtimista. Nämä

arvostukset istuvat varsin hyvin Klaus Helkaman (2015, 12; 17–50) kuvailemaan suomalais-kansalliseen omakuvaan, jossa korostuvat muiden muassa rehellisyys, ahkeruus, tasa-arvo ja luontoarvot. Kansallinen omakuva kumpuaa kulttuurin tuotteista, kuten kirjallisuudesta, musiikista ja kuvataiteista, mutta sillä näyttää, ainakin tämän tutkimuksen perusteella, olevan perustansa myös nuorten varusmiesten todellisissa arvostuksissa. Mediasta ja yleisestä keskustelusta piiryy kuva nuorisosta, joka on entistä tietoisempi maailmanlaajuisista haasteista, kuten vaikkapa ympäristön tilasta, eriarvoistumisesta ja valintojen eettisyydestä. Nuoret kokevat nämä asiat varmasti tärkeiksi, mutta ainakin tämän tutkimuksen tulosten perusteella mahdollisessa valintatilanteessa oman lähipiirin tarpeet menevät globaalimman ajattelun edelle.

Nuorten, juuri kotoaan irtautuneiden varusmiesten arvot ovat asepalveluksen aikana alttiina muutoksille (Poutiainen 2007, 79–80.). Sotilasorganisaatio pyrkiikin omalta osaltaan muovaamaan näitä arvoja suuntaan, joka palvelee sen omia ja yhteiskunnan tavoitteita. Valaan ja vakuutukseen mennessä varusmiehet ovat kuitenkin olleet puolustusvoimien organisaatiokulttuurin vaikutuspiirissä vasta muutaman kuukauden. Tämä on varsin lyhyt aika ja voidaankin olettaa, ettei mitään merkittäviä muutoksia varusmiesten arvojärjestelmiin ole ehtinyt tapahtua. Varusmiespalvelus on kuitenkin erittäin otollinen aika erilaisille arvopohdinnoille, joiden eteen kaikki nuoret eivät välttämättä ole ennen palvelukseen astumista toden teolla joutuneet. He joutuvat pohtimaan omien arvojensa suhdetta puolustusvoimien arvoihin ja vastaamaan kysymyksiin, kuten: onko oikein tappaa, mikä on suojelemisen ja puolustamisen arvoista sekä kuinka paljon arvostan yksilöllisyyttäni ja omaa päätäntävaltaani? Varusmiespalveluksen aikana nuoret kohtaavat paljon erilaisia ihmisiä, ja jakavat arkensa heidän kanssaan. He käyvät keskusteluja, pohtivat muiden tapaa ajatella ja peilaavat sitä omaansa. Puolen vuoden tai vuoden palvelusaika on siis omiaan lopulta tuomaan varusmiehen arvot ainakin hänen omaan tietoisuuteensa. Jos vala tai vakuutus järjestettäisiinkin palveluksen loppupuolella, sen pääosan esittäjillä saattaisi olla huomattavasti paremmat lähtökohdat pohtia sen merkitystä ja lopulta ymmärtää syvällisemmin se, mitä lupaavat.

7.3 Mitä vala ja vakuutus merkitsevät?

Kyselytutkimuksella kerätyn aineiston pohjalta luotiin neljä sotilasvalan ja -vakuutuksen merkitysulottuvuutta: velvollisuuden täyttäminen, läheisten läsnäolo, isänmaallisuusmaanpuolustustahto ja vapaaehtoisuus. Kolme ensimmäistä kuvaavat nimiensä mukaisesti valalle tai vakuutukselle annettua merkitystä ja vapaaehtoisuus-ulottuvuuden arvo taas kuvaa sitä, kuinka todennäköisesti vala olisi vannottu tai vakuutus annettu, vaikkei se olisi ollut pakol-

lista. Eniten merkitystä valalle ja vakuutukselle toi läheisten läsnäolo, ja sen tärkeys korostui tutkimustuloksissa toistuvasti. Vähiten varusmiehet kokivat valan ja vakuutuksen isänmaallisuuden ja maanpuolustustahdon ilmentymänä. Vala- ja vakuutustilaisuuden vaikuttavimmaksi hetkeksi kaikki arvoryhmät taas valitsivat ohimarssin, joka sekin korostaa läheisten läsnäoloa ja sen mahdollisuuden tärkeyttä, että nuori saa näyttää oppimaansa läheisilleen. Havainnot valan ja vakuutuksen merkityksessä tukevat siis jo arvoihin liitettyä pohdintaa siitä, että nuorille perhe ja muut läheiset ovat tärkeämpiä kuin huoli jostain laajemmasta kuten esimerkiksi kaikkien suomalaisten tulevaisuudesta ja turvallisuudesta.

Varusmiesten asuinpaikalla oli merkitystä siihen, kuinka tärkeäksi he valan ja vakuutuksen kokivat. Kun verrattiin etelä-suomalaisia, eli tämän tutkimuksen osalta pääasiassa pääkaupunkiseutulaisia, muualta Suomesta tulleisiin, he kokivat valan ja vakuutuksen vähemmän merkitykselliseksi velvollisuuden täyttämisen ja isänmaallisuuden sekä maanpuolustustahdon näkökulmista. Maaseudulla asuvat taas pitivät valaa ja vakuutusta muita tärkeämpänä velvollisuuden täyttämisen ja läheisten läsnäolon osalta. Jokainen nuori, asuipa sitten pääkaupunkiseudulla tai muualla Suomessa, on yksilö. Jotta syitä asuinpaikan mukaan syntyneiden merkityserojen takana voidaan pohtia, täytyy turvautua varsin rohkeisiin yleistyksiin. Niissä saattaa kuitenkin piillä ainakin osa totuudesta ja selityksistä tulosten takana. Varsinkin nykypäivänä ainakin kaupunkilaisnuoret asuvat varsin kansainvälisessä Suomessa. Urbanissa ympäristössä viljellään ravinnon sijaan ideoita, eikä niiden kasvualustaksi tarvita konkreettista maata. Arkinenkin ajattelu ylittää kaupungeissa kansallisvaltioiden rajat todennäköisesti ainakin maaseutua useammin, ja moni kaupunkilaisnuori saattaa kokea olevansa yhtä lailla osa vaikkapa Eurooppaa kuin Suomea. Isänmaallisuus ei välttämättä enää aina noudatakaan valtioiden rajoja. Joillekin maaseudulla asuville Suomi saattaa näyttäytyä, esimerkiksi oman tai perheen elinkeinon harjoittamisen näkökulmasta, ehkä kaupunkilaisia enemmän puolustamisen arvoisena. Maaseudulla asuvat eivät ehkä myöskään, kaupunkilaisiin verrattuna, kohtaa arkielämässään yhtä paljon merkkejä maamme kansainvälistymisestä tai kansallisvaltioiden rajojen hämärtymisestä. Valaan ja vakuutukseen kohdistuvat asuinpaikoista johtuvat arvostuserot saattavat siis ainakin joiltain osin johtua siitä, etteivät kaupunkilaisnuoret koe kotimaataan yhtä vahvasti puolustamisen arvoisena kuin muualla asuvat. Tästä ei kuitenkaan voida vetää johtopäätöksiä esimerkiksi siitä, että maaseudulla asuvat olisivat kaupunkilaisia isänmaallisempia. Tämän päivän isänmaallisuus on ymmärrettävä ilmiönä, joka ei enää kaikkien kohdalla noudattele valtion rajoja, vaan voi käsittää jotain paljon laajempaa ja abstraktimpaa.

Suurin osa varusmiehistä koki vannovansa valan tai antavansa vakuutuksen Suomen kansalle, eli lupasi puolustaa kotimaataan tarpeen niin vaatiessa. Suurin osa vastaajista kuitenkin koki, että valalla ja vakuutuksella oli suurin merkitys heille itselleen eikä suinkaan Suomen kansalle, jolle he olivat lupauksensa antaneet. Tämän vastauksen taustalla saattaa piillä ajatus siitä, että jos annetun lupauksen joutuu joku päivä lunastamaan, se saattaa konkretisoitua jopa yksilön oman hengen uhraamisena. Toinen mahdollinen tarkastelunäkökulma siihen, miksi vala tai vakuutus koetaan merkityksellisimmäksi itselle eikä Suomen kansalle, voisi liittyä siihen, kuinka todennäköisenä nuoret näkevät sodan ja lupauksensa lunastamisen. Jos vastaaja ei usko joutuvansa lunastamaan lupaustaan, hän ei ehkä näe, että valalla tai vakuutuksella lopulta olisi merkitystä Suomen kansalle tai sen selviytymiselle. Hän ehkä kokee valan ja vakuutuksen ennen kaikkea osoituksena omasta valmiudestaan puolustaa kotimaataan, ikään kuin lupauksena itselleen. Mitä vähemmän koulutettuja vastaajat olivat, sitä useampi heistä koki valan ja vakuutuksen merkitykselliseksi nimenomaan Suomen kansalle ja sitä kautta lupauksen lunastamisen uhan ehkä korkeammaksi.

Korkeakoulututkinnon suorittaneet kokivat selvästi alemmin koulutettuja enemmän, että valalla ja vakuutuksella oli merkitystä heidän esimiehelleen, eli esimerkiksi joukkueen johtajalle tai yksikön päällikölle. Taustat tämän vastausvaihtoehdon takana voivat erota paljonkin toisistaan. Esimies-vastausvaihtoehdon korostuminen saattaa merkitä sitä, että vastaajat pitävät valaa tai vakuutusta melko yhdentekevänä, ja että se vannottaisiin tai annettaisiin vain esimiehen käskystä ja hänen mielikseen. Toinen mahdollinen syy vastaukselle voisi olla se, että vastaaja kokee valan ja vakuutuksen ilmentävän uskollisuuden osoitusta esimiehelle, lupausta toimia parhaansa mukaan hänen alaisuudessaan tarpeen niin vaatiessa. Tämän tutkimuksen puitteissa on kuitenkin mahdotonta selvittää, mitkä olivat ajatukset vastausten taustalla.

Puolustusvoimille sotilasvala tai -vakuutus merkitsee ainakin hetkeä, jolloin he pyrkivät sitouttamaan tuoreita varusmiehiä osaksi yhteistä tavoitetta ja tehtävää sekä itse sotilasyhteisöä. Sotilasvala ja -vakuutus ovat puolustusvoimille tärkeitä perinteitä, ja niitä halutaan kunnioittaa ja jatkaa. Näyttää kuitenkin siltä, että kaikkein tärkein merkitys puolustusvoimille vala- ja vakuutustilaisuuksilla on niiden rooli yleisen maanpuolustustahdon kohottajana ja hyvän julkisuuskuvan ylläpitäjänä. Tätä ajatusta tukee ainakin se, että puolustusvoimien piirissä valan ja vakuutuksen merkitystä nimenomaan varusmiehille on kartoitettu tai mietitty hyvin vähän. Ei ole ehkä riittävästi pohdittu sitä, kohtaavatko puolustusvoimien ja varusmiesten vala- ja vakuutustilaisuuksille antamat merkitykset. Nuorille ei tarjota, muutamaa oppituntia lukuun ottamatta, mahdollisuutta itse ohjatusti pohtia tai vaikkapa kyseenalaistaa valaa ja vakuutusta.

Nuorille lupaus, joka pakotetaan antamaan ja joka ei kuitenkaan juridisesti sido mihinkään, saattaa aiheuttaa suurtakin hämmennystä. Varsinkin, kun se annetaan palveluksen alkupuolella, jolloin koko sotilasympäristö, siihen liittyvät käytännöt ja arvopohdinnat ovat vielä aivan uutta.

Puolustusvoimien valalle ja vakuutukselle antamat merkitykset eivät siis täysin vastaa varusmiesten niille antamia merkityksiä. Vala- ja vakuutustilaisuuksien muuttuminen suurten yleisöjen maanpuolustusjuhliksi vastaa kuitenkin onneksi myös varusmiesten tarpeisiin, kun läheiset pääsevät niiden myötä todistamaan nuorten antamaa lupaus ja tutustumaan heidän uuteen ympäristöönsä. Puolustusvoimien näkökulmasta voisi kuitenkin olla järkevää hetkeksi pysähtyä pohtimaan valan ja vakuutuksen merkitystä sekä itse organisaation että varusmiesten silmin, ja sen kautta mahdollisesti kehittää tilaisuuksia palvelemaan entistä paremmin molempien osapuolten tarpeita.

7.4 Ajatuksia tutkimuksen onnistumisesta ja tarpeellisuudesta

Tutkimuksen lähtökohta, eli sotilasvalan ja -vakuutuksen merkityksen selvittäminen, oli varsin laaja kokonaisuus, johon tehtiin näin jälkikäteen arvioituna onnistunut rajaus. Tutkimusasetelma, jossa selvitettiin varusmiesten arvojen yhteyttä valan ja vakuutuksen merkitykseen, toi esille ajatuksia herättäviä huomioita valan ja vakuutuksen merkityksestä ja antoi katsauksen tämän päivän varusmiesten arvoihin. Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon, ettei niitä voi yleistää kovin laajasti. Ne antavat kuitenkin kuvan siitä, mitä varusmiehet yhdessä, varsin tavanomaisessa suomalaisessa joukkoyksikössä valan ja vakuutuksen merkityksestä ajattelevat ja millaisia arvoja he pitävät tärkeinä.

Valan ja vakuutuksen merkityksestä tässä tutkimuksessa onnistuttiin selvittämään vain se osa, jota tutkimusta varten luodulla mittarilla osattiin kysyä. On siis täysin mahdollista, että moni tärkeä valan ja vakuutuksen merkitysulottuvuus on jäänyt vielä tutkimatta. Tutkimuksen tasoa olisi merkittävästi nostanut se, että merkitysmittarin laatimiseen olisi käytetty enemmän aikaa ja otannasta olisi saatu suurempi. Mittarin kehittelyn alkuvaiheessa olisi esimerkiksi voitu korottaa valan ja vakuutuksen mahdollisia merkityksiä kirjallisuuskatsauksen lisäksi varusmiehille teetetyillä laadullisilla teemahaastatteluilla.

Tutkimuksen tärkeimmät tulokset niiden hyödyntämisen näkökulmasta ovat varusmiesten valalle ja vakuutukselle antamat merkitykset ja ennen kaikkea niiden eroavaisuudet puolustus-

voimien valalle ja vakuutukselle antamien merkitysten suhteen. Esimerkiksi varusmiesten läheisten läsnäololle antama suuri merkitys sekä isänmaallisuuden ja maanpuolustustahdon verrattain vähäiseksi koettu merkitys antavat puolustusvoimille aihetta pohtia, voisiko vala- ja vakuutustilaisuutta kehittää joillakin tavoilla siihen suuntaan, että se vastaisi paremmin varusmiesten arvostuksiin. Tämän ei luonnollisestikaan tarvitsisi vähentää vala- ja vakuutustilaisuuden roolia esimerkiksi yleisen maanpuolustustahdon kohottajana, jollaisena se puolustusvoimille ainakin näyttäytyy.

7.5 Jatkotutkimus

Suomalaista sotilasvalaa ja -vakuutusta on tutkittu hyvin vähän, ja jo olemassa oleva tutkimustieto käsittelee lähinnä valan ja vakuutuksen historiaa. Tämä tutkimus on omalta osaltaan tuonut esiin valaan ja vakuutukseen liittyviä lukuisia tutkimusmahdollisuuksia -ja näkökulmia. Määrällinen tutkimusote sopi hyvin tällaiseen perustutkimukseen, jonka tarkoituksena oli kartoittaa ilmiötä, jota ei aikaisemmin oltu samanlaisesta näkökulmasta tieteellisesti tutkittu. Sotilasvalan ja -vakuutuksen merkityksen tutkiminen laadullisella lähestymistavalla voisi sekä laajentaa että syventää käsitystämme valan ja vakuutuksen merkityksestä.

Tutkimusta varten luotiin uusi valan ja vakuutuksen merkitystä kartoittava mittari, jota ei kuitenkaan testattu ennen varsinaista kyselyä. Mittarin osalta tätä tutkimusta voidaankin pitää eräänlaisena pilotointina, ja mittaria on sen perusteella mahdollista kehittää. Tässä tutkimuksessa tutkimuskohteina olivat valan vannot ja vakuutuksen antajat, eli varusmiehet. Valan ja vakuutuksen merkitys näyttäytyy kuitenkin erilaisena, kun sitä tarkastelee vaikkapa varusmiesten läheisten, tilaisuuden kutsuvieraiden tai puolustusvoimien henkilökunnan näkökulmasta. Jatkotutkimuksen osalta voisi olla järkevää laajentaa merkityksen tutkimista myös näihin muihin henkilöryhmiin. Paitsi erilaisiin henkilöryhmiin, tutkimusta voisi olla hedelmällistä laajentaa myös otannan koon osalta, jolloin saataisiin kattavampi kuva suomalaisten varusmiesten ajatuksista valasta ja vakuutuksesta.

Tässä tutkimuksessa sotilasvalaa ja -vakuutusta tutkittiin tilaisuutena, eli kokonaisuutena, johon kuului itse valan vannomisen ja vakuutuksen antamisen lisäksi paljon muutakin: paraatinkatselmus, kenttähartaus, ohimarssi ja läheisten kanssa vietetty aika. Jatkotutkimuksen osalta valaa ja vakuutusta voisi olla mielekäästä tutkia myös hieman rajatummin, itse vala- ja vakuutustekstin osalta. Tämän tutkimuksen osalta lupauksen kaava ja sen sisältö jäi vähemmälle huomiolle.

Tämän tutkimuksen aihe, sotilasvalan ja -vakuutuksen merkitys, herätti ainakin tutkijassa itsessään usein pohdintoja koko varusmiespalveluksen merkityksestä nimenomaan varusmiesten itsensä näkökulmasta. Siinä missä valan ja vakuutuksen voidaan ajatella olevan hetki, jolloin maanpuolustustahto muuttuu hieman konkreettisemmaksi, valan ja vakuutuksen merkityksen voisi ajatella heijastelevan ainakin joiltain osin varusmiesten ajatuksia koko asepalveluksen merkityksestä. Tämä voisi myös olla yksi mahdollinen, joskin varsin laaja näkökulma jatkotutkimukselle.

7.6 Lopuksi

Tämän tutkimusraportin aloittava kenraaliluutnantti Herrasen puhe maalaa varsin ylevää kuvaa valasta ja vakuutuksesta, niiden vanhojista ja antajista. Tutkimustulosten perusteella todellisuus ei ehkä aivan täysin vastaa puheen henkeä. Nuoret kokevat maanpuolustuslupauksen antaessaan täyttävänsä velvollisuutensa, mutta ainakin tutkijalle heräsi kysymys siitä, ovatko he tosiaan ymmärtäneet valan ja vakuutuksen syvimmän merkityksen. Ainoat, jotka lupauksen lunastamisen todellisen merkityksen ymmärtävät, taitavat olla vala- ja vakuutustilaisuuden kutsuvieraskatsomossa istuvat sotiemme veteraanit.

Nuorille on tärkeintä, että heidän läheisensä ovat paikalla todistamassa vala- ja vakuutustilaisuutta. Voidaankin siis olettaa, että he tuntevat antamastaan lupauksesta ainakin jonkinlaista ylpeyttä. Nuoret arvostavat valaa ja vakuutusta, eivätkä pidä niitä yhdentekevinä. He kokevat tekevänsä ja lupaavansa jotakin tärkeää, mutta eivät täysin ymmärrä lupauksen todellista merkitystä. Todennäköisesti he myös toivovat, ettei heidän koskaan tarvitsisikaan ymmärtää.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2001. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L. 2006. Kasvatussosiologia. Helsinki: WSOY.

Asevelvollisuuslaki 28.12.2007/1438. Viitattu 1.12.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20071438#Pidp1883472>

Aurén, V. 2011. Kuullos pyhä vala, kallis Suomenmaa. Teoksessa V. Aurén & J. Seppänen (toim.) Sotilaan pyhät hetket. 2011. Lappeenranta: Maasotakoulu. 120-127.

Baier, K. & Rescher, N. 1969. Values and the future. Toronto: Collier-Macmillan Canada Ltd.

Berger, P. L. & Luckmann, T. 1995. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedonsosiologinen tutkielma. New York: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, Inc.

Blomberg, S. 2016. Organisaation arvot – toiminnan ohjaajia vai sanahelinää? Kauppakorkeakoulu. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu.

Bourne, H. & Jenkins, M. 2013. Organizational values: A dynamic perspective. Organization Studies, 34(4), 495–514.

Brown, A. 1998. Organizational Culture. Pearson Education Limited. London: Pitman.

van Deth, J. W. & Scarbrough, E. 1995. The concept of values. Teoksessa J.W. van Deth, & E. Scarbrough (toim.) The impact of values. Oxford: Oxford University Press, 21–47.

Gal, R. 2012. Why is cohesion important? Teoksessa M. Salo & R. Sinkko 2012. The science of unit cohesion -Its characteristics and impacts. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu. Käyt-täytymistieteiden laitos, 37–44.

Gal, R. 1986. A portrait of the israeli soldier. Westport, CT: Greenwood Press.

Helkama, K. 2015. Suomalaisten arvot. Mikä meille on oikeasti tärkeää? Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind, K., Ruusuvuori, J., Lönnqvist, J-E., Hankonen, N., Mähönen, T., Jasinskaja-Lahti, I. & Lipponen, J. 2015. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.

Helve, H. 2002. Arvot, muutos ja nuoret. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

Hofstede, G. 1993. Kulttuurit ja organisaatiot. Mielen ohjelmointi. Helsinki: WSOY.

Hofstede, G. & Hofstede, G.J. & Minkov, M. 2010. Cultures and organizations. Software of the mind. Intercultural cooperation and its importance for survival. USA: McGraw-Hill.

Hofstede, G. N.d. What about Finland?

Viitattu 10.1.2017. <https://geert-hofstede.com/finland.html>

Inglehart, R. 1977. The silent revolution: Changing values and political styles among western publics. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Jaari, A. 2004. Itsetunto, elämänhallinta ja arvot. Helsingin yliopisto. Akateeminen väitöskirja.

Johtajan käsikirja (JOKÄ). 2012. Helsinki: Pääesikunta. Henkilöstöosasto.

Juuti, P. 2003. Johtaminen ja organisaation alitajunta. Helsinki: Otava.

Karjalan prikaati. 2017. Henkilöstöosasto. Hallinnollinen normi HN32/20.1.2017. Sotilasvala ja vakuutus Karjalan prikaatissa.

Kluckhohn, C. 1954. Values and value orientations in the theory of action: An exploration in definition and classification. Teoksessa T. Parsons & E.A.Shils (toim.) Toward a general theory of action. Cambridge: Harvard University Press, 388-433.

- Kurtti, J. 2016. Vala- ja vakuutustilaisuudessa 8000 vierasta. Ruotuväki. 8.8.2016. Viitattu 30.3.2017. http://ruotuvaki.fi/uutinen/-/asset_publisher/vala-ja-vakuutustilaisuus-toi-karjalan-prikaatiin-8-000-vierasta
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voi tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aal-
tola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle
tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–
43.
- Laitinen, K. & Nokkala, A. 2005. Suomalainen asevelvollisuus–historiaa, haasteita ja tulevai-
suutta. Julkaisuja n:o 1. Helsinki: Puolustusministeriö.
- Lehtonen, J. 2015. Sotilasvalan vaihteita. Teoksessa M. Anaja. Vala ja velvoite. Näkökulmia
sotilasperinteeseen III. Porvoo: Sotilasperinteen Seura ry.
- Lehtonen, M. 2000. Merkitysten maailma. Tampere: Vastapaino.
- Lemström, J. 2015. Sotilaan ammatti uravaihtoehtona ja puolustusvoimat työnantajana–
Alokkaiden mielipiteet ja niiden arvo-, yhteiskunta, sekä toimintaympäristösidonnaisuus. Hel-
sinki: Maanpuolustuskorkeakoulu. Pro gradu.
- Leskinen, J., Sinkko, R. & Virtanen, V. 2012. Yhteiskuntasuhteen muutokset ja aikuistuminen
varusmiespalvelusaikana. Julkaisusarja 1, Nro 2/2012. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
Käyttätymistieteiden laitos.
- Levomäki, I. 1998. Arvojen moninaisuus tietoyhteiskunnassa. Sitran julkaisuja 178. Helsinki
- Maavoimat. 2016. Tiedote. Karjalan prikaatissa liikettä sotilasvala- ja vakuutuspäivänä.
Viitattu 6.2.2017. http://maavoimat.fi/artikkeli/-/asset_publisher/karjalan-prikaatissa-liiketta-sotilasvala-ja-vakuutuspaivana.
- Maavoimat. 2017. Tiedote. Karjalan prikaatin sotilasvala- ja vakuutuspäivä.
Viitattu 6.2.2017. http://maavoimat.fi/artikkeli/-/asset_publisher/karjalan-prikaatin-sotilasvala-ja-vakuutuspaiva.

- Malbašić, I., Rey, C. & Potocan, V. 2015. Balanced organizational values: From theory to practice. *Journal of Business Ethics* 130(2), 437–446.
- Matikainen, P. 1999. Organisaatiokulttuuri muutoksessa. Viitattu 12.12.2016.
<http://blogs.helsinki.fi/jmatikai/files/2009/01/organisaatiokulttuurinmuutos.pdf>
- Metsämuuronen, J. 2008. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2. Helsinki: International Methelp Ky.
- Mikkola, T. 2003. Muuttuvat arvot ja uusi keskiluokka. Tutkimus arvojen mittaamisesta ja monitasoisuudesta. Helsingin yliopisto. Sosiologian laitos. Akateeminen väitöskirja
- Moreland, R. L., Levine, J. M. & McMinn, J. G. 2001. Self-categorization and work group socialization. Teoksessa M. A. Hogg & D. J. Terry (toim.) *Social identity processes in organizational contexts*. Philadelphia, PA: Psychology Press, 87–100.
- Myllyniemi, S. (toim.) 2010. Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimusseura, Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Myllyniemi, S. (toim.) 2016. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto.
- Myry, L. 2009. “Et kai se siit tulee, et se pitää nähdä jotenkin se kohde puolustettavana ja arvokkaana. Käsityksiä maanpuolustustahdosta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Helsinki: Puolustusministeriö.
- Myry, L. & Helkama, K. 2001. University students’ value priorities and emotional empathy. *Educational Psychology*, Vol. 21, No.1
- Peltonen, J. 1997. Sosialisatio ja kasvatus empiirisen tutkimuksen näkökulmasta. Teoksessa P. Siljander (toim.) *Kasvatus ja sosialisatio*. Helsinki: Gaudeamus, 14-31.
- Pennington, D. C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Helsinki: Gaudeamus Kirja / Oy Yliopistokustannus University Press Finland.

Pulkka, A-T. & Anttonen, J. 2013. Ideoita arvotutkimuksen kehittämiseen. Teoksessa M. Ukkonen (toim.) Asevelvollisuus kansalaisyhteisönä - Kuka kasvattaa, kuka kouluttaa? Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos.

Poutiainen, O. 2007. Nuorten arvot ja tietoyhteiskunta-asenteet. Helsingin Yliopisto. Teologinen tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 5.9.2016.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/21609/nuortena.pdf?sequence=1>

Puohiniemi, M. 1993. Suomalaisten arvot ja tulevaisuus. Analyysi väestön ja vaikuttajien näkemyksistä. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja. 1993/5.

Puohiniemi, M. 2002. Arvot, asenteet ja ajankuva. Opaskirja suomalaisen arkielämän tulkintaan. Vantaa: Limor kustannus.

Puohiniemi, M. 2014. Schwartzin kaksi arvoteoriaa. Viitattu 5.11.2016.

<http://www.puohiniemi.fi/arvosanasto/schwartzin-kaksi-arvoteoriaa.html>

Puohiniemi, M. 2016. Empiirisen arvotutkimuksen historia ja nykyisyys. Viitattu 12.10.2016.

<http://www.puohiniemi.fi/arvosanasto/empiirisen-arvotutkimuksen-historia-ja-nykyisyys.html>

Pääesikunta. 2015a. Henkilöstösasto. Puolustusvoimien henkilöstöstrategia 2015.

Pääesikunta. 2015b. Koulutusosasto. Hallinnollinen normi AL5797/7.4.2015. Sotilasoppin pitämät oppitunnit ja hartaustilaisuudet.

Pääesikunta. 2015c. Koulutusosasto. Hallinnollinen normi HL967/1.10.2015. Varusmiehille yhteisesti koulutettavat asiat.

Pääesikunta. 2016. Henkilöstösasto. Yleinen palvelusohjesääntö.

Rescher, N. 1976. Arvot ja niiden rooli käyttäytymisessä. Teoksessa R. Tuomela & I. Patoluo (toim.) Yhteiskuntatieteiden filosofiset perusteet. Osa 2. Helsinki: Gaudeamus, 209-241.

Rohan M. J. 2000. A rose by any name? The values construct. *Personality and Social Psychology Review*, 4. 255-277.

Rokeach, M. 1973. *The Nature of human values*. New York: The Free Press.

Rokeach, M. 1979. *Understanding human values. Individual and societal*. New York: Free Press.

Rönkä, A., Oravala, S., & Pulkkinen, L. 2003. Turning points in adult's lives: The effects of gender and the amount of choice. *Journal of Adult Development*, 2003, 10.

Salo, M. 2004. *Alokkaat talon tavoille. Etnografinen tapaustutkimus Bourdieun sosiologian näkökulmasta*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu. Koulutustaidon laitos, julkaisusarja 2, n:o 14.

Salo, M. 2009. *Commitment to the military service among finnish conscripts*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Diplomityö.

Schwartz, S. 1992. Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. Teoksessa M. Zanna (toim.) *Advances in experimental Social Psychology Vol.25*. New York: Academic Press, 1-65.

Schwartz, S. 1996. Value priorities and behavior: Applying a theory of integrated value system. *The Psychology of Values. The Ontario Symposium. Vol. 8*.

Schwartz, S. 2005. Universalismi-arvot ja moraalisen universumimme laajuus. Teoksessa A-M. Pirttilä-Backman, M. Ahokas, L. Myyry, & S. Lähteenoja (toim.) *Arvot, moraalit ja yhteiskunta. Sosiaalipsykologisia näkökulmia yhteiskunnan muutokseen*. Helsinki: Gaudeamus Kirja. 216-236.

Schwartz, S. 2011. *Kulttuuriset arvo-orientaatiot: Kansallisten erojen luonne ja seuraukset*. Espoo: Limor kustannus.

Schwartz, S. 2012. An Overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2 (1).

Schwartz, S. & Bilsky W. 1987. Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*: 53, 550-562.

Schwartz, S., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., Harris, M. & Owens, V. 2001. Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, Vol. 32, 519-542.

Silén T. 1995. Organisaatiokulttuuri ja johtaminen. Kahden yrityksen kulttuurimuutosprosessin ja TQM-järjestelmän soveltamisen tarkastelu. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Akateeminen väitöskirja.

Siljander, P. 1997. Kasvatus ja socialisaatio. Johdatus aiheeseen. Teoksessa Siljander, P. (toim.) *Kasvatus ja socialisaatio*. Helsinki: Gaudeamus, 7–13.

Takala, T. (toim.) 1995. *Kasvatussosiologia*. Helsinki: WSOY.

T-media. 2015. *Kansan arvot 2015*.

Viitattu 2.8.2016. <https://www.slideshare.net/T-MediaOy/kansan-arvot-2015>

Vilkka, H. 2005. Tutkimusmetodeja ammatilliselle kentälle. Viitattu 6.2.2017
<http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-kehitt%C3%A4.pdf>

Ylikoski, P. & Kokkonen, T. 2009. *Evoluutio ja ihmisluonto*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

LIITTEET

LIITE 1 Sotilasvalan ja -vakuutuksen kaava

LIITE 2 Vastausten jakautuminen merkityksen luokitteluasteikollisissa muuttujissa

LIITE 3 Vastaajien taustatiedot arvoryhmittäin

LIITE 4 Kysely sotilasvalan ja -vakuutuksen merkityksestä

Sotilasvalan ja -vakuutuksen kaava

(Pääesikunta. 2016, 90)

Minä N. N. lupaan ja vakuutan...

Sotilasvalassa: kaikkivaltiaan ja kaikkietävän Jumalan edessä

Sotilasvakuutuksessa: kunniani ja omantuntoni kautta

olevani Suomen valtakunnan luotettava ja uskollinen kansalainen.

Tahdon palvella maatani rehellisesti sekä parhaan kykyni mukaan

etsiä ja edistää sen hyötyä ja parasta.

Minä tahdon kaikkialla ja kaikissa tilanteissa, rauhan ja sodan aikana, puolustaa isänmaani koskemattomuutta, sen laillista valtiojärjestystä sekä valtakunnan laillista esivaltaa.

Jos havaitsen tai saan tietää jotakin olevan tekeillä laillisen esivallan kukistamiseksi tai maan valtiojärjestyksen kumoamiseksi, tahdon sen viipymättä viranomaisille ilmoittaa.

Joukkoa, johon kuulun sekä paikkaani siinä, en jätä missään tilanteessa, vaan niin kauan kuin minussa voimia on, suoritan saamani tehtävän loppuun.

Lupaan käyttäytyä kunnollisesti ja ryhdikkäästi, totella esimiehiäni, noudattaa lakeja ja asetuksia sekä säilyttää minulle uskotut palvelussalaisuudet.

Tahdon olla suora ja auttavainen myös palvelustovereitani kohtaan.

Milloinkaan en sukulaisuuden, ystävyysyden, kateuden, vihan tai pelon vuoksi enkä myöskään lahjojen tai muun syyn tähden toimi vastoin palvelusvelvollisuuttani.

Jos minut asetetaan esimiesasemaan, tahdon olla alaisiani kohtaan oikeudenmukainen, pitää huolta heidän hyvinvoinnistaan, hankkia tietoa heidän toiveistaan, olla heidän neuvonantajanaan ja ohjaajanaan sekä omasta puolestani pyrkiä olemaan heille hyvänä ja kannustavana esimerkkinä.

Kaiken tämän minä tahdon kunniani ja omantuntoni mukaan täyttää.

(Sotilasvala tai -vakuutustilaisuudessa sotilas toistaa alleviivatut osuudet)

Mikä oli mielestäsi valan / vakuutuksen vaikuttavin hetki? (N=191)

<i>Vastausvaihtoehto</i>	<i>n</i>	<i>%-jakauma</i>
Ohimarssi	87	45.5
Läheisten kohtaaminen tilaisuuden jälkeen	44	23.0
Valan vannominen / vakuutuksen antaminen	34	17.8
Nimittäminen	19	9.9
Paraatikatselmus	5	2.6
Kenttähartaus	2	1.0

Kenelle vannomallasi valalla / antamallasi vakuutuksella on eniten merkitystä? (N=188)

<i>Vastausvaihtoehto</i>	<i>n</i>	<i>%-jakauma</i>
Sinulle itsellesi	62	32.5
Vanhemillesi	47	24.6
Suomen kansalle	43	22.5
Esimiehellesi	17	8.9
Isovanhemillesi	13	6.8
Palvelustovereille	5	2.6
Tyttö- / poikaystävälle tai puolisolle	1	.5

Kenelle koit vannovasi valan / antavasi vakuutuksen? (N=190)

<i>Vastausvaihtoehto</i>	<i>n</i>	<i>%-jakauma</i>
Suomen kansalle	62	32.5
Itsellesi	39	20.4
Läheisillesi	21	11.0
Joukko-osastosi komentajalle	18	9.4
Aikaisemmille sukupolville	14	7.3
Esimiehellesi	13	6.8
Jumalalle	12	6.3
Palvelustovereillesi	11	5.8

Taulukko 12

Arvoryhmät ja vastaajien taustatiedot

	<i>Impulsiiviset hedonistit</i>	<i>Turvallisuus- hakuiset askeetit</i>	<i>Yhdenmukaiset suoritutjat</i>
Taustamuuttuja <i>Vastausvaihtoehto</i>	<i>n=67</i>	<i>n=60</i>	<i>n=64</i>
Sukupuoli			
Nainen	3	3	7
Mies	64	57	56
Ikä			
18-19	29	27	35
20-21	32	29	25
22-23	4	3	3
24-25	0	1	1
26 tai vanhempi	2	0	0
Koulutustausta			
Perusaste	2	3	6
Keskiaste	57	53	56
Korkeakoulututkinto	7	4	2
Asuinpaikka			
Etelä-Suomi	59	52	54
Länsi-Suomi	0	3	2
Itä-Suomi	8	5	8
Kodin sijainti			
Kaupungin keskusta	20	20	18
Esikaupunki / kaupunkilähiö	36	30	30
Kuntakeskus / taajama	8	7	10
Maaseudun haja-asutusalue	3	3	6
Perhesuhteet			
Naimisissa / avoliitossa, ei lapsia	2	6	5
Seurustelen	18	13	19
Sinkku, lapsia	4	2	5
Sinkku / eronnut, ei lapsia	43	39	35

KYSELY

SOTILASVALAN / -VAKUUTUKSEN MERKITYKSESTÄ

Arvoisa vastaaja,

Opiskelen sotatieteiden maisterikurssilla Maanpuolustuskorkeakoululla ja teen tutkimusta siitä, mitä sotilasvala/-vakuutus nykysotilaalle merkitsee ja miten arvot tätä merkitystä selittävät.

Kysely on täysin luottamuksellinen ja siihen vastataan nimettömästi. Yksittäistä vastaajaa ei voida vastausten tai raportoinnin perusteella tunnistaa. Tietoja käytetään pro gradu -tutkielmassani, jota säilytetään julkisena Maanpuolustuskorkeakoulun kirjastossa.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu tiedonkeruulomakkeella. Mustaa huolellisesti lyijykynällä vastaustasi vastaava kirjain. Kussakin kysymyksessä voit valita vain yhden vastausvaihtoehdon. Mikäli vastaat ”väärin”, pyyhi väärä mustaus huolellisesti pois ja mustaa uudestaan haluamasi kohta.

Kyselylomakkeen täyttämiseen menee aikaa noin 45 minuuttia.

Kysely koostuu kolmesta osiosta:

- 1) Taustatiedot
- 2) Arvokysely
- 3) Valan / vakuutuksen merkitys

Vastaa rehellisesti ja huolellisesti jokaiseen kysymykseen.

Kiitos jo nyt vastauksistasi! Ne ovat ensiarvoisen tärkeitä tutkimuksen onnistumiselle.

Yliluutnantti

Maija Tomperi

Sotatieteiden maisterikurssi 6

TAUSTATIEDOT**1. Sukupuoli**

- a. Nainen
- b. Mies

2. Ikä

- a. 18-19
- b. 20-21
- c. 22-23
- d. 24-25
- e. 26 tai vanhempi

3. Joukko-osasto

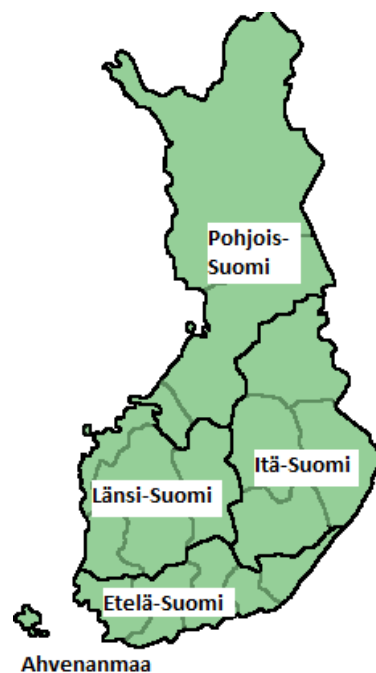
- a. Karjalan Prikaati
- b. Utin Jääkäriyrykmentti
- c. Panssariprikaati

4. Kotini sijaitsee

- a. Kaupungin keskustassa
- b. Esikaupunkialueella tai kaupunkilähiössä
- c. Kuntakeskuksessa tai muussa taajamassa
- d. Maaseudun haja-asutusalueella

5. Asuinpaikka

- a. Etelä-Suomi
- b. Länsi-Suomi
- c. Itä-Suomi
- d. Pohjois-Suomi
- e. Ahvenanmaa

6. Koulutustausta

- a. Peruskoulu
- b. Ylioppilas
- c. Ammattikoulu
- d. Ammattikorkeakoulu
- e. Korkeakoulu- tai yliopistotutkinto

7. Perhesuhteet

- a. Naimisissa / avoliitossa, lapsia
- b. Naimisissa / avoliitossa, ei lapsia
- c. Seurustelen
- d. Sinkku, lapsia
- e. Sinkku, ei lapsia
- f. Eronnut, lapsia
- g. Eronnut, ei lapsia

8. Vannoitko sotilasvalan vai annoitko vakuutuksen?

- a. Vannoin sotilasvalan
- b. Annoin vakuutuksen

Kysely jatkuu seuraavalla sivulla

ARVOT

Lue seuraavat väittämät ja mieti, missä määrin kuvaus sopii tai ei sovi sinuun itseesi. Valitse sitten kunkin väittämän kohdalla sinuun itseesi parhaiten sopiva vaihtoehto (a-f).

Vastausvaihtoehdot:

- a. Ei lainkaan samaa mieltä
- b. Ei juuri lainkaan samaa mieltä
- c. Vain hieman samaa mieltä
- d. Jonkin verran samaa mieltä
- e. Melko samaa mieltä
- f. Erittäin paljon samaa mieltä

9. Uusien ideoiden tuottaminen ja luovuus on minulle tärkeää. Haluan olla omaperäinen ja tehdä asiat omalla tavallani.
10. Minusta on tärkeää, että pankkitililläni on rahaa. Haluan, että minulla on varaa yllisyyteen.
11. Minulle on tärkeää, että kaikkia maailman ihmisiä kohdellaan tasa-arvoisesti. Kaikilla pitäisi olla samat mahdollisuudet elämässä.
12. Minusta on tärkeää saada näyttää muille taitojani. Haluan saada tekemisistäni kiitosta ja ihailua.
13. Minulle on tärkeää elää turvallisessa ympäristössä. Vältän mielelläni asioita, jotka voisivat uhata turvallisuuttani.
14. Pidän yllätyksistä ja etsin uusia asioita, joihin voisin tarttua. Minusta on tärkeää tehdä elämässä paljon erilaisia asioita.
15. Ahkeruus, tunnollisuus ja täsmällisyys ovat minulle tärkeitä.
16. Mielestäni ihmisten pitäisi tehdä, kuten käsketään. Sääntöjä pitää noudattaa, vaikka kukaan ei ole näkemässä.
17. Minusta on tärkeää kuunnella ihmisiä, jotka ovat erilaisia kuin itse olen. Vaikka olisin heidän kanssaan eri mieltä, haluan silti ymmärtää heitä.
18. Minusta on tärkeää olla nöyrä ja vaatimaton. En pyri keräämään huomiota osakseni.
19. Minusta on tärkeää pitää hauskaa. Pidän itseni hemmottelemisesta.
20. Minusta on tärkeää, että ihmiset ovat järjestelmällisiä, pitkäjänteisiä ja säästäväisiä.
21. Minusta on tärkeää päättää itse omista asioistani. Haluan olla vapaa ja riippumaton toisista.
22. Minusta on tärkeää auttaa ympärilläni olevia ihmisiä. Haluan huolehtia heidän hyvinvoinnistaan.
23. Menestyminen on minulle tärkeää. Haluan, että saavutukseni huomataan.

24. Minulle on tärkeää, että valtio takaa turvallisuuteni kaikkia uhkia vastaan. Haluan, että valtio on niin vahva, että se voi suojella kansalaisiaan.
25. Etsin mielelläni seikkailuja ja haluan ottaa riskejä. Haluan elämäni jännitystä.
26. Minusta on tärkeää käyttäytyä moitteettomasti. Haluan välttää tekemästä mitään, mikä toisten mielestä on väärin.
27. Toimin mielelläni johtajana ja määrään, mitä toisten pitää tehdä. Haluan ihmisten tekevän kuten sanon.
28. Minusta on tärkeää olla ystäville uskollinen. Haluan omistautua läheisilleni.
29. Olen voimakkaasti sitä mieltä, että ihmisten pitäisi välittää luonnosta. Ympäristöstä huolehtiminen on minulle tärkeää.
30. Perinteet ovat minulle tärkeitä. Pysin noudattamaan uskontoni ja sukuni tapoja.
31. Etsin mahdollisuuksia pitää hauskaa. Minulle tärkeitä ovat asiat, jotka tuottavat nautintoa.

Vastausvaihtoehdot:

- a. Ei lainkaan samaa mieltä
- b. Ei juuri lainkaan samaa mieltä
- c. Vain hieman samaa mieltä
- d. Jonkin verran samaa mieltä
- e. Melko samaa mieltä
- f. Erittäin paljon samaa mieltä

Kysely jatkuu seuraavalla sivulla

SOTILASVALAN/-VAKUUTUKSEN MERKITYS

Tässä osiossa selvitetään, mitä sotilasvala/-vakuutus sinulle merkitsee.

Lue seuraavat väittämät ja mieti, missä määrin kuvaus sopii tai ei sovi sinuun itseesi. Valitse sitten kunkin väittämän kohdalla sinuun itseesi parhaiten sopiva vaihtoehto (a-f).

Vastausvaihtoehdot:

- a. Ei lainkaan samaa mieltä
- b. Ei juuri lainkaan samaa mieltä
- c. Vain hieman samaa mieltä
- d. Jonkin verran samaa mieltä
- e. Melko samaa mieltä
- f. Erittäin paljon samaa mieltä

32. Minulle on tärkeää, että läheiseni olivat paikalla vala- / vakuutuspäivänä.
33. Valan vannominen / vakuutuksen antaminen paransi palvelusmotivaatiotani.
34. Sotilasvala / -vakuutus on mielestäni tärkeä perinne.
35. Sotilasvalan vannotessani / vakuutuksen antaessani kannan vastuuni yhteiskunnan jäsenenä.
36. Sotilasvalan vannominen / vakuutuksen antaminen on osoitus siitä, että olen tarvittaessa valmis puolustamaan isänmaatani.
37. Mielestäni sotilasvala /-vakuutus aidosti velvoittaa minua toimimaan siinä kuvatulla tavalla.
38. Minulle on tärkeää, että sain vannota valan / antaa vakuutuksen yhdessä palvelustovereitteni kanssa.
39. Minulle sotilasvala / -vakuutus on ennen kaikkea tilaisuus, jossa alokkaasta tulee sotamies.
40. Sotilasvalan vannominen / vakuutuksen antaminen on minulle kunnia-asia.
41. Jos sotilasvala / -vakuutus olisi ollut vapaaehtoinen, olisin kieltäytynyt siitä.
42. Vala- / vakuutustilaisuuden aikana koin ylpeyttä siitä, että olen suomalainen.
43. Koin vala- / vakuutustilaisuuden aikana voimakasta yhteenkuuluvuuden tunnetta palvelustovereitteni kanssa.
44. Olin ylpeä saadessani vannota sotilasvalan / antaa vakuutuksen.
45. Halu puolustaa omaa kotimaatani kasvoi valan vannonisen / vakuutuksen antamisen myötä.
46. Minusta on tärkeää ja hienoa, että sotilasvala / -vakuutus on vannottu / annettu samanlaisena jo vuosikymmenten ajan.
47. Halusin suoriutua vala- / vakuutuspäivästä hyvin, koska läheiseni olivat paikalla.
48. Koen, että suomen kansalaisena velvollisuuteni on vannota sotilasvala / antaa sotilasvakuutus, ja toimia sen velvoittamalla tavalla.

49. Valan vannoessani / vakuutuksen antaessani sitoudun puolustamaan Suomea tarvittaessa myös asein.
50. Valan vannottuani / vakuutuksen annettuani koin saavuttaneeni tärkeän merkkipaalun sotilasurallani.
51. Vannoin sotilasvalan / annoin vakuutuksen vain, koska se oli pakollista.
52. Perinteiset symbolit, kuten liput ja marssilaulut ovat minulle tärkeä osa vala- / vakuutustilaisuutta.
53. Sotilasvalan vannoessani / vakuutuksen antaessani lupaan suojella läheisiäni kaikissa tilanteissa.
54. Nykyajan globaalissa maailmassa ei enää pitäisi vannota valaa / antaa vakuutusta yksittäisen valtion puolustamiseksi.
55. Sotilasvala / -vakuutus ei todellisuudessa velvoita tai sido minua mihinkään.
56. Sotilasvala / -vakuutus oli ennen kaikkea yhteisöllinen kokemus.
57. Valan vannomisen / vakuutuksen antamisen jälkeen minusta tuli sotilasyhteisön täysivaltainen jäsen.
58. Minulle on tärkeää, että sain vannota valan läheisteni edessä.
59. Valan vannomisen / vakuutuksen antamisen jälkeen koen sitoutuneeni entistä enemmän puolustusvoimiin.
60. Minulle on tärkeää, että läheiseni pääsivät vala- / vakuutuspäivänä tutustumaan siihen ympäristöön ja sotilasyhteisöön, jossa palvelustani suoritan.

Vastausvaihtoehdot:

- a. Ei lainkaan samaa mieltä
- b. Ei juuri lainkaan samaa mieltä
- c. Vain hieman samaa mieltä
- d. Jonkin verran samaa mieltä
- e. Melko samaa mieltä
- f. Erittäin paljon samaa mieltä

Kysely jatkuu seuraavalla sivulla

Huomioi, että seuraavissa kysymyksissä on kussakin omat vastausvaihtoehdot.

61. Kenelle vannomallasi valalla / antamallasi vakuutuksella on eniten merkitystä?

- a. Sinulle itsellesi
- b. Vanhemmillesi
- c. Isovanhemmillesi
- d. Tyttö-/poikaystävällesi tai puolisollesi
- e. Palvelustovereillesi
- f. Esimiehellesi (joukkueeni johtaja/kouluttaja tai perusyksikön päällikkö)
- g. Suomen kansalle

62. Mikä seuraavista oli mielestäsi valan / vakuutuksen vaikuttavin hetki?

- a. Ohimarssi
- b. Valan vannominen
- c. Nimittäminen
- d. Paraatikatselmus
- e. Kenttähartaus
- f. Vanhempien/ystävien kohtaaminen valatilaisuuden jälkeen

63. Kenelle koit vannovasi valan / antavasi vakuutuksen?

- a. Jumalalle
- b. Joukko-osastosi komentajalle
- c. Esimiehellesi (joukkueen johtaja/kouluttaja tai perusyksikön päällikkö)
- d. Palvelustovereillesi
- e. Itsellesi
- f. Aikaisemmille sukupolville
- g. Suomen kansalle
- h. Läheisillesi

Kysely jatkuu seuraavalla sivulla

64. Vala- / vakuutuspäivänä paikalla oli

- a. 1-2 läheistäni
- b. Kolme tai enemmän läheistäni
- c. Läheiseni eivät olleet seuraamassa vala-/vakuutustilaisuutta

Kysely on päättynyt. Varmista vielä, että olet vastannut jokaiseen kysymykseen.

Kiitos vastauksistasi!